

เอกสารและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยเรื่อง ความคิดเห็นของผู้บริหารงาน ผู้เชี่ยวชาญทางพิพิธภัณฑ์ศิลปะและนักวิชาการศิลปศึกษา เกี่ยวกับบทบาททางการศึกษาของพิพิธภัณฑ์ศิลปะในประเทศไทย เพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ดังกล่าว ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าจากหนังสือและเอกสารที่เกี่ยวข้อง โดยจัดลำดับตามหัวข้อดังนี้ คือ

1. ความหมายและบทบาทหน้าที่ของพิพิธภัณฑ์
2. พิพิธภัณฑ์เพื่อการศึกษา
3. พิพิธภัณฑ์ศิลปะเพื่อการศึกษา
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. ความหมายและบทบาทหน้าที่ของพิพิธภัณฑ์

พิพิธภัณฑ์เป็นสถาบันหนึ่งที่มีความซับซ้อนหลากหลาย และยากที่จะกำหนดความหมายหรือคำจำกัดความได้ ไม่ว่าจะความหมายนั้นจะถูกกำหนดโดยบุคคล หรือองค์กรใดก็ตาม เนื่องจากโดยพื้นฐานแล้ว พิพิธภัณฑ์ประกอบด้วยสิ่งก่อสร้าง, อาคาร หรือบริเวณที่จัดเก็บรวบรวมผลงานเพื่อการจัดหมวดหมู่ ให้ความรู้ เพื่อความบันเทิง และการจัดการดำเนินงานของพิพิธภัณฑ์นั้นๆ

ดังนั้นการให้ความหมายของพิพิธภัณฑ์ จึงนำไปสู่การกำหนดบทบาทหน้าที่ของพิพิธภัณฑ์ ในลักษณะต่างๆ กันไป และได้มีผู้ให้ความหมายของพิพิธภัณฑ์ไว้ในความหมายต่างๆ ดังนี้

1.1 Webster's Dictionary of Synonyms : พิพิธภัณฑ์ คือ สถานที่สะสมหรือรวบรวมวัตถุทางธรรมชาติ วิทยาศาสตร์ สิ่งแปลกปลอม และศิลปวัตถุ (จิรา จงกล, 2532 : 2)

1.2 Prof. Dr. Foyles จากมหาวิทยาลัยโรเชสเตอร์ ประเทศอังกฤษ ได้ให้ความหมายของพิพิธภัณฑ์ ว่า เป็นสถาบันซึ่งมีวัตถุประสงค์ที่จะเก็บรักษาวัตถุ ที่แสดงถึงปรากฏการณ์ทางธรรมชาติและกิจการของมนุษย์ ได้อย่างเป็นระเบียบเรียบร้อย และจะใช้วัตถุเหล่านี้ เพื่อทำให้ความรู้ของมนุษย์และการศึกษาของมนุษย์ดีขึ้น (จิรา จงกล, 2532 : 2)

1.3 สภาพิพิธภัณฑ์ระหว่างประเทศ (ICOM : The International Council of Museum) ได้ให้คำจำกัดความของพิพิธภัณฑ์ ในบทบัญญัติในมาตรา 3 ดังนี้ พิพิธภัณฑ์ คือ สถาบันที่ตั้งขึ้นอย่างถาวร โดยปราศจากการแสวงหากำไรในการให้บริการแก่สังคม ซึ่งพิพิธภัณฑ์จะมีการพัฒนาปรับปรุงและเปิดให้ประชาชนทั่วไปเข้าชม โดยจะทำการเก็บรวบรวม, อนุรักษ์, วิจัย, ติดต่อสื่อสาร

และจัดแสดงนิทรรศการ เพื่อวัตถุประสงค์ในการศึกษา, ให้ความรู้ และ ความสนุกสนานเพลิดเพลิน ซึ่งวัตถุประสงค์ที่เป็นพยานวัตถุประสงค์ของมนุษยชาติ และสิ่งแวดล้อมของมนุษย์ (ทิโมธี อัมโบรส และ คริสติน เพน, 1993:8)

1.4 The Museum Association (United Kingdom) : พิพิธภัณฑ์ คือ สถาบันหรือสถานที่ซึ่งเก็บรวบรวม , จัดหาวัตถุ , จัดให้เป็นระเบียบเรียบร้อย , ดูแลและสงวนรักษา และจัดแสดงวัตถุเหล่านั้นให้ประชาชนได้ชม ซึ่งวัตถุเหล่านั้นจะเป็นสิ่งที่สื่อความหมายและให้ความรู้ทางด้านต่างๆได้อย่างชัดเจน และ เป็นสถาบันที่ไม่แสวงหากำไรในการให้บริการแก่สังคมทั้งภายนอกและภายในพิพิธภัณฑ์. (ทิโมธี อัมโบรส และ คริสติน เพน, 1993:8)

1.5 The American Association of Museums ได้ให้คำจำกัดความของพิพิธภัณฑ์ คือ สถาบันจัดตั้งขึ้นโดยไม่แสวงหากำไร มีจุดมุ่งหมายเพื่อจัดแสดงผลงานทั้งแบบติดตั้งถาวรและนิทรรศการชั่วคราว โดยได้รับการยกเว้นภาษีจากรัฐบาลกลางและรัฐบาลท้องถิ่น เป็นสถาบันที่เปิดให้บริการแก่สังคมและผู้สนใจทั่วไป มีหน้าที่อนุรักษ์สงวนรักษา, ให้การศึกษาโดยการสื่อความหมายจากวัตถุ, เก็บรวบรวม และการจัดแสดงนิทรรศการ ต่อสาธารณชน เพื่อให้ความรู้ และความเพลิดเพลิน และโดยเฉพาะอย่างยิ่ง การให้การศึกษาและคุณค่าทางวัฒนธรรม รวมทั้งคุณค่าทางศิลปะ , ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ ทั้งสิ่งมีชีวิตและไม่มีชีวิต และประวัติศาสตร์ พิพิธภัณฑ์ยังมีความหมายรวมถึง สวนพฤกษชาติ สวนสัตว์ วนอุทยาน สถานที่สงวนรักษาสัตว์น้ำ และสถานที่ที่จัดเป็นเขตสงวนอื่นๆ รวมทั้งโบราณสถานและแหล่งอนุสรณ์สถานด้วย. (ทิโมธี อัมโบรส และ คริสติน เพน, 1993:8)

1.6นิคม มูสิกคามะ กล่าวว่า พิพิธภัณฑ์สถาน คือสถาบันที่สร้างขึ้น เพื่อรวบรวม สงวนรักษา และจัดแสดงวัตถุอันมีความสำคัญทางวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรม เพื่อประโยชน์ในการศึกษาและความเพลิดเพลิน ให้รวมถึงหอศิลป์ อนุสรณ์สถานทางประวัติศาสตร์ สวนสัตว์ สวนพฤกษชาติ วนอุทยาน สถานที่เลี้ยงสัตว์น้ำ และสถานที่อื่นๆที่จัดแสดงสิ่งมีชีวิต(นิคม มูสิกคามะ, 2536:13)

ดังนั้น พิพิธภัณฑ์ในความหมายโดยรวม คือ สถาบันที่สร้างขึ้นอย่างถาวร โดยปราศจากการแสวงหากำไรในการให้บริการแก่สังคมทั้งภายนอกและภายใน เป็นสถานที่เก็บรวบรวม, สะสมผลงาน, ดูแล, สงวนรักษา, วิจัย, จัดแสดงนิทรรศการทั้งแบบติดตั้งถาวรและชั่วคราว ไม่ว่าจะเป็วัตถุทางธรรมชาติ หรือวัตถุที่มนุษย์สร้างขึ้นซึ่งมีคุณค่าและความสำคัญทางวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรม โดยมีวัตถุประสงค์ในการสื่อความหมาย ให้ความรู้และความเพลิดเพลินทางด้านต่างๆ พิพิธภัณฑ์ในอดีตจึงถูกเข้าใจว่า เป็นสถานที่เก็บรวบรวมสิ่งของเพื่อการศึกษา ทั้งที่จริงแล้ว พิพิธภัณฑ์เป็นสถาบันที่มีความหมายในแง่ของการสื่อสาร (อิลเลียน ฮูปเปอร์-กรีนฮิลล์, 1994:35)

อ้างถึง ลัมเบย์,1988:15) คำว่า “การสื่อสาร” ตรงกับคำในภาษาอังกฤษว่า “communication” ซึ่งมีผู้ให้ความหมายไว้ต่าง ๆ กัน ดังนี้ (ปรมะ สตะเวทิน,2529 : 5-7)

อริสโตเติล (Aristotle) ได้ให้ความหมายของการศึกษาวิชาวาทศิลป์(rhetoric) หรือการสื่อสาร ว่า คือ การแสวงหา “วิธีการชักจูงใจที่มีอยู่ทุกรูปแบบ”

เอ็ดเวิร์ด สะเพียร์(Edward Sapir) กล่าวว่า “การสื่อสาร คือการตีความหมายโดยสัญชาตญาณต่อท่าทางที่แสดงเป็นสัญลักษณ์โดยไม่รู้ตัว ต่อความคิดและต่อพฤติกรรมของบุคคล”

วอร์เรน ดับเบิลยู วีเวอร์(Warren W. Weaver) ให้คำอธิบายว่า “การสื่อสารในที่นี้มีความหมายกว้าง ครอบคลุมถึงกระบวนการทุกอย่างที่จิตใจของคนๆหนึ่ง อาจมีผลต่อจิตใจของคนอีกคนหนึ่ง การสื่อสารจึงไม่หมายความแต่เพียงการเขียนและการพูดเท่านั้น หากแต่ยังรวมไปถึงดนตรี ภาพ การแสดง บัลเลต์ และพฤติกรรมทุกพฤติกรรมของมนุษย์อีกด้วย”

เจอร์เกน รอยซ์ และเกรเกอร์ เบทสัน(Jurgen Ruesch and Gregory Bateson) ให้ความเห็นว่า “การสื่อสารไม่ได้หมายความถึงการถ่ายทอดสารด้วยภาษาพูดและภาษาเขียนที่ชัดเจนและแสดงเจตนาชัดเจนเท่านั้น แต่การสื่อสารยังรวมไปถึงกระบวนการทั้งหลายที่คนมีอิทธิพลต่อกันด้วยคำนิยามนี้ยึดหลักที่ว่าการกระทำและเหตุการณ์ทั้งหลายมีลักษณะเป็นการสื่อสาร หากมีผู้เข้าใจการกระทำและเหตุการณ์เหล่านั้น หมายความว่า ความเข้าใจที่เกิดขึ้นแก่คนคนหนึ่งนั้นได้เปลี่ยนแปลงข่าวสารที่คนๆนั้นมีอยู่ และมีอิทธิพลต่อบุคคลผู้นั้น”

จอร์จ เอ มิลเลอร์ (George A. Miller) กล่าวว่า “การสื่อสาร หมายถึง การถ่ายทอดข่าวสารจากที่หนึ่งไปยังอีกที่หนึ่ง”

จอร์จ เกร็บเนอร์ (George Gerbner) ให้ความหมายว่า “การสื่อสาร คือ การแสดงปฏิสัมพันธ์ทางสังคม(social interaction) โดยใช้สัญลักษณ์และระบบสาร(message systems)

คาร์ล ไอ โฮฟแลนด์ (Carl I. Hoveland) และคณะให้ความเห็นว่า “การสื่อสาร คือ กระบวนการที่บุคคลหนึ่ง(ผู้ส่งสาร) ส่งสิ่งเร้า(โดยปกติเป็นภาษาพูด หรือ ภาษาเขียน) เพื่อเปลี่ยนพฤติกรรมของบุคคลอื่นๆ(ผู้รับสาร)

โคลิน เชอรี(Colin Cherry) กล่าวว่า “การสื่อสารเป็นการกระทำซึ่งเครื่องหมายอันแรก(สิ่งเร้า) ก่อให้เกิดเครื่องหมายอันที่สอง(ปฏิกิริยาตอบสนอง) ซึ่งขึ้นอยู่กับผู้รับสิ่งเร้า เป็นรายๆไปว่าจะมีปฏิกิริยาตอบสนองอย่างไรตามลักษณะนิสัยของเขา ซึ่งได้มาจากประสบการณ์การสื่อสารในอดีต”

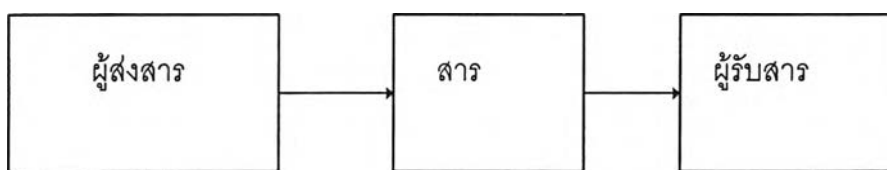
วิลเบอร์ ชรามม์ (Wilbur Schramm) อธิบายว่า “การสื่อสาร คือ การมีความเข้าใจร่วมกันต่อเครื่องหมายที่แสดงข่าวสาร(informational signs)”

เอเวอร์เร็ด เอ็ม โรเจอร์ส และ เอฟ ฟลอยด์ ชูเมคเกอร์ (Everett M. Rogers and F. Folyd Shoemaker) ให้ความหมายว่า “การสื่อสาร คือกระบวนการซึ่งสารถูกส่งจากผู้ส่งสาร ไปยังผู้รับสาร”

ชาร์ลส์ อี ออสกู๊ด (Charles E. Osgood) กล่าวว่า “ในความหมายโดยทั่วไปแล้ว การสื่อสารเกิดขึ้นเมื่อฝ่ายหนึ่ง คือ ผู้ส่งสาร มีอิทธิพลต่ออีกฝ่ายหนึ่ง คือผู้รับสาร โดยใช้สัญลักษณ์ต่างๆ ซึ่งถูกส่งผ่านสื่อที่เชื่อมระหว่างสองฝ่าย”

ความหมายของการสื่อสารมีมากมายแตกต่างกันไป เนื่องมาจาก การสื่อสารของมนุษย์มีความเกี่ยวข้องกับสาขาวิชาต่างๆ แต่ละสาขาวิชาจึงมองการสื่อสารในแง่มุมที่ต่างกัน และใช้วิธีการศึกษา (approach) การสื่อสารของมนุษย์แตกต่างกันไปด้วย แต่จะเห็นว่า สิ่งหนึ่งที่ความหมายเหล่านี้มีอยู่ร่วมกันคือ การสื่อสารของมนุษย์นั้นตั้งอยู่บนหลักของความสัมพันธ์ (relationship) กล่าวคือ ในการสื่อสารนั้น จะต้องมีผู้เกี่ยวข้องอยู่สองฝ่าย ฝ่ายหนึ่งทำหน้าที่ เป็นผู้ส่งสาร อีกฝ่ายหนึ่งทำหน้าที่เป็นผู้รับสาร เราจึงสรุปความหมายของการสื่อสารได้ว่า “การสื่อสาร คือ กระบวนการของการถ่ายทอดสาร (message) จากบุคคลฝ่ายหนึ่ง ซึ่งเรียกว่าผู้ส่งสาร (communicator, source) ไปยังบุคคลอีกฝ่ายหนึ่งซึ่งเรียกว่า ผู้รับสาร (receiver) โดยผ่านสื่อ (channel)” การมีความเข้าใจในกระบวนการสื่อสาร จึงเป็นสิ่งจำเป็นและพัฒนาจากรูปแบบพื้นฐานของการสื่อสาร คือ ผู้ส่งสาร สาร และผู้รับสาร ดังแบบจำลองพื้นฐานของการสื่อสารของอริสโตเติล (The Aristotlian Model)

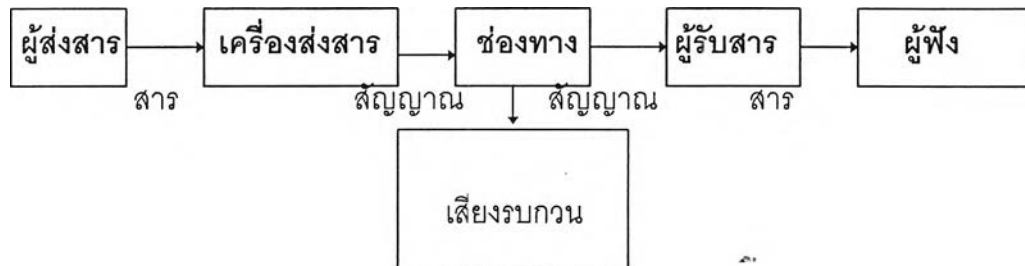
A simple communications model

อริสโตเติล นักปราชญ์ชาวกรีก ได้อธิบายว่า การพูดจะมีประสิทธิผลเพียงใดนั้น ขึ้นอยู่กับบุคลิกลักษณะของผู้พูด (character) ว่ามีความรู้ มีความน่าเชื่อถือ น่าเลื่อมใส น่าไว้วางใจเพียงใด ในขณะที่เดียวกันคำพูดก็มีความสำคัญด้วยกล่าวคือ เนื้อหาสาระของคำพูด ตลอดจนการเรียบเรียงและวิธีการพูด (content, arrangement and delivery) ก็จะมีผลต่อการชักจูงใจด้วย ในส่วนของผู้ฟัง ซึ่งเป็นผู้ได้รับผลกระทบของการพูด เป็นผู้ถูกชักจูงใจ จะเชื่อตามคำพูดของผู้พูด หรือไม่นั้นขึ้นอยู่กับอารมณ์ของผู้ฟัง (emotion) (ปรมะ สตะเวทิน, 2529 : 45)

ต่อมา Shannon and Weaver ได้สร้างแบบจำลองการสื่อสาร โดยแสดงให้เห็นตั้งแต่จุดเริ่มต้นของกระบวนการสื่อสาร จนถึงจุดสิ้นสุด ซึ่งแสดงให้เห็นดังแบบจำลอง :

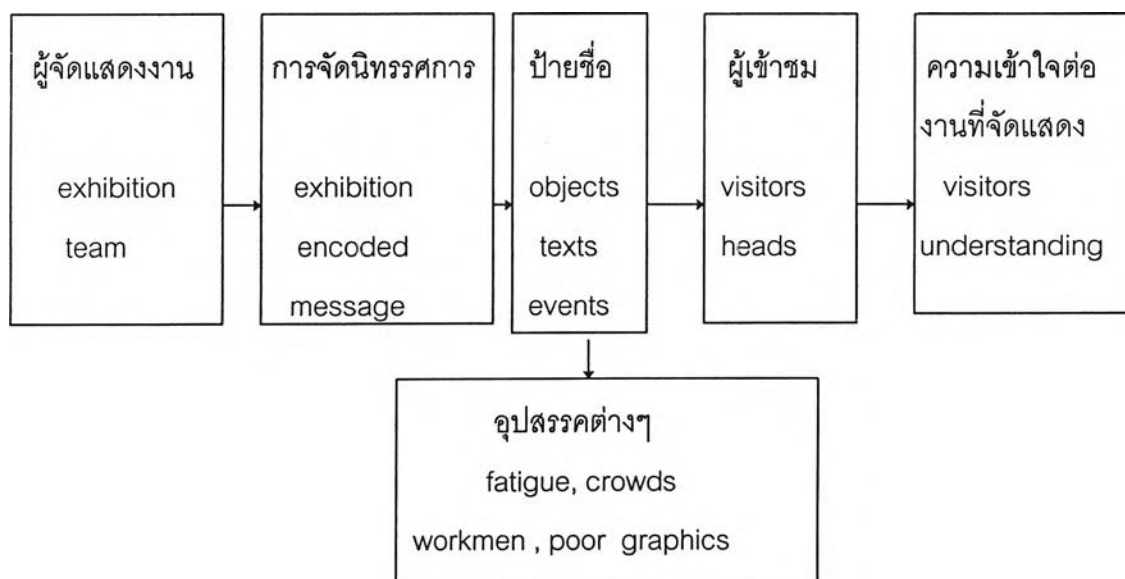
แบบจำลองของแชนนอนและวีเวอร์
(The Shannon and Weaver communications model)

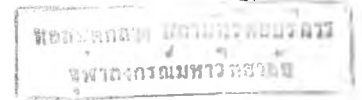

ตามความคิดของแชนนอนและวีเวอร์นั้น การสื่อสารจะมีประสิทธิผลมากน้อยเพียงใด ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบ 6 ประการ คือ ผู้ส่งสาร เครื่องส่งสาร สัญญาณ เครื่องรับ ผู้ฟัง และเสียงรบกวน (ปรมะ สตะเวทิน,2529 : 47)

แบบจำลองนี้สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับการจัดแสดงนิทรรศการของพิพิธภัณฑ์ได้ โดยให้ ผู้จัดแสดงงาน เป็น ผู้ส่งสาร(source) , การจัดนิทรรศการ เป็น สาร(transmitter) , วัตถุที่จัดแสดง ป้ายชื่อ คำอธิบาย และสิ่งต่างๆ เป็นช่องทางการสื่อสาร(channel) ,ผู้เข้าชม เป็นผู้รับสาร(receivers) และ ความเข้าใจต่อการจัดงานที่จัดแสดง ถือเป็น จุดหมาย/ผลลัพธ์ (destination) (อเดียน ฮูปเปอร์-กรีนฮิลล์,1994 :41 อ้างถึง ดัฟฟี;1989) ดังแบบจำลอง ของ แชนนอนและวีเวอร์ ที่ได้ประยุกต์แล้วดังนี้

The Shannon and Weaver model applied to exhibitions

พิธีกรรมที่ไม่ใช่เพียงที่เก็บรักษาวัตถุเท่านั้น แต่ยังเป็นผู้สื่อสารอีกด้วย ในการดำเนินการจัดแสดงงานครั้งหนึ่ง ๆ นั้น ผู้จัดจะต้องมีความรู้ความเข้าใจในกระบวนการสื่อสาร หรือระบบการสื่อสารมวลชน (อิลเลียน ฮูปเปอร์-กรีนฮิลล์, 1994:35 อ้างถึง ฮอจท์ และ ชูเอซ่า ,1979:146)

การสื่อสารมวลชนกับการสื่อสารภายในพิธีกรรม

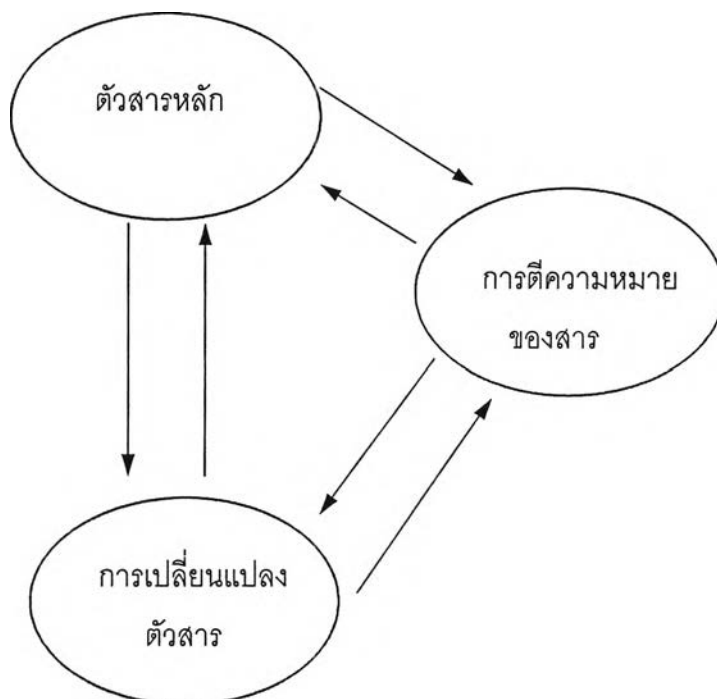
แสดงให้เห็นข้อแตกต่างระหว่าง การสื่อสารมวลชนกลุ่มใหญ่ และการสื่อสารภายในพิธีกรรมที่จัดเป็นกลุ่มย่อย

หัวข้อ	การสื่อสารมวลชน	การสื่อสารในพิธีกรรม
กลุ่มผู้ชม	<ul style="list-style-type: none"> -มีขนาดใหญ่ -ไม่มีความแตกต่าง -ไม่จำเพาะลักษณะพิเศษ -เป็นกลุ่มตายตัว 	<ul style="list-style-type: none"> -มีกลุ่มเล็ก -มีข้อแตกต่างกันในแต่ละกลุ่ม -มีวิธีการสื่อสารเฉพาะตัวของแต่ละคน -มีความตื่นตัวในการสะท้อนผลการรับรู้ย้อนกลับ
กระบวนการทำงาน	<ul style="list-style-type: none"> -เป็นการสื่อสารทางเดียว -ผู้ส่งสารเป็นผู้กำหนดสาร -ข้อมูลขึ้นกับผู้ส่งสาร -ผู้รับสารไม่สามารถเปลี่ยนแปลงสารได้ -ไม่มีปฏิกิริยาสะท้อนกลับ 	<ul style="list-style-type: none"> -เป็นการสื่อสารสองทาง -สามารถใช้วิธีการสื่อสารได้หลายแบบ -ผู้ส่งและผู้รับสารสามารถสร้างความหมายร่วมกัน -สามารถแสดงปฏิกิริยาสะท้อนกลับได้

(อิลเลียน ฮูปเปอร์ กรีนฮิลล์ ,1994.อ้างถึง ฮอจท์และชูเอซ่า,1979)

ซึ่งในปัจจุบัน รูปแบบของการสื่อสารได้พัฒนาและเปลี่ยนแปลงไปสู่ รูปแบบการสื่อสารที่ผู้รับสารสามารถสื่อสารย้อนกลับได้ ได้มีแนวคิดใหม่ของทฤษฎีการสื่อสาร (ดังแผนภาพ) ซึ่งจะเห็นได้ว่า การสื่อสารไม่ได้เป็นการสื่อสารเพียงทางเดียวอีกต่อไป แต่เป็นสื่อสารสองทางที่สามารถ

เปลี่ยนแปลงสารได้ สามารถสะท้อนกลับได้ และมีการถ่ายโอนข้อมูลระหว่างกัน ซึ่งเป็นกระบวนการที่คล้ายคลึงกับกระบวนการสื่อสารของพิพิธภัณฑ

แผนภูมิแสดง กระบวนการสื่อสารในรูปแบบใหม่ (อิลเลียน ฮูปเปอร์ กรีนฮิลล์ ,1994.อ้างถึงเฮลท์และไบรอัน,1992)

การสื่อสารในปัจจุบัน จึงเน้นไปที่แนวคิดการเกิดขึ้นของ เหตุการณ์จริง ซึ่งจะทำให้เราสามารถเรียนรู้ได้หลายวิธีมากขึ้น สามารถตอบรับและจำแนกรายละเอียดของกลุ่มผู้รับสารได้ กระบวนการให้ข้อมูลเหล่านี้จะสร้างความสนใจให้กับผู้ชม ผู้รับสาร ในเรื่องของ สังคม วัฒนธรรม นโยบาย ต่างๆ ให้เกิดการสนใจที่จะเรียนรู้ในเนื้อหาที่อยู่ข้างใน

ดังนั้น พิพิธภัณฑและหอศิลป์ จึงเป็นฐานอันหนึ่งในการที่จะนำไปสู่การเรียนรู้ในเรื่องดังกล่าว นี้คือ บทบาททางการศึกษาของพิพิธภัณฑ อีกหนึ่งสิ่งที่ควรคำนึงอีกประการหนึ่งคือ กลุ่มผู้ชมของพิพิธภัณฑศิลปะ จะมีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างไปจาก กลุ่มผู้ชมของพิพิธภัณฑอื่นๆ การรับรู้ของผู้ชมกลุ่มนี้ เป็นการรับรู้ในเรื่องของศิลปะ ซึ่งต่างไปจากการรับรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์ ดังนั้นการที่จะบรรลุถึงเป้าหมายและความสำเร็จของการศึกษานั้น พิพิธภัณฑศิลปะ จะต้องมีการทดสอบทางทฤษฎีการสื่อสาร โดยใช้ข้อมูลที่เที่ยงตรง และวัดผลค่าความเชื่อมั่นจากกลุ่มผู้ชมหลายกลุ่ม จากพิพิธภัณฑศิลปะหลายๆที่ โดยการประเมินผลนั้น อาจใช้วิธีการเหล่านี้ ได้ อาทิเช่น

การใช้แบบสอบถาม , การสังเกต , การสัมภาษณ์ และ การใช้เครื่องมือวัด(อเลี่ยน ฮูปเปอร์ กรีนฮิลล์ ,1994.)

บทบาทของพิพิธภัณฑ์ ในการทำหน้าที่เป็นผู้ส่งสาร นั้นเป็นสิ่งที่ยิ่งใหญ่มาก เพราะเป็นสิ่งที่สามารถทำให้การสื่อสารประสบผลสำเร็จ การสื่อสารจึงถือเป็นหน้าที่ขั้นแรกของพิพิธภัณฑ์ และห้องแสดงภาพ ที่มีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับหน้าที่หลักด้านอื่นๆของพิพิธภัณฑ์ ไม่ว่าจะเป็นการเก็บรวบรวมผลงาน, การดูแล สงวนรักษา , และการจัดระเบียบวิธีตามลักษณะเฉพาะของวัตถุ รวมทั้งการจัดการบริหารงานพิพิธภัณฑ์โดยรวม ก่อนอื่นจึงควรวางนโยบายการสื่อสารของพิพิธภัณฑ์ให้ชัดเจน ทั้งนี้เพื่อนำไปสู่หน้าที่หลักใหญ่ๆของงานพิพิธภัณฑ์ อื่นๆ เพราะผู้สื่อสาร จะเป็นผู้กำหนดทิศทางโดยตรงในการบริหารการจัดการงานพิพิธภัณฑ์ (อเลี่ยน ฮูปเปอร์ - กรีนฮิลล์ ,1994 :53)

หน้าที่ของพิพิธภัณฑ์

หน้าที่ของพิพิธภัณฑ์ที่ง่ายที่สุด คือ การสร้างอาคารสำหรับเก็บรวบรวมวัตถุต่างๆ เพื่อดูแลรักษา เพื่อการศึกษา และเพื่อการเพลิดเพลิน วัตถุเหล่านั้นอาจได้มาจากการขุดค้นในที่ต่างๆ ทั่วโลกวัตถุต่างๆเหล่านี้อาจเป็นสิ่งของในปัจจุบัน หรือของโบราณจากอดีต หรือสิ่งที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติหรือมนุษย์เราทำขึ้นก็ได้ ล้วนเป็นสมบัติของพิพิธภัณฑ์ได้ทั้งสิ้น ด้วยเหตุนี้พิพิธภัณฑ์จึงเป็นที่รวบรวมสิ่งของนานาชนิด ซึ่งระยะแรกเริ่มประกอบด้วยอาคารเพียงหลังเดียว ต่อมาเมื่อรวบรวมวัตถุมากขึ้น ก็ขยายขยายออกไปอย่างกว้างขวางตามเวลาและสถานที่ของพิพิธภัณฑ์นั้นๆ(อ้างถึง UNESCO 1967,13,นิคม มุสิกคามะ,2536:22)

หน้าที่ประการแรกของพิพิธภัณฑ์ก็คือ ต้องค้นคว้าหาวัตถุชนิดต่างๆพร้อมทั้งจัดหาคำอธิบายวัตถุเหล่านั้น ซึ่งเป็นงานขั้นแรก ที่นำประชาชนไปสู่ความเข้าใจทางการศึกษาเพราะทำให้ผู้ชมได้เข้าใจเรื่องราววัตถุอย่างลึกซึ้ง พิพิธภัณฑ์ต้องจัดแสดงสิ่งของที่รวบรวมได้ในแบบที่ทำให้ผู้ชมได้รับความเพลิดเพลิน และเกี่ยวกับการศึกษา เพื่อว่าเมื่อผู้ใดได้เข้ามาในสถานที่ที่จัดแสดงจะได้พอใจและดูด้วยความพิถีพิถัน ทั้งยังต้องหันกลับมาดูอีกครั้ง เพราะความอยากรู้อยากเห็น กระตุ้นให้หยุดและพิจารณาสิ่งของที่ตั้งอยู่ตรงหน้าอีก และคิดอย่างละเอียดถี่ถ้วนเพื่อนำไปพิจารณาศึกษาต่อไป หน้าที่ของพิพิธภัณฑ์ จึงแบ่งออกเป็นหมวดใหญ่ๆดังต่อไปนี้

3) การรวบรวมวัตถุ (Collection) การรวบรวมเป็นหน้าที่ประการหนึ่งในจำนวนงาน

ใหญ่ในพิพิธภัณฑ์ เพราะถ้าปราศจากงานชิ้นนี้แล้ว พิพิธภัณฑ์จะเกิดขึ้นไม่ได้โดยเด็ดขาด การรวบรวมเรื่องราวต่างๆสามารถให้ความรู้อย่างกว้างขวางแก่ผู้ที่เข้ามาชม การเก็บรวบรวมสิ่งของนี้เป็นอุปนิสัยของมนุษย์มาแต่ดั้งเดิม เช่น การเก็บรักษาปัจจัยสำคัญในการดำรงชีวิต คือ อาหาร เสื้อผ้า เพื่อใช้ในอนาคต เป็นต้น แต่ในสมัยต่อมาพวกเขื่อสายของชนชั้นสูง พวกนักบวช พวกพ่อค้าที่มั่งคั่งได้ดำเนินการเก็บรวบรวมวัตถุไว้เป็นสมบัติส่วนตัว เช่น อวุธ เกราะ ไม้หอม ผ้ามาง ทอง เพชรนิลจินดา เพื่อชื่อเสียงและเกียรติยศของตนเองเพิ่มมากขึ้น การรวบรวมสิ่งของเหล่านี้ขึ้นอยู่กับเวลา สถานที่และการเก็บรักษา ซึ่งบางครั้งการรวบรวมวัตถุเป็นภาระที่หนักของผู้ดำเนินงานอย่างมาก แต่จากการที่วางตนให้เป็นคนมีใจคอกว้างขวาง ในที่สุดได้เปิดห้องแสดงสิ่งของที่หาได้ ให้ประชาชนชม ศึกษาหาความรู้ การจัดแสดงสิ่งของที่รวบรวมจึงเกิดแพร่หลายขึ้น จนกลายเป็นพิพิธภัณฑ์ในปัจจุบัน วัตถุที่รวบรวมขึ้นในระยะแรกมักเกี่ยวกับจำพวกงานทางศิลปะและหลักฐานทางโบราณคดี เพื่อสนับสนุนอารยธรรมเบื้องต้น ด้วยเหตุนี้พิพิธภัณฑ์สมัยแรก จึงเป็นสถาบันที่เก็บรวบรวมสิ่งของด้วยความศรัทธา พิพิธภัณฑ์อาจเก็บบางสิ่งแต่ไม่สามารถรวบรวมได้ทุกอย่าง และในทำนองเดียวกันคณะผู้บริหารงานในพิพิธภัณฑ์ก็ต้องจำกัดจำนวน ทั้งนี้โดยการพิจารณาจากจำนวนเงินและความเหมาะสม ถ้าพิพิธภัณฑ์ใดทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพดี ก็หมายความว่าพิพิธภัณฑ์นั้น มีผู้บริหารที่มีความรู้และความชำนาญ การเงินของพิพิธภัณฑ์จึงมีความสำคัญที่สามารถพิจารณาได้ถึงขนาดของพิพิธภัณฑ์ จำนวนผู้บริหารและจำนวนของที่รวบรวมได้ พิพิธภัณฑ์ทุกแห่งต้องมีแผนการหรือโครงการจัดรวบรวมสิ่งของ จัดกิจกรรมต่างๆ ซึ่งโครงการใหญ่ๆนี้ต้องได้รับการพิจารณาอย่างรอบคอบทุกด้าน ทั้งทฤษฎี ขนาดของอาคารสถานที่ และความต้องการของประชาชน ตลอดจนการศึกษาของประชาชนในท้องถิ่นนั้นๆ

สถานที่ตั้งของพิพิธภัณฑ์อาจมีอิทธิพลต่อโครงการรวบรวมวัตถุของพิพิธภัณฑ์ด้วย เช่น เมืองซึ่งเป็นศูนย์กลางสำคัญของความเจริญโรมัน อาจจะมีพิพิธภัณฑ์ซึ่งแสดงถึงชีวิตของประชาชนในยุคนั้น การเริ่มต้นเก็บรวบรวมสิ่งของและความกระตือรือร้นเหล่านี้ ได้เป็นผลดีที่ตกทอดมาถึงเราในปัจจุบันหน้าที่ดั้งเดิม ในการรวมนั้นเป็นของประชาชน ซึ่งมีวิถีเก็บของไม่ให้หาย พิพิธภัณฑ์จึงต้องมีหน้าที่ที่จะจัดบันทึกว่ามีสถานที่ตั้งขึ้นเพื่อการเก็บรวบรวมวัตถุต่างๆแห่งใดบ้างที่รวบรวมไว้ดี และการปฏิเสธของที่มีผู้มอบให้ ซึ่งเป็นของที่ไม่อยู่ในสภาพเหมาะสมและไม่เป็นประโยชน์ในการจัดแสดง ด้วยเหตุนี้ การรับมอบของซึ่งอยู่ในสภาพที่ดี ต้องได้รับการดูแลและเอาใจใส่อย่างดีจากพิพิธภัณฑ์

2) การวิเคราะห์และจำแนกประเภทวัตถุ (Identifying) หน้าที่ข้อที่สองของพิพิธภัณฑ์

ที่ต้องจัดทำนั้น คือ การจำแนกประเภทวัตถุให้ถูกต้องแน่นอน และเมื่อทางพิพิธภัณฑ์ที่มีความสงสัยเกี่ยวกับตัวอย่างชิ้นหนึ่งชิ้นใดแล้ว ต้องจำเป็นต้องส่งวัตถุชิ้นนั้นไปที่สถาบันอื่นๆ ซึ่งมีผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้เกี่ยวกับวัตถุนั้นได้ศึกษาโดยเฉพาะของแต่ละชิ้นที่ได้รับนั้น ต้องทำบันทึกลงไปใบบัตรและเลขที่ใบบัตรจำนวนวัตถุ และลงเลขที่เดียวกันนั้นลงบนตัวอย่างวัตถุ ลงถึงสถานที่ เวลา และได้มาอย่างไร

เมื่อได้จำแนกวัตถุที่เข้ามาในพิพิธภัณฑ์แล้ว ควรจะมีห้องสมุดเก็บเอกสารอ้างอิงที่มีมาตรฐานเกี่ยวข้องกับวัตถุ ที่เก็บรวบรวมไว้ในพิพิธภัณฑ์ขนาดใหญ่ อีกทั้งความจริงที่ว่าผู้เข้าชมพิพิธภัณฑ์ ส่วนใหญ่ไม่มีความต้องการ ที่จะทราบรายละเอียดเกี่ยวกับวัตถุมากมายนัก แต่เพื่อที่จะทำให้ผู้ชมพอใจในความต้องการของเขาเหล่านั้น ก็โดยจัดทำตำราในภาษาต่างๆ หลายภาษา อย่างง่ายๆ และในหนังสือนั้นก็จัดหาคำอธิบายถึงการจำแนกวัตถุต่างๆ และมีการตั้งชื่อสิ่งพิมพ์นี้ให้เหมาะสม ซึ่งจะสามารถดึงดูดและสร้างความสนใจให้ผู้ชมหันกลับมาสนใจในข้อมูลเหล่านี้ได้

3) การทำบันทึกหลักฐาน (Recording) การบันทึก ไม่ใช่เพียงแต่จัดรายละเอียดต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับหลักฐานวัตถุที่รวบรวมไว้ แล้วเขียนลงในใบบัตรหรือฉลากใส่ลงไปบนบัตรวัตถุ ผู้ใส่วัตถุได้หมด จำเป็นจะต้องบันทึกหลักฐานไว้ในทะเบียนใหญ่ ซึ่งจะแสดงถึงสิ่งทีรวบรวมมานั้นทั้งหมดตามลำดับวันเดือนปี หรือบันทึกลงในเล่มสมุดเป็นชุดๆ เช่นเดียวกับเรื่องราวที่ได้ลงทะเบียนไว้ และลงตามลำดับเดือนปีเช่นเดียวกันและจะได้รับความสะดวกเมื่อมีสารบัญที่บันทึกตัวอย่างแต่ละชิ้นลงบนบัตรซึ่งมีเรื่องราวต่างๆ ของวัตถุใบบัตรนั้น (อ้างถึง UNESCO 1967:19-20, นิคม มุสิกคามะ, 2536:25)

การบันทึกหลักฐานความรู้ต่างๆ ของวัตถุจากทุกมุมโลก ไม่ได้ขึ้นอยู่กับคำบรรยายอย่างเดียว ต้องขึ้นอยู่กับเทคนิคและวิธีการใช้ภาษาที่ชำนาญและถูกต้อง และสิ่งที่ใช้นี้ อาจจะเป็นประโยชน์ก็คือ ต้องเขียนภาพวัตถุหรือมีรูปถ่าย ซึ่งสามารถแนบติดกับหลังบัตรหรือใส่ในซองติดไว้กับบัตรคุมทะเบียนได้ การเก็บรวบรวมและการบันทึกเรื่องราวต่างๆ นี้ ไม่ใช่เป็นเรื่องง่าย แต่เป็นงานที่มีความสำคัญและน่าสนใจ โดยทั่วไปเรื่องราวที่บันทึกไว้จำเป็นต้องเก็บรักษาไว้ตลอดไป และการที่รักษาให้คงทนนั้น ต้องขึ้นอยู่กับสภาพอุณหภูมิ และความชื้นของพื้นที่นั้นๆ เพื่อที่จะให้มีความแน่ใจในข้อนี้ จึงต้องมีการทดสอบทางวิชาการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับวัตถุที่ได้มาใหม่ๆ ขึ้น และต้องมีวิธีการป้องกันการรบกวนจากภัยต่างๆ อาจจะเป็นแมลงซึ่งสามารถกัดเอกสาร ปกหนังสือ ลิ่นชัก ส่วนบันทึกที่สำคัญๆ ควรเก็บไว้ในห้องที่แข็งแรง และทนทานสามารถป้องกันไฟ

และขโมยได้ และเมื่อนำบันทึกออกมา เพื่อทำการอ้างอิงและการจำแนกประเภทวัตถุแล้ว ก็ต้องนำไปเก็บในที่ปลอดภัยทุกวัน

4) การสงวนรักษา (Preservation) การเก็บรักษา หมายถึง การป้องกันวัตถุต่างๆ ต่อการทำลายทางฟิสิกส์ หรือการเสื่อมทางเคมี หรือการคุกคามโดยพวกอินทรีย์สาร เช่น เห็ดรา หรือการรบกวนจากพวกแมลง การทำลายเหล่านี้ย่อมจะแตกต่างกันไปตามธรรมชาติและองค์ประกอบของวัตถุต่างๆ และสภาพของภูมิอากาศในท้องถิ่นนั้นๆ

5) การจัดแสดง (Exhibition) การจัดแสดงเป็นสิ่งสำคัญที่สร้างความสนใจให้แก่ผู้ชม ให้เกิดการคิดเปรียบเทียบกันระหว่างสิ่งใกล้เคียงและสร้างความนึกคิดของคนทั้งกลุ่ม การจัดนั้นจะต้องทำให้สะดุดตาของผู้ชมและผู้ผ่านไปมา และก่อให้เกิดความสนใจที่จะเข้ามาพิจารณาอย่างใกล้ชิด ๆ การจัดแสดงต้องใช้ความรู้ทางธรรมชาติและใช้จิตวิทยาในการออกแบบ ตลอดจนความชำนาญในการจัดวัตถุชนิดต่าง ๆ จุดมุ่งหมายของการจัดแสดง ต้องใช้เทคนิคในการจัดห้องแสดง การใช้สีทางศิลปะ ประกอบด้วยเครื่องประดับและเครื่องตกแต่ง สามารถดึงดูดความสนใจของผู้เข้าชมได้วัตถุทางศิลปะ ถ้าเป็นสิ่งที่ใหญ่หรือสำคัญ มักจะแสดงอย่างเดี่ยว ๆ แต่ละชิ้นจะจัดพื้นที่หลังที่เหมาะสมของตัวเอง และมักจะไม่ได้จัดแสดงในแบบที่แตกต่างกันในห้องเดียวกัน เพราะการเอาของที่ต่างกันในรูปแบบมาจัดแสดงรวมกันนั้น ไม่เป็นที่ชวนดูสำหรับผู้ชม บางครั้งตัวอย่างที่จัดแสดงเดี่ยว ๆ นั้นน่าสนใจ มากกว่าการจัดแสดง แบบมารวมอยู่ด้วยกันทั้งหมด

10) การบริการทางการศึกษา (Education Service) สิ่งที่คุณจัดแสดงจะต้องกระทำในการจัดแสดงงานต่าง ๆ คือ การเร้าความรู้สึกของผู้ชมให้เกิดความอยากรู้อยากเห็นต่อสิ่งที่จัดแสดง และความอยากรู้อยากเห็นนี้จะทำให้ได้รับคำตอบเป็นที่น่าพึงพอใจ ความอยากรู้อยากเห็นไม่ควรจำกัดเฉพาะตัวอย่างชิ้นเดียวต่อหน้าผู้ชม แต่ควรจะมากกว่านั้น ซึ่งการสร้างความรู้ทางการศึกษาเหล่านี้สามารถนำไปใช้ได้ถึงปัญหาการรับรู้ของคนตามความรู้สึกในทางศิลปะ ความนึกคิดและอุดมคติ การจัดแสดงตัวอย่างวัตถุเป็นกลุ่มและมีคำอธิบายประกอบ เป็นการสอนให้ผู้ชมถึงความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับวิชาทางวิทยาศาสตร์และศิลปะ และนี่เป็นจุดมุ่งหมายของพิพิธภัณฑ์ ที่จะให้ความรู้อย่างกว้างขวางแก่ผู้ชมจนถึงที่สุด

การเลือกจุดประสงค์ในการจัดแสดงงานในแต่ละครั้งนั้น พิพิธภัณฑ์จะต้องคำนึงถึงความต้องการของประชาชนและจุดมุ่งหมายที่จะต้องแนะนำบางสิ่งแก่ผู้มาชม คนเราย่อมต้องได้รับความรู้สืบเนื่องจากผู้รู้ถ่ายทอดไปให้กับผู้ไม่รู้ บางครั้งจากวัตถุชิ้นหนึ่งไปสู่วัตถุอีกชิ้นหนึ่ง และควรจะได้จำไว้ว่า ผู้ใช้พิพิธภัณฑ์ต้องได้รับความดึงดูดความสนใจการชักชวน และการกระตุ้นที่จะชม

สิ่งของและการนึกคิดในสิ่งนั้น ผู้ที่เข้ามาชมต้องได้รับอิสระในการเข้าชมสิ่งที่ต้องการ และทิ้งปมเมื่อเขาได้เข้าใจในสิ่งที่ต้องการชมแล้ว พิพิธภัณฑ์ต้องสร้างความพอใจแก่ประชาชนในสาขาวิชาทุกๆด้าน ซึ่งประชาชนเหล่านั้นมีหลายจำพวก อาจเป็นนักเรียนที่ต้องการความรู้ที่แท้จริง หรืออาจเป็นผู้ชมทั่วไป กลุ่มของเด็กเล็กๆ นักศึกษาระดับมหาวิทยาลัยที่ศึกษาใกล้เคียงเกี่ยวกับงานของพิพิธภัณฑ์นั้นและ ได้จัดแบ่งกลุ่มของวิธีการจัดแสดงงานแก่ผู้เข้าชม เป็น 3 กลุ่ม คือ

กลุ่มแรก เป็นการจัดแสดงแบบง่าย ๆ โดยใช้สีเข้าประกอบการจัดแสดง แบบนี้ใช้สำหรับเด็กอายุประมาณ 12 ปีเป็นอย่างมาก เป็นการจัดแสดงเกี่ยวกับโลกของเด็ก โลกของความตื่นเต้นมหัศจรรย์ จัดอยู่ในรูปของบ้านและสิ่งแวดล้อม

กลุ่มที่สอง ผู้ชมเป็นเด็กหนุ่มเด็กสาว ซึ่งไม่มีความรู้เป็นพิเศษโดยเฉพาะ ต้องมีเครื่องมือประกอบเป็นหลักฐาน การจัดแสดงต้องมีการเชื่อมโยงกับข้อเท็จจริง เพื่อที่สามารถทำให้พวกเขาเห็นคุณค่าการจัดแสดง ต้องใช้สีเพื่อดึงดูดความสนใจและวิธีการจัดเป็นแบบศิลปะ บางครั้งต้องใช้แสงช่วย คำบรรยายบนป้ายต้องมีข้อความที่น่าสนใจ ตัวอย่างวัตถุต้องจัดอย่างถูกต้องตามเหตุผล

กลุ่มที่สาม ผู้เข้าชมเป็นผู้เชี่ยวชาญ มีความรู้ทั้งทางทฤษฎีและการปฏิบัติ ทั้งมีความรู้พิเศษโดยเฉพาะ ผู้ชมเหล่านี้จะพิจารณาตัวอย่างวัตถุที่จัดแสดงอย่างละเอียดละออ และพยายามศึกษาให้มาก เพื่อประกอบการศึกษาของเขา การจัดแสดงสำหรับผู้ชมกลุ่มนี้ ผู้จัดต้องจัดทำเอกสาร จัดการแสดง ให้ละเอียดถี่ถ้วน เพื่อตอบสนองความต้องการทางการศึกษาของผู้ชมกลุ่มนี้ได้

7.)หน้าที่ทางสังคม (Social Function) หน้าที่ทางสังคมของพิพิธภัณฑ์นั้น มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับงานในหน้าที่การให้บริการการศึกษา เมื่อกล่าวว่าพิพิธภัณฑ์มีหน้าที่รับผิดชอบต่อสังคม หมายความว่าพิพิธภัณฑ์จะต้องเป็นสถาบัน ที่เปลี่ยนแปลงปรับตัวไปตามสภาพการเปลี่ยนแปลงของสังคม ดำเนินกิจการตามความต้องการของสังคม จัดบริการแก่ชุมชนอย่างกว้างขวาง พิพิธภัณฑ์หลายแห่งได้พัฒนาบริการแก่ประชาชน ซึ่งมีผลให้พิพิธภัณฑ์ได้กลายเป็นศูนย์ของชุมชน ที่มีการจัดกิจกรรมต่างๆที่อำนวยความสะดวกความเพลิดเพลิน สร้างความรู้สึกว่าพิพิธภัณฑ์เป็นของประชาชนที่จะมาใช้ได้ทุกโอกาส

พิพิธภัณฑ์ในปัจจุบัน ให้ความสำคัญในหน้าที่ซึ่งมีต่อสังคม จะมีนโยบายดำเนินการใกล้ชิดกับประชาชนมากกว่าแต่สมัยก่อน พิพิธภัณฑ์จะบริหารงานที่ประสานงานทุกหน้าที่ทุกหน่วยงานเพื่อประโยชน์แก่ชุมชน

ในการดำเนินงานพิพิธภัณฑ์เพื่อประชาชนนั้น จะต้องคำนึงถึงกลุ่มผู้เข้าชมและใช้บริการของพิพิธภัณฑ์ ซึ่งต้องมีการจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับกลุ่มผู้ชมต่างๆ(จิรา จงกล,2532:42-

45) เพื่อให้พิพิธภัณฑ์เป็นสะพานเชื่อมความรู้ไปสู่ประชาชน พิพิธภัณฑ์จะดึงดูดและโน้มน้าวคนเข้าชมพิพิธภัณฑ์มากน้อยหรือไม่นั้น ขึ้นอยู่กับหลักการใหญ่ๆดังนี้คือ

- 1) ความสวยงามดึงดูดใจของอาคารและการจัดแสดง
- 2) การโฆษณา
- 3) กิจกรรมที่มีการเคลื่อนไหว
- 4) พื้นฐานความรู้และด้านเศรษฐกิจของประเทศ

หลักการทั้ง 4 ประการนี้ เป็นส่วนสำคัญที่สุดของการบริหารงานพิพิธภัณฑ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดแสดงสิ่งของ เพราะถ้าเมื่อใดวัตถุและวิธีการจัดแสดง ของพิพิธภัณฑ์เสื่อมโทรม ไม่สวยงาม เร้าความสนใจแล้ว ประชาชนที่เข้าชมจะเกิดความเบื่อหน่ายขึ้น เหตุนี้ห้องแสดงพิพิธภัณฑ์ควรให้ทั้งความงาม ความเพลิดเพลิน และความรู้ควบคู่กันไป เนื่องจากหน้าที่ทางสังคมของพิพิธภัณฑ์มีความใกล้ชิดกับการให้บริการการศึกษา กิจกรรมพิเศษที่จัดขึ้นต่างๆดังนี้ จึงถือเป็นการบริการพิเศษเกี่ยวกับการศึกษาในพิพิธภัณฑ์

การจัดรายการพิเศษให้ประชาชนทางการศึกษาพิพิธภัณฑ์สถาน นั้น เท่าที่กำลังดำเนินการอยู่ในปัจจุบันนี้ พอจะแบ่งออกได้เป็นหมวดใหญ่ 2 หมวด คือ การศึกษาของประชาชนทั่วไป ซึ่งผู้อำนวยการพิพิธภัณฑ์สถานแห่งนั้นเป็นผู้ดำเนินการโดยตรงประการหนึ่ง กับการศึกษาของนักเรียนซึ่งเจ้าหน้าที่หรือภัณฑารักษ์ แผนกการศึกษาของพิพิธภัณฑ์แห่งนั้น เป็นผู้ดำเนินการภายใต้การรับผิดชอบของผู้อำนวยการพิพิธภัณฑ์ อีกประการหนึ่ง เพราะเหตุนี้ในการบริหารงานทางการศึกษา เจ้าหน้าที่พิพิธภัณฑ์ฯ จึงควรแบ่งงานดังกล่าวนี้ออกเป็นส่วนเป็นเรื่อง มีผู้รับผิดชอบตามระดับงานเหล่านี้ อย่างไรก็ตาม เพื่อความสะดวกในการศึกษาวิธีการดังกล่าวนี้ จึงกล่าวรวมกันไปตามลำดับดังนี้

1.5 การบรรยายสรุป (Didactic Information) จากการศึกษาที่เพียงการจัดแสดงเพียงอย่างเดียวในพิพิธภัณฑ์ ไม่สามารถสร้างความประทับใจให้ประชาชนรู้คุณค่าของวัตถุในพิพิธภัณฑ์ฯ ได้มากไปกว่า ความเพลิดเพลิน เพราะเหตุนี้เอง พิพิธภัณฑ์ฯจึงพยายามจัดหาอุปกรณ์ทางการศึกษาต่างๆเป็นต้นว่า ป้ายประจำวัตถุ ภาพถ่าย หุ่น แผนที่ เครื่องบันทึกเสียง ฯลฯ เพื่อช่วยเหลือสังคมที่เข้าชมพิพิธภัณฑ์ฯ ให้ทราบว่วัตถุดังกล่าวนี้มีความสัมพันธ์กับเรื่องราวของพิพิธภัณฑ์ฯ อย่างไรบ้าง ปัญหาที่จะกล่าวต่อไปนั้นคือ การที่ประชาชนเข้าชมพิพิธภัณฑ์ฯไม่ได้มาเป็นกลุ่มพร้อมกันหมดในเวลาเดียวกัน เราจะให้การศึกษาแก่คนกลุ่มนี้ได้อย่างไร และรายการอะไรเป็นครั้งแรกที่ พิพิธภัณฑ์ฯ ควรจะได้ดำเนินการหยิบยื่นให้แก่ประชาชน เท่าที่วงการพิพิธภัณฑ์ฯต่างๆหยิบยื่นเรื่องราวเกี่ยวกับวัตถุให้ประชาชนนั้นก็คือ การบริการนำชม เรื่องราวของการบริการนำชมนี้เป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งของพิพิธภัณฑ์ฯ เพราะทุกวันนี้ เพราะประการที่หนึ่ง ใช้ทุนรอนน้อย ประการที่

สอง การที่เจ้าหน้าที่เผชิญกับประชาชน โดยตรงเองนั้นเป็นการพิสูจน์ และสามารถหยิบยื่นเรื่องราวแท้จริงที่ถูกต้องให้ประชาชนเห็น ปัญหาอยู่ที่เราจะรวบรวมประชาชนเหล่านั้นให้เป็นกลุ่มก้อนได้อย่างไร เมื่อคนที่เข้าชมพิพิธภัณฑ์มาจากสถานที่และสิ่งแวดล้อม แตกต่างกัน เพราะเหตุนี้เอง จึงเป็นเรื่องของการประชาสัมพันธ์ หรือเจ้าหน้าที่ซึ่งรับผิดชอบ ในการติดต่อกับสังคมโดยตรง แต่การที่จะพูดถึงปัญหาที่จะรวมประชาชนเหล่านั้นเป็นกลุ่มก้อนได้อย่างไร จะพูดเรื่องการนำชมแก่บุคคลที่เข้ามาเป็นกลุ่มก้อนเป็นลำดับแรก การบริการนำชมแก่สถาบันการศึกษาหรือประชาชนที่ติดต่อล่วงหน้า ประชาชนในกลุ่มนี้โดยทั่วไปมักจะมีวัตถุประสงค์ที่จะเข้าชมพิพิธภัณฑ์ แผนกใดแผนกหนึ่งโดยเฉพาะ หรือเรื่องใดเรื่องหนึ่งตามที่สัมพันธ์กับการศึกษา หรือเรื่องราวที่ตนกำลังศึกษาอยู่ ในการบริการนำชม เจ้าหน้าที่มีคุณสมบัติของพิพิธภัณฑ์ จึงมีโอกาที่จะเตรียมงานนี้โดยตรง ตามแต่ความสนใจของประชาชนเหล่านั้น ไม่ใช่ตามที่พิพิธภัณฑ์มีความชำนาญ

เพราะเหตุนี้ที่ พิพิธภัณฑ์ฯ วิคตอเรียแอนด์ อัลเบิร์ต ประเทศอังกฤษ จึงแบ่งเจ้าหน้าที่นำชมพิพิธภัณฑ์ออกเป็นส่วนต่างๆ ตามเรื่องราวที่แสดงในพิพิธภัณฑ์แห่งนั้น เป็นต้นว่า เครื่องแต่งบ้านของชาวอังกฤษคนหนึ่ง เรื่องราวของชาวอินเดียคนหนึ่ง เรื่องราวของเครื่องปั้นดินเผาหรืออุตสาหกรรมศิลป์ ฯลฯ เมื่อนักเรียนหรือประชาชน จากสถาบันการศึกษามาถึง เจ้าหน้าที่พิพิธภัณฑ์ จึงนำไปตามห้องแสดงตามที่สถานศึกษานั้นๆต้องการทันที

อย่างไรก็ตาม ประสบการณ์ที่ชี้ให้เห็นคุณค่าว่าการที่สถานศึกษาแห่งนั้นนำเด็กเข้าชมพิพิธภัณฑ์ฯ โดยปราศจากการซักซ้อมความเข้าใจหรือได้แนะนำ(didactic) มาก่อน เป็นสาเหตุอันหนึ่งที่ประชาชนไม่ให้ความสนใจ ในคำบรรยายของเจ้าหน้าที่แต่อย่างใดเลย เพราะคนบางกลุ่ม ซึ่งไม่เคยเข้าชมพิพิธภัณฑ์ฯ มาก่อนเลย เมื่อเข้าชมครั้งแรกจิตใจจะมีความกระตือรือร้น ที่จะดูวัตถุในพิพิธภัณฑ์ฯ มากกว่าคำบรรยาย และโดยเฉพาะอย่างยิ่ง ถ้าเจ้าหน้าที่นำชมไม่เข้าใจจิตวิทยาเกี่ยวกับประชาชน หรือผู้ฟังด้วยแล้ว แทบจะพูดได้ว่าไม่มีประโยชน์อะไรเลย เพราะเหตุนี้การคิดค้นและการหาวิธีการ และแนะนำแก่ผู้ที่เข้าชม ซึ่งไม่ได้รับการแนะนำจากผู้ควบคุมมาก่อน โดยการอธิบายให้ประชาชนในกลุ่มนี้ ได้รู้ถึงความมุ่งหมายของพิพิธภัณฑ์ฯ และเรื่องราวที่เขาสนใจนั้นว่าสัมพันธ์กับวัตถุอย่างไรเสียก่อนด้วยการฉายภาพประกอบ จนเห็นว่าเด็กหรือประชาชนเหล่านั้น มีพื้นฐานพอในการดูวัตถุด้วยตนเองแล้ว จึงปล่อยให้เข้าไปชมวัตถุด้วยตนเองในห้องแสดง โดยมีเจ้าหน้าที่มีคุณสมบัติเป็นคนคอยแนะนำให้อีกครั้งหนึ่ง

2.การบริการนำชมแก่ประชาชนทั่วไป (Guided Tour) การบริการนำชมพิพิธภัณฑ์ฯ แก่คนประเภทหนึ่ง ซึ่งแยกย้ายกันเข้าชมพิพิธภัณฑ์ฯ ด้วยรสนิยมที่แตกต่างกันจัดเป็นเรื่องยากพอสมควร โดยเฉพาะการรวบรวมคนดังกล่าวเป็นปึกแผ่นกลุ่มก้อน เพราะตามธรรมชาติที่เข้าชมพิพิธภัณฑ์ฯ เพื่อเข้าฟังคำบรรยายอีกประการหนึ่ง เพราะเหตุนี้เอง การบริการนำชมแก่ประชาชน

ทั่วไป จึงไม่ค่อยแพร่หลายมากนักในวงการพิพิธภัณฑ์ฯ ในปัจจุบันนี้ ปัญหาคือ เราจะนำชมอย่างไร และพูดอย่างไร จึงจะสามารถเร้าความรู้สึกของประชาชนให้เกิดความกระหาย ที่จะรู้เรื่องราวของวัตถุเหล่านั้น มันเป็นเรื่องของความชำนาญ มากกว่าการศึกษาจากตำราในห้องสมุด ในหนังสือ คนที่เป็นมัคคุเทศน์ในพิพิธภัณฑ์ฯ ได้ ไม่ใช่เพียงแค่เป็นนักพูดที่มีความชำนาญอย่างเดียว แต่ต้องรู้เรื่องราวสิ่งใดที่กำลังพูด และมีความสัมพันธ์กับวัตถุชิ้นไหน มัคคุเทศน์ควรเป็นนักพูดที่มีความรู้ เรื่องความงามของศิลปกรรมที่แท้จริง ตลอดรู้ถึงความสำคัญของวัตถุ และเรื่องราวของอารยธรรมโบราณ ที่สืบเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน

4. การบริการนำเที่ยวโบราณสถานหรือสถานที่ที่น่าสนใจ การบริการทางการศึกษา อีกแบบหนึ่งแก่คนทั้งสองประเภทตามที่กล่าวมาแล้วนั้น นอกจากจำใจอยู่แต่ในห้องแสดง และวัตถุที่จัดแสดงแล้วบางประเทศ ยังดำเนินการบริการการท่องเที่ยวโบราณสถานเป็นประจำ แบบเดียวกับชมวัตถุที่จัดแสดงในพิพิธภัณฑ์ฯ แต่การนำชมสถานที่ดังกล่าวมีไม่บ่อยครั้งนัก ซึ่งค่อนข้างจากการนำชมวัตถุในพิพิธภัณฑ์ฯ ซึ่งดำเนินการอยู่ทุกวัน หรือ ทุกๆเจ็ดวัน

การจัดบริการเกี่ยวกับการศึกษาในพิพิธภัณฑ์ฯ หรือโบราณสถาน เป็นพื้นฐานสำคัญยิ่งที่พิพิธภัณฑ์ฯ จำต้อง ดำเนินการเกี่ยวกับเรื่องนี้ เพราะถ้าทราบใดที่เราปล่อยให้โบราณวัตถุ หรือโบราณสถาน ตายด้านจากรู้สึกของประชาชนแล้ว การรักษาสสมบัติทางอารยธรรมย่อมมหาค่าไม่ได้เลย เหลือเพียงความงามอย่างเดียวเท่านั้น เพราะเหตุนี้เอง การบริการนำชมจึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างไรก็ตามการบริการนำชมจะให้ความสนุกสนานเพลิดเพลิน และสาระความรู้แก่ประชาชนเพียงใด ก็ขึ้นอยู่กับเจ้าหน้าที่พิพิธภัณฑ์ฯ และมัคคุเทศน์นำชมนั่นเอง

4. การนำชมวัตถุในพิพิธภัณฑ์ฯโดยตนเอง (Self Guiding System) รายการการศึกษาตามที่กล่าวมาแล้ว นับเป็นประโยชน์อย่างยิ่งของพิพิธภัณฑ์ฯ ทุกวันนี้ แต่เรื่องราวตามที่กล่าวนี้จะได้ผลเพียงใดนั้น เป็นเรื่องของพิพิธภัณฑ์ฯ กับความร่วมมือของสถาบันทางสังคมต่างๆ และจะพูดถึงการที่สังคมหรือประชาชน ที่เข้ามาชมพิพิธภัณฑ์ฯ เป็นคนธรรมดาจากท้องถิ่นอื่นๆ และมีความกระหายที่จะทราบเรื่องราวของอารยธรรม ที่แสดงในพิพิธภัณฑ์ฯ นั้น พิพิธภัณฑ์ฯจะมีส่วนช่วยเหลือเขาได้อย่างไร เพียงการนำเที่ยวชมโบราณสถานตามที่กล่าวนั้น ไม่เพียงพอแน่นอน การที่ไม่เพียงพอนั้น เป็นเพราะบางครั้งประชาชนที่เข้ามาชมพิพิธภัณฑ์ฯนั้น ไม่เข้าใจและไม่ทราบเรื่องความเคลื่อนไหวของรายการต่างๆ ในพิพิธภัณฑ์ฯ อย่างหนึ่ง เป็นคนต่างจังหวัดหรือเป็นคนต่างชาติ ที่ใคร่จะทราบเรื่องราวของพิพิธภัณฑ์ฯนั้นเป็นอีกประการหนึ่ง เพราะเหตุนี้เองจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ พิพิธภัณฑ์ฯ แห่งนั้นจะดำเนินการแก่คนกลุ่มนี้ และอะไรบ้างที่พิพิธภัณฑ์ฯจะช่วยเหลือประชาชน ที่เข้ามาชมพิพิธภัณฑ์ฯ กลุ่มนั้น เพราะเหตุนี้พิพิธภัณฑ์ฯสถานแห่งชาติ ประเทศอังกฤษ จึง

ได้คิดค้นวิธีการช่วยเหลือประชาชน ที่ดีที่สุดเท่าที่พบมากคือ การบันทึกเสียงเรื่องราวของพิพิธภัณฑสถานทั้งด้านวิชาการ และที่สัมพันธ์กับวัตถุ ไว้ในเครื่องบันทึกเสียง หลังจากนั้นจึงอนุญาตให้ประชาชนที่สนใจ เขาเครื่องบันทึกเสียงนี้ไปฟังด้วยตนเอง เราเรียกวิธีการอันนี้ว่า ระบบการช่วยเหลือนำเที่ยวด้วยตัวเอง

เครื่องมือที่ใช้ ด้วยตัวเองในการนำเที่ยวนี้ เป็นการอัดเสียงบันทึกลงไปในเทป ตามเรื่องราวของการแสดงในพิพิธภัณฑสถานแห่งนั้น เพื่อป้องกันมิให้เสียงที่อัดในเครื่องบันทึกเสียง ทำความรบกวนแก่คนฟัง และตัวอย่างเครื่องบันทึกเสียงเพื่อบริการนำเที่ยวโดยช่วยเหลือตัวเองนั้น แบ่งเป็น 2 ชนิด คือ

ก. เครื่องบันทึกเสียง แบบกะเป่าหัว

ข. เครื่องบันทึกเสียง ขนาดใหญ่

การใช้เครื่องบันทึกเสียงเป็นอุปกรณ์การศึกษา ของประชาชนในพิพิธภัณฑสถานทุกวันนี้กำลังเจริญก้าวหน้าเป็นอย่างมาก ในพิพิธภัณฑสถาน บางแห่งแทนที่จะใช้ ระบบการเขียนป้ายประจำวัตถุ ก็ใช้การบันทึกเสียงไว้ตามห้องแสดง ใครอยากฟังและสนใจห้องแสดงเรื่องใด สามารถกดปุ่มฟังได้ทันที แต่วิธีการอันนี้ ห้องแสดงและการจัดวัตถุควรเป็นเรื่องเดียวกัน และสัมพันธ์กันด้วย เพราะไม่เช่นนั้นจะทำให้ความไขว่ไขวให้แก่ประชาชน และจะกลายเป็นผลเสียหายในที่สุดด้วย

5. การปาฐกถา ใน และ นอก พิพิธภัณฑสถาน (Lecture Program) รายการพิเศษเกี่ยวกับการศึกษาในพิพิธภัณฑสถาน ซึ่งนิยมแพร่หลายในปัจจุบันนี้ ได้แก่การปาฐกถาเรื่องราวการค้นคว้าของเจ้าหน้าที่พิพิธภัณฑสถาน ต่อสังคมโดยทั่วไป ตามธรรมดาผู้รับผิดชอบ เกี่ยวกับการปาฐกถาดังกล่าวนี้ โดยตรง เป็นเรื่องของเจ้าหน้าที่การศึกษา ภายใต้การดูแลอย่างใกล้ชิดของผู้อำนวยการพิพิธภัณฑสถาน โดยทั่วไปทางพิพิธภัณฑสถานจะจัดพิมพ์ รายการปาฐกถา เตรียมไว้สำหรับเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนทราบ การปาฐกถาดังกล่าวนี้อาจทำได้ โดยการร่วมมือกับหนังสือพิมพ์ โทรทัศน์ ,วิทยุ และเจ้าหน้าที่ ด้านประชาสัมพันธ์ โดยตรงเป็นผู้ดำเนินการ

ในการจัดรายการปาฐกถา ในห้องบรรยายของพิพิธภัณฑสถานนั้น ความมุ่งหมายก็เช่นเดียวกับรายการอื่นๆ ตามที่กล่าวมาแล้ว ประการแรก สิ่งที่เจ้าหน้าที่ผู้ปาฐกถาต้องเตรียมเอาไว้ได้แก่การจัดเรียงสไลด์ ที่ตนเองจะพูดเอาไว้ให้พร้อม ประการที่สอง เตรียมงานทางด้านวิชาการ ที่สัมพันธ์กับเรื่องราวในสไลด์ ประการสุดท้าย ผู้บรรยายจะต้องเตรียมเทคนิคการบรรยาย เกี่ยวกับพื้นฐานของประชาชน ที่ฟังเอาไว้ตามระดับการศึกษา ตลอดจน ความเคลื่อนไหวทั้งทางด้านประชาชน และเรื่องราวที่สัมพันธ์กับการบรรยายเหล่านั้น

การเลือกสรรรายการ เกี่ยวกับการบรรยายนับว่าเป็นสิ่งสำคัญที่สุดอีกประการหนึ่ง ของการบริการรายการดังกล่าวนี้ เพราะว่ารายการบรรยายที่พิพิธภัณฑสถานจัดขึ้นนี้เพื่อช่วยเหลือ

ประชาชน ถ้าเรื่องราวที่จัดนำเสนอนี้ ปราศจากชีวิตจิตใจ ความตายด้านจะเกิดขึ้นทันที แล้วจะไม่ได้รับประโยชน์จากรายการดังกล่าว ในการบริหารพิพิธภัณฑ์ในปัจจุบัน การจัดรายการบรรยายนับว่าเป็นสิ่งคู่ไปกับการจัดแสดงของพิพิธภัณฑ์

การบริการทางการจัดบรรยาย อีกแบบหนึ่ง ซึ่งเป็นที่นิยมแพร่หลาย อย่างยิ่ง คือการส่งเจ้าหน้าที่ไปบรรยายในโรงเรียน องค์การหรือสโมสรต่างๆ

6. การจัดนิเทศสำหรับสถาบันการศึกษา (Guided Demonstration) วิธีการอีกวิธีหนึ่ง คือ การจัดนิเทศ เป็นการแสดงประกอบให้เห็นถึงรายละเอียดของวัตถุเหล่านั้น

7. การสอนแบบพิเศษในพิพิธภัณฑ์ (Special Program of education) แม้ว่าพิพิธภัณฑ์จะเป็นสถาบันการศึกษาของสังคม แต่การศึกษาในพิพิธภัณฑ์ แตกต่างจากการศึกษาในโรงเรียนมากมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการศึกษาสำหรับเด็ก เพื่อเป็นการปลูกฝังรสนิยมเกี่ยวกับอารยธรรมและศิลปกรรม หรือเรื่องราวที่ทางพิพิธภัณฑ์ได้รวบรวมไว้ การศึกษาแบบดังกล่าวนี้ เรียกว่า การศึกษาแบบพิเศษ เป็นรูปของการศึกษาทางจักขุประสาท มากกว่าการเข้าห้องเรียน เท่าที่พบการศึกษาพิเศษในรูปแบบต่างนั้น ได้แก่ การสอนแบบพิเศษ การจัดการแข่งขันระหว่างเด็ก และการละเล่นของเด็กในพิพิธภัณฑ์

9. การสอนในพิพิธภัณฑ์สถาน (Museum's class) การจัดห้องเรียนในพิพิธภัณฑ์นี้ ไม่ได้จำกัดชั้นเรียน หรือโรงเรียนหนึ่งโรงเรียนโดยเฉพาะ แต่เป็นการสอนนักเรียนต่างๆที่สนใจอยากเข้ามาเรียนในพิพิธภัณฑ์ โดยความร่วมมือระหว่างพิพิธภัณฑ์ และโรงเรียนแห่งนั้นๆ ส่วนใหญ่จะดำเนินงานอาทิตย์ละ 1 ครั้ง ในการสอนนักเรียนนี้ เจ้าหน้าที่ทางการศึกษา หรือ แผนกการศึกษาของพิพิธภัณฑ์ เป็นผู้ดำเนินการ เรื่องราวที่นำมาสอนนักเรียนนั้น ส่วนใหญ่จะเป็นการฝึกหัด ทั้งทางทฤษฎีและการปฏิบัติ เกี่ยวพันกับเรื่องราวต่างๆในพิพิธภัณฑ์

10. การละเล่นในพิพิธภัณฑ์สถาน (Museum's game) รายการการศึกษาแบบห้องเรียนอีกวิธีหนึ่ง เป็นประโยชน์ในการปลูกฝังเยาวชนรุ่นเล็กเป็นอย่างดี คือ การจัดหลักสูตรการสอนโดยเฉพาะขึ้นในพิพิธภัณฑ์ ซึ่งเป็นแบบเดียวกับรายการนิเทศการศึกษา แต่เนื่องจากเป็นเด็กขนาดเล็ก และเพื่อให้เด็กได้ใช้เวลาในช่วงวันหยุด ให้เป็นประโยชน์ในการศึกษาหาความรู้ของตน ประโยชน์จากการปลูกฝังความรู้ด้วยวิธีการนี้ เป็นการละเล่นที่เด็กได้รับความรู้ควบคู่ไปกับความเพลิดเพลิน

การศึกษาและการจัดแสดงนิทรรศการพิพิธภัณฑ์ นั้นยังต้องมีการพัฒนา และปรับปรุงรูปแบบในอีกหลายลักษณะ ทั้งนี้เพื่อตอบสนองความต้องการที่มีความหลากหลายมากขึ้น ของกลุ่มผู้ชม ซึ่งแนวคิดในการพัฒนานั้น ตั้งอยู่บนฐานของหน้าที่และนโยบายการดำเนินงานของพิพิธภัณฑ์ (นิคม มุสิกคามะ,2536:128-140))

ฐานะและบทบาทของพิพิธภัณฑ์

มาตรฐานสากลของพิพิธภัณฑ์ของรัฐนั้นมีหน้าที่หลักอยู่ 6 ประการ คือการรวบรวมวัตถุ การจำแนกสาระสำคัญทางวิชาการ การจัดทำบัญชี การจัดแสดง การสงวนรักษาความปลอดภัย และการบริการทางการศึกษา และพิพิธภัณฑ์ ต่างๆ นั้นมีระดับความสำคัญ 3 ประการคือ

1. พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ คือ พิพิธภัณฑ์ที่ดำเนินการโดยรัฐบาลกลาง ซึ่งมีฐานะและความรับผิดชอบเป็นไปตามกฎหมายและระเบียบที่รัฐกำหนดขึ้น เฉพาะในประเทศไทยพิพิธภัณฑ์ของรัฐนอกเหนือจากกระพื้นฐาน 6 ประการแล้ว ยังทำหน้าที่เป็นสถานที่เก็บศิลปวัตถุอันเป็นทรัพย์สินแผ่นดินตามมาตรา 25 แห่งพระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุและพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พ.ศ. 2535 ด้วย

ประการสำคัญ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติแต่ละแห่งจะต้องทำหน้าที่เป็นที่เลี้ยงของพิพิธภัณฑ์ขนาดย่อม เช่นพิพิธภัณฑ์ของหน่วยราชการอื่น พิพิธภัณฑ์สถานของวัด หรือพิพิธภัณฑ์สถานของเอกชน ซึ่งขอความช่วยเหลือทางการเงินจากกองทุนอุดหนุนที่รัฐจัดให้ (National Endowment Fund For Museum Development)

2.พิพิธภัณฑ์สถานทั่วไป (ประจำเมืองหรือประจำจังหวัด) เป็นพิพิธภัณฑ์ซึ่งหน่วยราชการต่างๆจัดขึ้น โดยได้รับอนุญาตจากกระทรวงศึกษาธิการให้เป็นหน่วยราชการตามระเบียบว่าด้วยการจัดตั้งหน่วยงานที่กำหนดไว้ เช่นพิพิธภัณฑ์สถานของเทศบาลพิพิธภัณฑ์สถานของหน่วยราชการ พิพิธภัณฑ์สถานของเอกชน มูลนิธิ ซึ่งจะต้องปฏิบัติตามเงื่อนไข และเป็นไปตามระเบียบซึ่งออกตามพระราชบัญญัติที่พิพิธภัณฑ์สถานกำหนดไว้

3.พิพิธภัณฑ์สถานประจำแหล่งโบราณสถาน (Site Museum) เป็นพิพิธภัณฑ์สถานที่ตั้งขึ้นเพื่อ รวบรวมหลักฐานจากมรดกศิลปโบราณวัตถุ ที่ได้จากแหล่งประวัติศาสตร์นั้นๆ โดยเฉพาะ องค์กรและการดำเนินงานจะเป็นไปตามแนวนโยบายของโบราณสถานนั้นๆเป็นสำคัญ ส่วนใหญ่จะเป็นพิพิธภัณฑ์ขนาดเล็ก

ส่วนการรวบรวมวัตถุ หรือที่เรียกกันในภาษาอังกฤษว่า Collection หรือการรวบรวมวัตถุของเอกชน ที่ไทยเราเรียกว่าพิพิธภัณฑ์ส่วนบุคคล หรือของวัดนั้น ไม่ถือเป็นพิพิธภัณฑ์สถานตามความหมายสากล เพราะไม่มีการดำเนินงานเป็นปกติธุระในหน้าที่อื่นๆ เช่น การศึกษาค้นคว้าวิจัย, การจัดทำบัญชี, การดูแลสงวนรักษา, การจัดบริการแก่สาธารณะ ฯลฯ

สถานะ และข้อแตกต่าง ระหว่างพิพิธภัณฑ์ประเภทต่างๆ

พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ	พิพิธภัณฑ์โดยทั่วไป	พิพิธภัณฑ์ประจำแหล่ง
1. การรวบรวมวัตถุ	1.การรวบรวมวัตถุ	-----
2. การจำแนก	2.การจำแนก	1. การจำแนก
3. การจัดทำบัญชี	3.การจัดทำบัญชี	2. การจัดทำบัญชี
4. การจัดแสดง	4.การจัดแสดง	3. การจัดแสดง
5. การสงวนรักษา	5.การสงวนรักษา	-----
6. การบริการทางการศึกษา	6.การบริการทางการศึกษา	4.การบริการทางการศึกษา
8. เจ้าพนักงานตาม พระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ, ศิลปวัตถุ และการพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ		
8. กองทุนสนับสนุนการค้นคว้า และพัฒนากิจกรรม พิพิธภัณฑ์ในสังกัด		

(นิคม มุสิกคามะ, 2536)

ประเภทของ พิพิธภัณฑ์

พิพิธภัณฑ์ ที่จัดตั้งขึ้นในระยะแรก ไม่ได้มีจุดมุ่งหมายในการรวบรวมวัตถุ เพื่อวัตถุประสงค์ประการใดประการ หนึ่งโดยเฉพาะ คงเป็นแต่เพียงการรวบรวมวัตถุที่น่าสนใจไว้เท่านั้น จนกระทั่งเมื่อกิจการพิพิธภัณฑ์เจริญขึ้น ระบบและแนววิถีแห่งการบริหารและการศึกษาก็มีจุดหมายเป็นเฉพาะวิชา การแบ่งแยกชนิดของพิพิธภัณฑ์จึงได้เกิดขึ้น เป็นต้นว่า พิพิธภัณฑ์ทางประวัติศาสตร์และโบราณคดี พิพิธภัณฑ์ทางศิลปะและศิลปะร่วมสมัย พิพิธภัณฑ์ทางวิทยา

ศาสตร์และเครื่องจักรกล พิพิธภัณฑ์ทางธรรมชาติวิทยา พิพิธภัณฑ์ทางมนุษยวิทยา พิพิธภัณฑ์ชาติพันธุ์วิทยา กับพิพิธภัณฑ์ประจำท้องถิ่น เป็นต้น แต่อย่างไรก็ตามสภาพการพิพิธภัณฑ์ระหว่างชาติ ได้จำแนกชนิดของพิพิธภัณฑ์ ออกเป็นสาขาต่าง ๆ ตามหัวข้อแห่งการอภิปรายของนักการพิพิธภัณฑ์ต่าง ๆ ทั่วโลก เป็นสาขาดังนี้ (อ้างถึง UNESCO, 1963, นิคม มุสิกคามะ, 2536:13)

1. พิพิธภัณฑ์ทางศิลปะ (Museum of Arts) เป็นพิพิธภัณฑ์ที่ได้รับความนิยมมากที่สุดแบบหนึ่ง เป็นสถาบันที่รวบรวมงานที่แยกออกไปเป็นพิเศษ ซึ่งงานศิลปะเหล่านี้มีค่าควรแก่การจดจำไว้ การเก็บรวบรวมจะเป็นเหตุผลดั้งเดิมเพื่อรักษาไว้ซึ่งศิลปะ ถึงแม้ว่าเหตุผลข้อนี้จะไม่ได้หมายความว่าถึงคุณค่าทางหลักเกณฑ์ทางศิลปะ แต่มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ประชาชนได้ชื่นชมกับสุนทรียะทางศิลปะและศึกษาวิวัฒนาการทางศิลปะ หรือประวัติศาสตร์ศิลปะด้วย

พิพิธภัณฑ์ทางศิลปะ อาจแบ่งเป็นพิพิธภัณฑ์ทางภาพเขียนที่เรียกกันแพร่หลายว่า หอศิลปะ ประติมากรรมและศิลปะประยุกต์

2. พิพิธภัณฑ์ศิลปะร่วมสมัย (Gallery of Contemporary Arts) พิพิธภัณฑ์ศิลปะสมัยใหม่เป็นสถานที่ที่คงไว้และดำรงรักษาความเคลื่อนไหวของศิลปะแห่งชาติ พิพิธภัณฑ์ต้องเป็นสถาบันเชื่อมความเข้าใจ ระหว่างสังคมปัจจุบันกับงานต่างๆที่พวกศิลปินเริ่มต้นกระทำ พิพิธภัณฑ์ต้องพยายามที่จะนำศิลปะร่วมสมัยให้เข้าไปสู่ความเข้าใจดีของสังคม แทนการยอมรับว่าเป็นแต่เพียงปัญหาของคนธรรมดาสามัญเท่านั้น และยังต้องช่วยให้เข้ากันได้กับความเจริญทางอุตสาหกรรมในเมืองอุตสาหกรรมด้วย

ลักษณะความต้องการและขอบเขตของจุดมุ่งหมายนี้ ได้กระตุ้นให้พิพิธภัณฑ์ศิลปะสมัยใหม่ได้ขยายงานออกไปทุกทิศทาง ครอบคลุมงานในวิชาการแขนงต่างๆ คือ

2.1 ศิลปะประยุกต์ ซึ่งนำเข้ามาสู่ความเจริญทางอุตสาหกรรมด้วยการใช้รูปภาพ ฟิล์ม โทรทัศน์ และการโฆษณาทั้งทางที่เป็นคำอธิบายและภาพประกอบ

2.2 สถาปัตยกรรมระดับเดียวกัน และแปลนของเมืองซึ่งใช้โดยเทคนิคและสังคม พร้อมกับต้องมีความหมายทางศิลปะและความคิดต่างๆเข้าประกอบ

2.3 ศิลปะประยุกต์เกี่ยวกับสมัยแห่งการใช้เครื่องจักรกล

2.4 สมัยก่อนคลาสสิก เช่นเดียวกับศิลปะเริ่มแรก และศิลปะนั้นเพียงแสดงถึงความเกี่ยวพันกับความก้าวหน้าของศิลปะระยะเดียวกัน

3. พิพิธภัณฑ์ทางธรรมชาติวิทยา (Natural History Museum) พิพิธภัณฑ์ทางธรรมชาติวิทยาได้พัฒนาได้พัฒนามาจากการรวบรวมวัตถุในแบบต่างๆ เช่น ธรณีวิทยา พฤกษศาสตร์ สัตวศาสตร์ มานุษยวิทยา ฯลฯ และเป็นการรวมศึกษาทุกๆด้าน เช่นก่อนประวัติศาสตร์

โบราณคดี ชาติพันธุ์วิทยา ที่นำมาจัดแสดงในพิพิธภัณฑ์ทางธรรมชาติวิทยา และขณะที่พิพิธภัณฑ์ทางธรรมชาติวิทยาได้พัฒนาไปสู่ความก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว พิพิธภัณฑ์หลายแบบได้จัดหาวิธีการจัดแสดงตามหลักเกณฑ์ที่แน่นอนไว้ในพิพิธภัณฑ์ นอกจากนี้ พิพิธภัณฑ์ทางธรรมชาติวิทยายังหมายถึง รูปแบบของสถานที่ที่เก็บรักษาตัวอย่างวัตถุทางธรรมชาติ ที่สามารถเก็บรักษาไว้ตามสภาพของมัน วนอุทยาน สวนสัตว์และสิ่งอื่นๆ รวมเรียกว่าพิพิธภัณฑ์ทางธรรมชาติวิทยา ทั้งสิ้น

4. พิพิธภัณฑ์ทางวิทยาศาสตร์และเครื่องจักรกล (Museum of Science and Technology) เป็นพิพิธภัณฑ์ที่จัดแสดงเรื่องราวการคิดค้นเกี่ยวกับการหาเครื่องผ่อนแรงและการวิเคราะห์เรื่องราวของจักรกลอันกว้างใหญ่ วงการพิพิธภัณฑ์เรียกพิพิธภัณฑ์ชนิดนี้ว่า พิพิธภัณฑ์ทางวิทยาศาสตร์และเครื่องจักรกล ซึ่งคำว่า วิทยาศาสตร์เป็นคำที่กว้างมาก ไม่ว่าจะเป็นเรื่องราวการคิดค้นทางเคมี ชีววิทยา อุตสาหกรรม การคิดค้นเรื่องการคมนาคม การศึกษาเรื่องดวงดาว ล้วนแต่เป็นเรื่องทางวิทยาศาสตร์ทั้งสิ้น ถึงแม้ว่าพิพิธภัณฑ์ทางวิทยาศาสตร์จะเป็นสาขาใดก็ตาม ย่อมแสดงให้เห็นเรื่องราวการคิดค้นเกี่ยวกับการประดิษฐ์เครื่องมือเครื่องใช้ในการผ่อนแรงของมนุษย์ทั้งสิ้น

พิพิธภัณฑ์ทางวิทยาศาสตร์ เป็นสถาบันที่สะท้อนให้เห็นโฉมหน้าของสังคม ให้เห็นถึงภาวะการณ์ทางเศรษฐกิจ และสถานการณ์ของสังคมในปัจจุบันอย่างแท้จริง เพราะการศึกษาชั้นสูงนอกจากตำราแล้ว ยังต้องดูของจริงคู่ไปกับการเรียน วิชาการดังกล่าวนี้จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องศึกษาจากวัตถุ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์ หรือ วิศวกรรม หรือเครื่องจักรกล

พิพิธภัณฑ์ชนิดนี้จะเป็นทั้งสถาบันแห่งการผลิตเพลิดเพลินและศูนย์การแสดง การคิดค้นทางพุทธิปัญญาของมนุษยชาติ กับเป็นสถาบันที่สร้างและช่วยสร้างนักวิทยาศาสตร์และวิศวกรของโลก การศึกษาจากตำราเป็นของคู่กันไปกับเครื่องจักรกล และห้องทดลองทางวิทยาศาสตร์อันเป็นส่วนช่วยการศึกษาของชาติ ให้รู้แท้ในค่าของการศึกษาที่แท้จริง และนี่คือประโยชน์เบื้องต้นที่เราได้รับจากพิพิธภัณฑ์ทางวิทยาศาสตร์ ซึ่งไม่เพียงแต่ให้ความเพลิดเพลินกับเด็กหนุ่มสาวเท่านั้น แต่พิพิธภัณฑ์ทางวิทยาศาสตร์ยังเป็นสถาบันที่ช่วยประชาชนโดยทั่วไป ไม่เฉพาะแต่การค้นหาค่าผลิตเพลิดเพลิน และความรู้เกี่ยวกับเครื่องจักรกล และการกลไกกรรมเพียงอย่างเดียวเท่านั้น แต่พิพิธภัณฑ์ชนิดนี้ยังช่วยเหลือการทำมาหากินและประกอบอาชีพของคนธรรมดา อันเป็นผลสะท้อนถึงเศรษฐกิจของประเทศอีกอย่างหนึ่งด้วย

5. พิพิธภัณฑ์ทางมานุษยวิทยาและชาติพันธุ์วิทยา (Museum of Anthropology and Ethnology) พิพิธภัณฑ์ดังกล่าวมีขอบเขตงานกว้างขวาง มีวัตถุประสงค์ที่จะส่งเสริมให้มนุษย์แต่ละเผ่าพันธุ์ได้เข้าใจในวัฒนธรรมของกันและกัน อันเป็นผลนำไปสู่ความเข้าใจที่ดีของสังคมมนุษย์

โลกทั่วไป มักจะแสดงวัตถุและเครื่องมือและเครื่องใช้ รูปเคารพทางศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรมอื่นๆ การจัดแสดงในพิพิธภัณฑ์ชนิดนี้กว้างขวางเพียงไร ขึ้นอยู่กับความสนใจและความรู้ของเจ้าหน้าที่ ที่จะต้องคำนึงเอาไว้ว่า การจัดแสดงพิพิธภัณฑ์ทางชาติพันธุ์วิทยาหรือมนุษยวิทยาที่ตื้นนั้นไม่ควรแสดงแต่เพียงวัฒนธรรมชั้นสูงของคนแต่ละเผ่าชน แต่ควรเน้นหนักไปในด้านสังคมมนุษย์ โดยทั่วไปในเผ่าชนนั้น ว่าได้เคยมีชีวิตความเป็นอยู่อย่างไร มีอุปสรรคอย่างไร โดยการนำสิ่งอันเป็นสัญลักษณ์พิเศษออกแสดงให้ประชาชนได้เห็น

การบริหารพิพิธภัณฑ์ชนิดนี้ จะต้องเน้นหนักว่าประชาชนที่เข้าชมเป็นจุดสำคัญที่สุดในการบริหาร ควรจะจัดแสดงและบริการให้เขาเห็นมนุษย์ร่วมโลกมีชีวิตความเป็นอยู่อย่างไร เราแบ่งพิพิธภัณฑ์ประเภทนี้ออกเป็น 3 กลุ่มลักษณะสำคัญของสองกลุ่มแรกนั้น ศึกษาเกี่ยวกับเผ่าพันธุ์ และภูมิประเทศที่ครอบคลุมอยู่ ส่วนกลุ่มที่ 3 แบ่งแยกออกไปตามลักษณะที่เราเรียกชื่อกันแตกต่างออกไป เป็นพิพิธภัณฑ์ทางชาติพันธุ์วิทยา ซึ่งเกี่ยวข้องกับเชื้อชาติ และขนบธรรมเนียมประเพณีของชาวบ้าน และมีการจัดแสดงแบบที่เรียกว่าพิพิธภัณฑ์กลางแจ้งด้วย โดยมีรายละเอียดการจัดแสดง ดังนี้

(ก) พิพิธภัณฑ์ชาติพันธุ์วิทยา (Ethnological Museum) พิพิธภัณฑ์ประเภทนี้ กำเนิดขึ้นราวครึ่งหลังของศตวรรษที่ 19 มีลักษณะคล้ายคลึงกับพิพิธภัณฑ์ทางประวัติศาสตร์และโบราณคดีมาก แต่พิพิธภัณฑ์เหล่านี้ส่วนใหญ่จะเข้าร่วมกับพิพิธภัณฑ์ทางธรรมชาติวิทยา โดยเกี่ยวข้องกับชาติพันธุ์วิทยาก่อนประวัติศาสตร์และมานุษยวิทยา และมีการศึกษาถึงรากฐานที่ได้มาร่วมกัน หรือได้รับอิทธิพลและวัฒนธรรมเริ่มแรกจากวัฒนธรรมก่อนประวัติศาสตร์

(ข) พิพิธภัณฑ์ศิลปะพื้นเมือง (Folk Art Museum) ซึ่งเรียกอีกแบบหนึ่งว่า พิพิธภัณฑ์ทางศิลปะและขนบธรรมเนียมประเพณีพื้นบ้าน พิพิธภัณฑ์ประเภทนี้ โดยธรรมดาศึกษาเกี่ยวกับวิชาชาติพันธุ์วิทยาของประเทศที่พิพิธภัณฑ์ตั้งอยู่ มีหลักการปฏิบัติแบบเดียวกับพิพิธภัณฑ์ที่เป็นศูนย์กลาง และพิจารณาถึงแง่มุมต่างๆเกี่ยวกับท้องถิ่นของพิพิธภัณฑ์ในมณฑลนั้นๆ การรวบรวมของพิพิธภัณฑ์แบบนี้เจริญขึ้นในศตวรรษที่ 19 ในเวลาที่ประเทศต่างๆรู้จักค่าของวัตถุชิ้นสำคัญๆ ซึ่งกำลังถูกทำลายโดยวิวัฒนาการของอุตสาหกรรม พิพิธภัณฑ์แบบนี้มักไม่แยกออกมาตั้งโดดเดี่ยว บางแห่งจะเกี่ยวข้องกับพิพิธภัณฑ์กลุ่มแรก

(ค) พิพิธภัณฑ์กลางแจ้ง (Open Air Museum) งานของพิพิธภัณฑ์กลางแจ้งคือการเลือกรื้อถอน การขนส่ง การก่อสร้างและรักษาให้อยู่ในสภาพดี สถานที่ที่สมควร และอุปกรณ์วัสดุทางสถาปัตยกรรม ซึ่งเป็นลักษณะของการดำเนินชีวิต ที่อยู่อาศัย กิจกรรมทางการเกษตร งานฝีมือ เป็นต้น พิพิธภัณฑ์กลางแจ้งไม่จำเป็นจะต้องจัดเกี่ยวกับชาติพันธุ์วิทยา พิพิธภัณฑ์ทางโบราณคดีบางแห่งก็จัดเป็นแบบกลางแจ้ง เช่น การจัดความเป็นอยู่ของคนก่อนประวัติศาสตร์ ต้อง

นำเอาวัตถุชิ้นต่างๆ จากที่ตั้งเดิมของมันมารวมกันเข้าก่อน และยังมีพิพิธภัณฑ์กลางแจ้งโดยทั่วไปอีกที่จัดแสดงประติมากรรม

6.พิพิธภัณฑ์ทางประวัติศาสตร์และโบราณคดี (Museum of History and Archaeology) เป็นพิพิธภัณฑ์ที่จัดแสดงเรื่องราวความเป็นมาของมนุษย์ในอดีต ทางสถาปัตยกรรม พิพิธภัณฑ์ระหว่างชาติถือว่าเป็นพิพิธภัณฑ์ที่สร้างความเข้าใจระหว่างทางสังคมมนุษย์ที่สำคัญยิ่ง เป็นรากฐานแห่งความเข้าใจระหว่างชาติ ในทางการบริหารควรจะได้พิจารณาถึงลัทธิชาตินิยมหรือท้องถิ่นนิยมด้วย

(ก) พิพิธภัณฑ์ทางโบราณคดี (Museum of Archaeology) โบราณคดี คือ ศาสตร์ ที่เกี่ยวกับการค้นคว้าวิจัยความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ของมนุษย์ โดยอาศัยข้อมูลทางเอกสารและวัตถุเป็นหลักฐาน ในการสรุปผลการค้นคว้าด้านวัฒนธรรมและอารยธรรม ด้วยเหตุนี้ พิพิธภัณฑ์ทางโบราณคดี จึงเป็นพิพิธภัณฑ์ที่จัดแสดงและรวบรวมวัตถุที่ได้จากการขุดค้น และจัดแสดงส่วนต่างๆของโบราณสถานซึ่งไม่ได้พบจากการขุดค้นด้วย แม้ว่าวัตถุนั้นจะเกิดขึ้นเมื่อเร็วๆนี้ ถ้าเป็นหลักฐานที่เป็นประโยชน์ในทางวิจัยก็รวมอยู่ด้วยกัน วัตถุส่วนมากที่พิพิธภัณฑ์ชนิดนี้รวบรวมไว้ เป็นหลักฐานสำคัญในการพิสูจน์ และวิจัยทางวัฒนธรรม พิพิธภัณฑ์ทางโบราณคดีมักจะมีความเกี่ยวพันกับเรื่องราวทางชาติพันธุ์วิทยา เพราะร่องรอยของวัฒนธรรมสมัยเก่าอาจปรากฏอยู่ตามวัตถุในสมัยปัจจุบัน ซึ่งพิพิธภัณฑ์ทางชาติพันธุ์วิทยารวบรวมไว้ก็ได้ ด้วยเหตุดังกล่าวนี้ พิพิธภัณฑ์ทางชาติพันธุ์วิทยามักจะเป็นรากฐานสืบต่อเนื่องมาจากพิพิธภัณฑ์ทางโบราณคดี ประการสุดท้ายพิพิธภัณฑ์โบราณคดีมีความเกี่ยวข้องกับพิพิธภัณฑ์ทางศิลปะ ซึ่งอาจรวบรวมวัตถุของเก่าแต่ให้สุนทรีย์ทางอารมณ์ไว้ด้วย อันเป็นศิลปะสมัยโบราณ ด้วยเหตุนี้ ในการจัดระบบแผนกทางวิชาการพิพิธภัณฑ์ทางโบราณคดี ควรกำหนดสมัยใหญ่ออกเป็น 3 สมัย คือ

- สมัยก่อนประวัติศาสตร์(Prehistory)
- สมัยหัวเลี้ยวประวัติศาสตร์(Photo History)
- สมัยประวัติศาสตร์สมัยใหม่(Present History)

แต่ตามหลักปฏิบัติอาจมีหลายแบบตามลักษณะทางวัฒนธรรม และเรื่องราวทางวัฒนธรรมนั้น อันเป็นเรื่องที่เจ้าหน้าที่ต้องพิจารณาตามเรื่องราว พื้นฐาน และจุดหมายของการแสดงในพิพิธภัณฑ์ของตน

(ข) พิพิธภัณฑ์ทางประวัติศาสตร์ (Museum of History) การตีความหมายของวัตถุที่เกี่ยวกับพิพิธภัณฑ์ทางโบราณคดีอีกแบบหนึ่ง ซึ่งเรียกกันว่าพิพิธภัณฑ์ทางประวัติศาสตร์ ซึ่งใกล้เคียงกับพิพิธภัณฑ์ทางชาติพันธุ์วิทยา มักจะรวบรวมวัตถุที่นำใส่ใจทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับชาติพันธุ์วิทยา ซึ่งมาจากวัฒนธรรมชั้นแรกเริ่ม วัตถุที่ใช้แสดงในพิพิธภัณฑ์ชนิดนี้มักจะไม่แตก

ต่างจากทางโบราณคดี เว้นแต่ว่าวัตถุบางอย่างอาจพิมพ์ ถ่ายรูป วาดภาพ ซึ่งเป็นหลักฐานสำคัญทางประวัติศาสตร์ยิ่งกว่าความงามทางศิลปะ และไม่เป็นที่นิยมในพิพิธภัณฑ์ทางศิลปะ

(ค) พิพิธภัณฑ์ประจำโบราณสถาน (Site Museum) พิพิธภัณฑ์ชนิดนี้ ส่วนใหญ่มักจะสร้างขึ้นตามสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ หรือในอาคารประวัติศาสตร์ เป็นพิพิธภัณฑ์อีกชนิดหนึ่ง ที่อยู่ในหมวดพิพิธภัณฑ์ทางประวัติศาสตร์และโบราณคดี พื้นฐานสำคัญในการดำรงอยู่ของพิพิธภัณฑ์ชนิดนี้ อยู่ที่ความสนับสนุนของประชาชน ทั้งชาวพื้นเมืองและนักท่องเที่ยว ซึ่งควรพิจารณาประกอบการเลือกสถานที่สร้างอาคารพิพิธภัณฑ์ว่า ควรจะจัดแสดงวัตถุ สถานที่พบ หรือควรนำไปจัดแสดงในสถานที่อื่น อันเป็นแหล่งรวมของวัตถุในเขตท้องถิ่นนั้น แต่โดยหลักสากลแล้วควรดำเนินงานสายกลาง ซึ่งพิจารณาจากความมั่นคงของวัตถุและการรักษาทางวิชาการ รวมทั้งแหล่งชุมชนกับสถาบันทางการศึกษา พิพิธภัณฑ์ที่ตั้งอยู่ในโบราณสถานนี้มีอยู่ 2 แบบ คือ

-แสดงในอาคารทางประวัติศาสตร์

-แสดงในอาคารสมัยใหม่

พิพิธภัณฑ์ประจำโบราณสถานนี้ ส่วนใหญ่ไม่ได้รับความสนใจจากประชาชนชาวพื้นเมือง แต่ให้ประโยชน์แก่นักท่องเที่ยว นักเรียน นักศึกษาเป็นอย่างมาก ถ้าจะจัดแสดงในพิพิธภัณฑ์ดังกล่าวเท่ากับรักษาลักษณะเดิมทางประวัติศาสตร์ไว้

โบราณสถานต่างๆตามความหมายของสภาการพิพิธภัณฑ์ระหว่างชาติ(ICOM) ถือเป็นพิพิธภัณฑ์ประจำท้องถิ่นชนิดหนึ่งด้วย

7.พิพิธภัณฑ์ประจำเมืองหรือท้องถิ่น (Regional Museum - City Museum) คือพิพิธภัณฑ์ที่แสดงเรื่องราวของท้องถิ่นต่างๆ ถึงแม้ว่าพิพิธภัณฑ์จะตั้งอยู่ไกลจากเมืองใหญ่เมืองใดเมืองหนึ่ง แต่มีแผนงานเป็นในแบบพิพิธภัณฑ์ประจำท้องถิ่น ก็อาจจัดเข้าในพิพิธภัณฑ์ประเภทนี้ได้ และพิพิธภัณฑ์ประเภทนี้เป็นที่สนใจแก่นักท่องเที่ยว เพราะสามารถให้ความรู้ได้อย่างกว้างขวางเกี่ยวกับท้องถิ่นที่พวกเขาได้เข้ามาชม และเป็นที่น่าสนใจต่อชุมชนในท้องถิ่นนั้นๆ

8.พิพิธภัณฑ์แบบพิเศษ (Specialized Museum) พิพิธภัณฑ์ประเภทนี้ส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับการศึกษา เช่นศิลปะประยุกต์ ประวัติศาสตร์ โบราณคดี ชาติพันธุ์วิทยา และการศึกษาด้านสังคมต่างๆ ธรรมชาติวิทยา วิทยาศาสตร์ เทคนิค เหตุผลทางการปฏิบัติ และได้คัดพิพิธภัณฑ์ที่จำกัดอย่างแน่นนอนอยู่ในวิชาหนึ่ง แต่เกี่ยวข้องกับสาขาวิชาที่ศึกษาหลายวิชา ซึ่งอาจจะตั้งอยู่ในท้องถิ่นที่มีพอจะหาใส่เข้าในเนื้อเรื่องของพิพิธภัณฑ์ได้แบบใหญ่ๆ 2 แบบ คือ พิพิธภัณฑ์ใน

ประเภทแรกเกี่ยวข้องกับเนื้อเรื่องในสถานที่ทางภูมิศาสตร์ ในขณะที่พิพิธภัณฑ์แบบที่ 2 ไม่จำกัดแบบ และมีปัญหาต่างๆที่ควรพิจารณาในการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์แบบพิเศษโดยเฉพาะ

-ควรตั้งพิพิธภัณฑ์แบบพิเศษโดยเฉพาะ ห่างจากเมืองสำคัญๆ เพราะเมืองใหญ่มักจะเป็นที่ตั้งของพิพิธภัณฑ์ขนาดใหญ่อยู่แล้ว และการตั้งในเมืองที่มีความสำคัญน้อยย่อมเป็นการนำไปสู่การกระจายวัฒนธรรม กระตุ้นวัฒนธรรมให้กับประชาชนในท้องถิ่น และทำให้การดำเนินการกับนักท่องเที่ยวดีขึ้น

-การจัดตั้งองค์การระหว่างชาติ ในวิชาที่เกี่ยวข้องกับเนื้อเรื่องของพิพิธภัณฑ์ อาจจะกำหนดถึงการขอความช่วยเหลือทางวัตถุ และเทคนิคได้

9.พิพิธภัณฑ์ของมหาวิทยาลัยและสถาบันการศึกษา (University Museum)
พิพิธภัณฑ์ประเภทนี้มีหัวข้อต่างๆที่กว้างขวางมากที่สุด ซึ่งเริ่มจากการศึกษาศิลปะไปสู่วิทยาศาสตร์ และเทคนิคต่างๆ แต่ส่วนใหญ่ขึ้นอยู่กับการศึกษาในแขนงอื่นๆ ดังนั้น คำว่า University Museum จึงไม่ใช่การเก็บรวบรวมวัตถุทางการศึกษาเพื่อประโยชน์สำหรับการสอนในวิชาใดวิชาหนึ่งโดยเฉพาะ และมีปัจจัยต่างๆที่เป็นผลโดยตรงต่อการพัฒนาการเก็บรวบรวมของพิพิธภัณฑ์ในลักษณะนี้ ได้แก่

ข้อแรก คือ ต้องเก็บรวบรวมให้มาก เพื่อที่จะปรับปรุงการศึกษาให้เข้าใจได้ง่าย และเป็น การส่งเสริมชื่อเสียงของมหาวิทยาลัย ควรจะมีการรวบรวมเพื่อช่วยต่อการศึกษาทั่วไป สำหรับผู้เข้าชมจะเป็นโดยทั้งกลุ่มหรือบุคคล ในระดับการศึกษาในหัวข้ออื่นๆ รวมทั้งต้องกำหนดแผนงานของพิพิธภัณฑ์สำหรับผู้เชี่ยวชาญการศึกษาขั้นสูงๆ การเก็บรักษาควรกำหนดให้สะดวกและง่ายขึ้น สำหรับการบรรยายสัมมนา พยายามหาโอกาสสำหรับงานทางการวิจัยในอนาคตด้วย

ข้อสอง คือ การร่วมมือกันทางจิตใจของนักศึกษาแต่ละบุคคลหรือผู้ที่จบการศึกษาแล้ว และเป็นผู้มีบทบาทสำคัญ และดำเนินงานทางด้านอุตสาหกรรมและด้านอื่นๆ เป็นผู้มอบสิ่งของต่างๆให้แก่พิพิธภัณฑ์ของมหาวิทยาลัย

ข้อสาม คือ การรวบรวมสิ่งของต่างๆในพิพิธภัณฑ์ ไม่ว่าจะเป็นการเข้าซื้อจากตลาดทั่วไป หรือสร้างขึ้นโดยความสามารถของผู้เชี่ยวชาญในด้านต่างๆ เป็นสิ่งที่มีคุณค่ามาก เป็นสิ่งสำคัญสำหรับพิพิธภัณฑ์ ซึ่งแน่ใจว่าต้องรวบรวมสิ่งของที่มีความหมายแน่นอนเท่านั้น

การจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ตามมหาวิทยาลัยและสถานการศึกษาต่างๆ ได้รับความนิยมนมากขึ้น เพราะระบบการศึกษาในปัจจุบัน ไม่ได้จำกัดขอบเขตอยู่เพียงการฟังบรรยาย และการจดจำแบบเมื่อก่อนนี้ หากปรัชญาทางการศึกษสมัยใหม่ เน้นหนักทางด้านการใช้วิจารณ์ญาณของนักศึกษา ต่อหลักฐานและเรื่องราวต่างๆด้วยเหตุและผล เป็นการปรับสมองให้มีหลักวิทยาศาสตร์ หลักฐาน ข้อมูลต่างๆจึงเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการศึกษาในปัจจุบัน เท่าๆกับเอกสารและบทวิเคราะห์อื่นๆ

บทบาทของพิพิธภัณฑ์ต่อการศึกษาในปัจจุบัน จึงมีมากขึ้นกว่าสมัยก่อนๆ มหาวิทยาลัยหลายแห่งได้มองเห็นความสำคัญของพิพิธภัณฑ์ และได้จัดตั้งขึ้นคู่กับห้องสมุด เพื่อเป็นแหล่งค้นคว้าของนักศึกษา รวมทั้งเปิดให้ประชาชนภายนอกเข้าศึกษาหาความรู้ได้ด้วย

นอกจากสถาบันในระดับมหาวิทยาลัยแล้ว การศึกษาในโรงเรียนหลายแห่งในสหรัฐอเมริกาได้จัดห้องพิพิธภัณฑ์ ขึ้น เพื่อเก็บตัวอย่างวัตถุต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรการสอนในโรงเรียน เพื่อให้นักเรียนได้รู้จักและคุ้นเคย เช่น พวกแร่ธาตุ ชีววิทยา ศิลปะภาพถ่าย และเอกสารสำคัญทางประวัติศาสตร์และมานุษยวิทยา เป็นต้น

จากความหมายและรายละเอียดของพิพิธภัณฑ์ สภาการพิพิธภัณฑ์ระหว่างชาติจึงได้วางข้อกำหนดจริยธรรมของพิพิธภัณฑ์ ซึ่งถือเป็นหลักเกณฑ์มูลฐานสำหรับกระบวนการและอำนาจในการปกครอง ดังนี้(กายเนอร์ และ คาวานาจ,1994:278-281)

1.)มาตรฐานขั้นต่ำของพิพิธภัณฑ์ องค์คณะบริหารหรือเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจหน้าที่ควบคุมพิพิธภัณฑ์มีภาระหน้าที่ทางด้านจริยธรรม ในการคงรักษาไว้และหากเป็นไปได้ก็ต้องส่งเสริมลักษณะสำคัญของพิพิธภัณฑ์ สิ่งของที่รวบรวมสะสมไว้ ตลอดจนการให้บริการ เหนือสิ่งอื่นใดเป็นความรับผิดชอบของคณะบริหารแต่ละคณะที่ต้องทำให้แน่ใจว่าสิ่งของที่เก็บรวบรวมทั้งหมด ที่อยู่ในความดูแลของตนได้รับการดูแล, จัดเก็บอนุรักษ์ และจัดทำเอกสารเป็นอย่างดี

มาตรฐานขั้นต่ำในแง่การเงิน, อาคารสถานที่, การบริหารบุคลากรและการให้บริการจะต่างกันไปตามขนาดและความรับผิดชอบของแต่ละพิพิธภัณฑ์ ในบางประเทศมาตรฐานขั้นต่ำดังกล่าว อาจถูกให้คำจำกัดความโดยกฎหมายหรือกฎระเบียบทางราชการและข้อแนะนำอื่นๆ และการประเมินผลมาตรฐานขั้นต่ำจะอยู่ในรูปของ "การให้ความเชื่อถือแก่พิพิธภัณฑ์" หรือในลักษณะใกล้เคียงกัน ในขณะที่ยังไม่มีข้อแนะนำในทางท้องถิ่น ข้อแนะนำมาจากองค์การระดับชาติ หรือองค์การระหว่างประเทศ และผู้เชี่ยวชาญทั้งโดยตรงและหรือผ่านทางคณะกรรมการแห่งชาติ หรือคณะกรรมการระหว่างประเทศของสภาการพิพิธภัณฑ์ระหว่างชาติ

2.)รัฐธรรมนูญ แต่ละพิพิธภัณฑ์ควรมีรัฐธรรมนูญที่เป็นลายลักษณ์อักษร หรือเอกสารอื่นที่กำหนดอย่างชัดเจนถึงสถานภาพทางกฎหมาย และลักษณะที่ถาวรไม่แสวงกำไร โดยร่างขึ้นตามกฎหมายของชาติที่เกี่ยวกับพิพิธภัณฑ์, มรดกทางวัฒนธรรม และการเป็นสถาบันที่ไม่แสวงกำไร องค์คณะบริหารหรือเจ้าหน้าที่ผู้ควบคุมพิพิธภัณฑ์ควรตระเตรียมและพิมพ์เผยแพร่ถ้อย

แถลงที่ชัดแจ้งถึงเป้าหมาย,วัตถุประสงค์ และนโยบายของพิพิธภัณฑ์ และบทบาทตลอดจนส่วนประกอบขององค์คณะบริหารเอง

3.)การเงิน องค์คณะบริหารต้องรับผิดชอบด้านการเงินขั้นสุดท้ายสำหรับพิพิธภัณฑ์และสำหรับการคุ้มครองป้องกันและบำรุงสินทรัพย์ทั้งหลายของตน การเก็บรวบรวมวัตถุสิ่งของและเอกสารที่เกี่ยวข้อง,อาคารสถานที่,สิ่งอำนวยความสะดวกและอุปกรณ์,ทรัพย์สินทางการเงินและพนักงาน องค์คณะบริหารต้องปรับปรุง และให้คำจำกัดความเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ และนโยบายที่เกี่ยวข้องของสถาบัน และเพื่อสร้างความมั่นใจว่า ทรัพย์สินทั้งหมดของพิพิธภัณฑ์ ได้รับการนำใช้อย่างเหมาะสม และอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อวัตถุประสงค์ของพิพิธภัณฑ์ ต้องมีเงินทุนอย่างเพียงพอ โดยมีอยู่เป็นประจำไม่ว่าจากแหล่งของรัฐบาลหรือจากเอกชน เพื่อสามารถทำให้คณะบริหารสามารถพัฒนาปรับปรุงงานของพิพิธภัณฑ์ ต้องใช้ขั้นตอนการทําบัญชี และการบำรุงรักษาตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องและตามมาตรฐานแห่งวิชาชีพทางการบัญชี

4.)อาคารสถานที่ จะต้องจัดหาสถานที่เก็บที่มีสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมสำหรับความมั่นคงปลอดภัยทางกายภาพและการสงวนรักษาสิ่งของที่รวบรวมไว้ ต้องมีอาคารสถานที่ที่เพียงพอสำหรับพิพิธภัณฑ์ในการปฏิบัติตามนโยบายที่แถลงไว้ในเรื่องหน้าที่พื้นฐานเกี่ยวกับการจัดเก็บวัตถุสิ่งของ,การวิจัย,การเก็บ,การอนุรักษ์,การศึกษาและการแสดงให้เห็น รวมทั้งการจัดที่อยู่ให้แก่พนักงาน และต้องปฏิบัติตามกฎหมายแห่งชาติ เกี่ยวกับความปลอดภัยของประชาชนและพนักงาน การให้การป้องกันที่มีมาตรฐาน เพื่อป้องกันอัคคีภัย,การโจรกรรม,อุทกภัย, การกระทำของพวกป่าเถื่อนที่ชอบทำลายของ,ตลอดจนการเสื่อมโทรมต่างๆตลอดปี วันและคืน นอกจากนี้ควรจัดให้มีสิ่งของจำเป็นที่ผู้พิการต้องการ โดยมีการวางแผนและการจัดการที่ดีแก่อาคารสถานที่

5.)บุคลากร จะต้องแน่ใจได้ว่าพิพิธภัณฑ์มีพนักงานที่พอเพียงทั้งจำนวนและประเภทที่จะมั่นใจว่าพิพิธภัณฑ์สามารถบรรลุความรับผิดชอบได้ จำนวนของพนักงานและประเภท(ทั้งที่จ่ายเงินเดือนและไม่ได้จ่าย,ทั้งประจำและไม่ประจำ) จะขึ้นอยู่กับขนาดของพิพิธภัณฑ์ การเก็บรวบรวมสิ่งของและความรับผิดชอบ อย่างไรก็ตามพิพิธภัณฑ์ต้องจัดการเป็นอย่างดี เพื่อให้บรรลุข้อผูกพันที่เกี่ยวกับการดูแลสิ่งของที่เก็บรวบรวม, การเข้าไปชมของประชาชนและบริการ,การวิจัยและการรักษาความปลอดภัย

องค์คณะบริหารมีข้อผูกพันที่สำคัญในการแต่งตั้งผู้อำนวยการพิพิธภัณฑ์ และเมื่อใดที่มีความเป็นไปได้ในการเลิกจ้างผู้อำนวยการเกิดขึ้น ก็ต้องปฏิบัติเพื่อให้แน่ใจว่าการกระทำใดๆดังกล่าวกระทำไปตามขั้นตอนที่เหมาะสมตามกฎหมาย หรือ ตามธรรมเนียมและนโยบายของพิพิธภัณฑ์ และในการเปลี่ยนพนักงานก็กระทำไปตามลักษณะความมีจริยธรรมและด้วยวิถีทาง

แห่งวิชาชีพตามการตัดสินใจอันจำเป็นผลประโยชน์ที่ดีที่สุดของพิพิธภัณฑน์ มากกว่าปัจจัยส่วนตัวหรือปัจจัยภายนอกหรือเพราะความอคติ และต้องให้มีความมั่นใจว่าจะต้องใช้หลักการเดียวกันนี้เอามาเป็นบรรทัดฐานในการปฏิบัติที่เกี่ยวกับการแต่งตั้ง, การเลื่อนชั้นเลื่อนตำแหน่ง, การถอดถอนหรือลดชั้นบุคลากรของพิพิธภัณฑน์โดยผู้ว่าการหรือเจ้าหน้าที่ระดับสูงที่มีความรับผิดชอบด้านบุคลากร วิชาชีพทางพิพิธภัณฑน์มีลักษณะของความหลากหลาย และต้องอาศัยความชำนาญเฉพาะทางอย่างกว้างขวาง ซึ่งในขณะนี้จะครอบคลุมรวมทั้งผู้อนุรักษ์, ผู้บูรณะปฏิสังขรณ์, นักวิทยาศาสตร์, บุคลากรด้านการให้บริการด้านการศึกษา, นายทะเบียนและผู้เชี่ยวชาญคอมพิวเตอร์, ผู้จัดการ รปภ. เป็นต้น นอกจากนี้ต้องให้ความมั่นใจได้ว่าพิพิธภัณฑน์จะใช้บุคลากรเหล่านี้ได้อย่างเหมาะสมตามความต้องการและบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญได้รับการยอมรับอย่างดีว่าเป็นสมาชิกสายอาชีพอย่างเต็มภาคภูมิ

สมาชิกสายพิพิธภัณฑน์จำเป็นต้องได้รับการฝึกอบรมทางวิชาการ, เทคนิคและทางการอาชีพที่เหมาะสมเพื่อจะได้ทำหน้าที่ตามบทบาทที่สำคัญของตนในภารกิจของพิพิธภัณฑน์และดูแลรักษามรดกจากบรรพบุรุษ และองค์คณะบริหารควรจะทราบถึงความต้องการและคุณค่าของพนักงานที่มีคุณสมบัติและได้รับการฝึกอบรมมาอย่างดี และควรให้โอกาสในการฝึกอบรมต่อไปเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการทำงาน

องค์คณะบริหาร ต้องไม่ยินยอมให้สมาชิกของพิพิธภัณฑน์กระทำการ ในลักษณะที่ถูกวินิจฉัยว่าทำการขัดแย้งกับมาตรฐานจริยธรรมฉบับนี้ หรือขัดต่อกฎหมายหรือมาตรฐานแห่งจริยธรรมทางอาชีพของประเทศ ผู้ว่าการของพิพิธภัณฑน์ควรควบคุมดูแลให้เกิดประสิทธิภาพ

6.) บทบาททางการศึกษาและชุมชนของพิพิธภัณฑน์ จากคำจำกัดความพิพิธภัณฑน์คือ สถาบันที่ให้บริการแก่สังคม และต้องมีการพัฒนาปรับปรุง ต้องเปิดให้ประชาชนทั่วไปเข้าชม(แม้ว่าอาจต้องมีการหวงห้ามสำหรับประชาชนทั่วไป ในกรณีของพิพิธภัณฑน์ที่ตั้งขึ้นโดยเฉพาะเป็นพิเศษ เช่น ในบางสาขาวิชา, หรือ พิพิธภัณฑน์ทางการแพทย์)

พิพิธภัณฑน์ ควรใช้โอกาสในทุกเวลาที่จะพัฒนาบทบาทของตนโดยถือเป็นทรัพยากรเพื่อการศึกษาที่ใช้โดยประชากรทุกส่วน หรือกลุ่มที่ชำนาญเฉพาะที่พิพิธภัณฑน์ต้องให้บริการ สำหรับโครงการ และความรับผิดชอบบางอย่างของพิพิธภัณฑน์ อาจต้องใช้พนักงานที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะที่ผ่านการอบรม

พิพิธภัณฑน์มีหน้าที่สำคัญที่จะดึงดูดผู้ชมใหม่ๆ ในทุกระดับชั้น ทุกกลุ่ม ไม่ว่าจะอยู่ในชุมชนหรือท้องถิ่น และให้มีมากขึ้น ที่จะให้บริการแก่ชุมชนทั่วไปและกลุ่มเฉพาะบางกลุ่ม เพื่อจะได้มี

โอกาสให้เขาเหล่านั้นเข้ามาเกี่ยวข้องกับพิพิธภัณฑ์ และช่วยส่งเสริมสนับสนุนเป้าหมายและนโยบายของพิพิธภัณฑ์

7.) การเข้าถึงประชาชน ประชาชนทั่วไป (หรือกลุ่มชำนาญเฉพาะสาขาในกรณีของพิพิธภัณฑ์ที่ให้บริการเฉพาะบางกลุ่ม) ควรจะได้เข้าถึงการแสดงในช่วงเวลาที่เปิดให้เข้าชมเป็นระยะเวลาปกติ พิพิธภัณฑ์ควรเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าถึงสมาชิกหรือพนักงานของพิพิธภัณฑ์ โดยมีการนัดหมายล่วงหน้าตามสมควร หรืออาจจะมีจัดพิเศษ และสามารถเข้าถึงข้อมูลเกี่ยวกับการจัดเก็บรวบรวม ที่อาจมีการห้ามในบางกรณีที่เป็นเรื่องของความปลอดภัยหรือความลับ

8.) การจัดแสดง, การจัดนิทรรศการและกิจกรรมพิเศษ เนื่องจากหน้าที่เบื้องต้นของพิพิธภัณฑ์ เพื่อสงวนรักษาสิ่งของที่สำคัญมีค่า ที่ประกอบด้วยสิ่งของวัตถุ ที่เก็บรวบรวมของพิพิธภัณฑ์มิให้ถูกทำให้เสียหายในอนาคต เป็นความรับผิดชอบของพิพิธภัณฑ์ที่จะใช้งานซึ่งเก็บรวบรวมไว้เพื่อการสร้างสรรค์และการแพร่กระจายความรู้ โดยการทําวิจัย การทำผลงานการศึกษา การแสดงให้ชมอย่างถาวร การจัดนิทรรศการชั่วคราวและกิจกรรมพิเศษอื่นอีกมากมาย สิ่งนี้ย่อมเป็นไปตามนโยบายที่แถลงไว้และตามวัตถุประสงค์ทางการศึกษาของพิพิธภัณฑ์ และไม่ควรนำมาประนีประนอมกันไม่ว่าจะเป็นคุณสมบัติหรือการดูแลสิ่งของที่เก็บรวบรวมอย่างเหมาะสม พิพิธภัณฑ์ควรเสาะหาข้อมูลเพื่อความแน่ใจในการจัดแสดง การจัดนิทรรศการ และกิจกรรมพิเศษอื่นด้วยความซื่อสัตย์ และมีใช้การคงรักษาไว้ซึ่งวัตถุสิ่งของ หรือสิ่งที่เลียนแบบมา

9.) การสนับสนุนส่งเสริมเชิงพาณิชย์และการให้ความอุปถัมภ์ เมื่อใดก็ตามที่พิพิธภัณฑ์มีนโยบายที่แสวงหาเงิน และรับเงินหรือจากแหล่งการเงินอื่นๆภายนอก เมื่อเป็นเช่นนี้แล้วพิพิธภัณฑ์มีความจำเป็นต้องระมัดระวังอย่างมาก ในการให้คำจำกัดความอย่างชัดเจนในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างพิพิธภัณฑ์และผู้อุปถัมภ์ที่ตกลงกันได้ การให้ความสนับสนุนแบบนี้อาจจะเกี่ยวข้องกับปัญหาทางจริยธรรม และพิพิธภัณฑ์ต้องมั่นใจจะไม่ดึงเอามาตรฐานและวัตถุประสงค์ของพิพิธภัณฑ์ มาประนีประนอมกับความสัมพันธ์นี้

10.) ร้านค้าพิพิธภัณฑ์และกิจกรรมทางการค้า ร้านค้าพิพิธภัณฑ์และกิจกรรมทางการค้าอื่นใดของพิพิธภัณฑ์ และการเผยแพร่ใดๆที่เกี่ยวกับเรื่องนี้ต้องดำเนินตามนโยบายเกี่ยวกับการเก็บรวบรวมสิ่งของ และวัตถุประสงค์ทางการศึกษาของพิพิธภัณฑ์อย่างชัดเจน และต้องไม่ประนีประนอมกับคุณภาพการเก็บรวบรวมสิ่งของเหล่านั้น ในกรณีที่การผลิตสิ่งของมาจากโรงงานและการขายสิ่งของที่จำลองมา การถอดแบบจำลองออกมาหรือสิ่งของทางการพาณิชย์ที่ดัดแปลงมา

จากวัตถุ ที่เก็บรวบรวมไว้ในพิพิธภัณฑ์ ลักษณะสำคัญของงานที่เสี่ยงภัยทางพาณิชย์ต้องดำเนินการ ที่ทำให้พิพิธภัณฑ์ต้องไม่เกิดการขาดความเชื่อถือ หรือทำให้คุณค่าทางธรรมชาติของวัตถุของแท้ต้นแบบดั้งเดิมด้อยค่าลงไป ต้องให้ความระมัดระวังในการแสดงลักษณะเฉพาะตัวของวัตถุนั้นอย่างถาวรว่ามันเป็นอะไร คืออะไร และต้องให้ความมั่นใจในความถูกต้องแน่นอน และความมีคุณภาพสูงในการผลิตจากโรงงาน สิ่งของทั้งหมดที่เอาออกมาเสนอขายควรแสดงถึงคุณค่าที่ดีสมกับค่าของเงินและควรทำตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องของประเทศ

11.) ข้อผูกพันตามกฎหมาย เป็นความรับผิดชอบของคณะกรรมการแต่ละคณะ ต้องมั่นใจว่าพิพิธภัณฑ์ปฏิบัติตามกฎระเบียบ และข้อผูกพันทางกฎหมาย, กฎหมายของประเทศ, ภูมิภาค และท้องถิ่น หรือเงื่อนไข เกี่ยวกับลักษณะสำคัญ ในการเก็บรวบรวมวัตถุสิ่งของ หรือสิ่งอำนวยความสะดวกของพิพิธภัณฑ์

2. พิพิธภัณฑ์เพื่อการศึกษา

"การศึกษา" ถือเป็นหน้าที่หลักประการหนึ่งของพิพิธภัณฑ์ ในอดีตนั้น พิพิธภัณฑ์ เป็นการเรียนรู้สำหรับเด็กนักเรียนเท่านั้น แต่ในปัจจุบันนี้ การศึกษาของพิพิธภัณฑ์ ได้รวมไปถึง การให้บริการแก่ กลุ่มผู้ชมในหลายระดับ ทั้งในตัวพิพิธภัณฑ์เองและชุมชน

โดยทั่วไป การศึกษาในพิพิธภัณฑ์นั้น มีความเกี่ยวข้องกับการจัดเตรียมการให้บริการในด้านการฝึกอบรม และการนำชมแก่ครูผู้สอนและประชาชนทั่วไป การจัดรายการต่างๆ ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยเหลือ และเป็นเครื่องมือเสริมการเรียนการสอนในหลักสูตร โดย มีฐานการเรียนรู้จาก ผลงานที่จัดแสดงในพิพิธภัณฑ์และ การจัดนิทรรศการ บทบาททางการศึกษาของพิพิธภัณฑ์ นั้นมีขอบข่ายที่กว้างขวางมาก เป็นบทบาทที่สอดคล้องและตรงกับหน้าที่หลักของพิพิธภัณฑ์ บทบาททางการศึกษานั้นมีอยู่ในทุกพิพิธภัณฑ์และหอศิลป์ ซึ่งได้พัฒนารูปแบบของบทบาทและความสัมพันธ์ระหว่างผู้ชมและผู้ใช้อื่นๆ เพื่อให้เกิดความพึงพอใจ ความเพลิดเพลิน และเกิดความรู้ให้มากที่สุด

การศึกษา ในบริบทของพิพิธภัณฑ์นี้ ถือเป็นการศึกษาที่ยั่งยืน เพราะเป็นการศึกษาที่ไม่จำกัดกลุ่มผู้เรียน ไม่มีรูปแบบการเรียนรู้ที่ตายตัว และไม่จำกัดสถานที่ในการเรียนรู้ การศึกษาที่ยั่งยืนนี้สัมพันธ์และเกี่ยวข้องกับความอยากรู้อยากเห็น ซึ่งเป็นพื้นฐานโดยธรรมชาติของมนุษย์ที่เกี่ยวข้องกับชีวิตและสิ่งแวดล้อม ซึ่งสิ่งเหล่านี้ สามารถนำมาเอาประยุกต์ใช้ในทักษะการแก้

ปัญหาของมนุษย์เพราะ วัตถุประสงค์ที่จัดเก็บในพิพิธภัณฑ์ นั้นสามารถเชื่อมโยง ไปถึงเรื่องราวต่างๆ ที่เกิดขึ้น ในโลกที่เราอาศัยอยู่นี้ได้ (อีเลียส ฮูปเปอร์-กรีนฮิลล์ , 1994)

บางคนให้ความหมายของการศึกษาว่าหมายถึง การเพิ่มพูนความรู้ ซึ่งจัดเป็นมุมมองที่ค่อนข้างจำกัด และอาจไม่เหมาะสมที่เด็ยนักสำหรับพิพิธภัณฑ์ศิลปะ และหอศิลป์ การศึกษาน่าจะมีความหมายในเชิงกระบวนการมากกว่า มากกว่าการนิยามที่ผลลัพธ์ รวมถึงผลที่เกิดจากองค์ประกอบของความรู้ต่างๆ เป็นการตอบสนองของอารมณ์และความรู้สึก ที่แสดงออกมาทางกริยาท่าทาง การเข้าใจถึงคุณค่าและความหมาย สิ่งเหล่านี้ทำให้ได้มาของความรู้ บอกถึงเป้าหมายการเรียนรู้ การค้นหาแรงจูงใจและการตั้งข้อสังเกต เพื่อนำไปสู่กระบวนการเรียนรู้ นี่คือนี่สิ่งที่พิพิธภัณฑ์ศิลปะและหอศิลป์สามารถเข้ามาทำหน้าที่ในส่วนนี้ได้ แม้ว่าข้อมูลที่ได้มาจากพิพิธภัณฑ์นั้นอาจไม่สมบูรณ์เท่ากับข้อมูลจากแหล่งอื่นๆก็ตาม แต่เป็นทางเลือกหนึ่งในการได้มาซึ่งความรู้ที่มีลักษณะเฉพาะ เพราะพิพิธภัณฑ์เป็นแหล่งสร้างประสบการณ์การเรียนรู้จากวัตถุจริงที่มีความน่าสนใจในการค้นหาความรู้ เกิดการพัฒนาการรับรู้ในเรื่องต่างๆ วัตถุนั้นยังเปิดเผยให้ทราบถึงความจริงในด้านต่างๆอีกด้วย สิ่งสำคัญคือ การหาวิธีการที่สามารถเชื่อมโยงวิธีการและความเข้าใจในลักษณะการให้ความรู้ของพิพิธภัณฑ์ได้

บทบาททางการศึกษาของพิพิธภัณฑ์จึงเป็นทางหนึ่งในการที่จะนำไปสู่ความสำเร็จนั้นได้ และการเลือกวิธีการในการให้การศึกษาเป็นสิ่งที่สำคัญว่าจะเลือก การจัดแสดงนิทรรศการ หรือการจัดรายการศึกษาแต่ละรายการก็มีรายละเอียดที่ซับซ้อน และมีรูปแบบเฉพาะตัวในการสื่อสาร การจัดแสดงนิทรรศการนั้น จัดได้ว่าเป็นรูปแบบของการสื่อสารมวลชน ในขณะที่รายการศึกษาเป็นรูปแบบของการสื่อสารแบบเผชิญหน้า จัดเป็นรูปแบบของการสื่อสารภายใน ซึ่งเมื่อศึกษาถึงทฤษฎีการสื่อสารแล้ว จะทำให้เข้าใจถึงลักษณะเฉพาะของการสื่อสารทั้ง 2 แบบนี้ได้ การทำความเข้าใจกับกระบวนการสื่อสารทั้งสองแบบของพิพิธภัณฑ์ จะทำให้เราเข้าใจถึงความล้มเหลวของการสื่อสารความรู้ในอดีตของพิพิธภัณฑ์ เพราะถ้าการจัดแสดงสามารถสร้างความหลากหลายของการสื่อสารภายในได้มากกว่านี้ และหากสามารถเอาทฤษฎีการศึกษาและหลักการศึกษาเข้ามารวมกันได้ การจัดแสดงนั้นจะประสบผลสำเร็จมากยิ่งขึ้น

แม้ว่าทุกพิพิธภัณฑ์จะไม่พร้อมในด้านของทีมงานด้านการศึกษาของพิพิธภัณฑ์ ซึ่งอาจทำให้ผู้ชมไม่สามารถได้รับผลลัพธ์ที่ดีจากการให้บริการด้านการศึกษา แต่งานจัดแสดงเป็นส่วนหนึ่งของงานทางการศึกษาของพิพิธภัณฑ์ที่จะนำไปสู่จุดมุ่งหมายทางการศึกษาได้ โดยการให้ความรู้ด้านทฤษฎีการสื่อสารมวลชน มารวมเข้ากับหลักการศึกษาของพิพิธภัณฑ์ได้

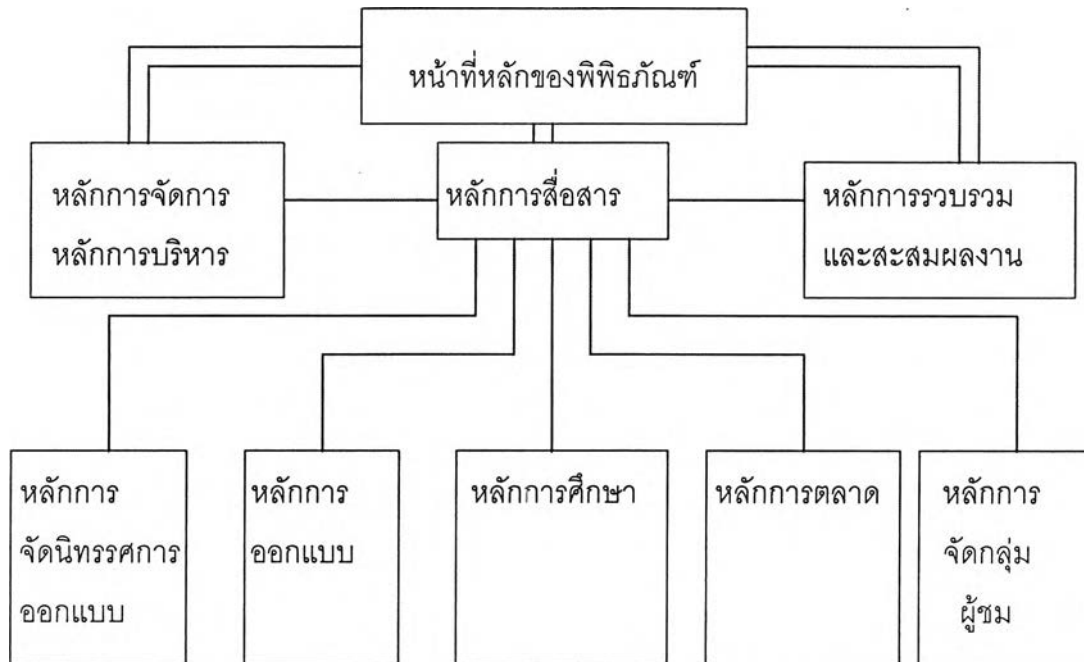
พิพิธภัณฑ์สถานมีความหมายและความสำคัญโดยตรงกับการศึกษานอกระบบ หรือ นอกหลักสูตร กล่าวคือ เป็นแหล่งที่อบรมความรู้ความเข้าใจในแหล่งมรดก และวัฒนธรรมของชาติให้แก่คนในสังคม อีกทั้งความคิดที่ว่าพิพิธภัณฑ์มีหน้าที่ทางการศึกษานั้น เป็นความคิดที่กล่าวได้ว่าเพิ่งเกิดขึ้นไม่นานนัก ในประวัติของการเริ่มจัดตั้งพิพิธภัณฑ์แต่เดิมก็ไม่ได้มีความมุ่งหมายเพื่อการศึกษา แต่เป็นการรวบรวมสงวนรักษาสสมบัติของผู้มั่งคั่ง และการรวบรวมของแปลกประหลาด ของหายากไว้ให้อวดกันในระดับสูง ครั้นต่อมาเหตุการณ์ของโลกได้เปลี่ยนแปลงไปในยุคประชาธิปไตยชนทุกชั้นมีสิทธิเสมอภาค พิพิธภัณฑ์เปิดสำหรับประชาชน การศึกษาทั่วไปมีความสำคัญมาก ในสมัยโบราณการศึกษาอยู่ในวงจำกัดของชนชั้นสูง ซึ่งใช้ภาษาเป็นหลัก แต่การศึกษาของคนทั่วไปในปัจจุบันกินความกว้าง ประสบการณ์และสิ่งแวดล้อมถือว่าเป็นสิ่งสำคัญ ในความหมายของการศึกษาในปัจจุบัน (จิรา จงกล, 2532)

การวางนโยบายและหลักการสื่อสาร สำหรับการศึกษาในพิพิธภัณฑ์นั้น เป็นหลักการที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานที่สอดคล้อง กับหน้าที่ หลักของพิพิธภัณฑ์ความสำคัญของพิพิธภัณฑ์ในการสื่อสาร ทั้งการเป็นผู้ส่งสาร ตัวสาร และส่งไปยังผู้รับสาร จึงเป็นตัวกำหนดหรือวางทิศทางหลักของหน้าที่ของพิพิธภัณฑ์ หรือ แนวทาง/วิถีทาง ที่พิพิธภัณฑ์, ห้องแสดงภาพ จะดำเนินไป หลักการดังกล่าวนี้สามารถเอาไปใช้ได้ในการดำเนินการของพิพิธภัณฑ์ ในด้านต่างๆได้ พัฒนารูปแบบของนโยบายทางการสื่อสาร การวางเป้าหมายของการสื่อสาร และการกำหนดแผนปฏิบัติการ จะทำให้สามารถกำหนดเนื้อหาและเรื่องราวต่างๆที่หลากหลายของพิพิธภัณฑ์และห้องแสดงภาพ ในการที่จะสื่อสารออกไปยังผู้รับได้ชัดเจน มากยิ่งขึ้น นอกจากนั้น ยังเป็นการลดความกดดันและผลกระทบที่จะเกิดขึ้นกับสังคม เพราะได้มีการวางแผน วางเป้าหมายและทิศทางของความสำเร็จ หรือผลลัพธ์ และเดินไปตามทิศทางนั้น

ดังนั้น เนื้อหาและเรื่องราวด้านอื่นๆที่ทางพิพิธภัณฑ์ จะต้องรวบรวมเพื่อนำมาใช้ในการกำหนดนโยบายสื่อสารนั้น ประกอบไปด้วย หลักการออกแบบ, หลักการตลาด, หลักการจัดแสดงนิทรรศการ, กลุ่มเป้าหมาย และ บทบาทและแนวทางของโรงเรียนที่จะจัดการและมีส่วนร่วมกับการศึกษาของพิพิธภัณฑ์ อีกทั้ง มีความเข้าใจในการเชื่อมโยงกิจกรรมและหลักการด้านต่างๆเข้าไว้ด้วยกัน เจ้าหน้าที่ฝ่ายการศึกษาของพิพิธภัณฑ์ จึงเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญ ในการเป็นผู้ดำเนินการให้เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ ซึ่งนโยบายนี้จะปรับเปลี่ยนไปตามแต่ละองค์กรนั้นๆ และขึ้นอยู่กับโครงสร้างเดิม ที่มีอยู่ , การให้การสนับสนุนแก่สถาบันฯ , ความมั่งคั่งของผู้อุปถัมภ์ พิพิธภัณฑ์หรือ ผู้ที่เกี่ยวข้อง และนโยบายหลักของการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ แต่ไม่ว่าอย่างไรก็ตาม เจ้าหน้าที่ฝ่ายการศึกษาของพิพิธภัณฑ์ นั้น จะต้องมีความเข้าใจถึงบทบาทและ

ภาพรวมของการสื่อสารพิพิธภัณฑ์โดยทั่วไปทั้งหมดด้วย ดังแบบจำลองของ Eileen Hooper-Greenhill ในการจำแนกให้เห็นถึงความสัมพันธ์ ระหว่างพิพิธภัณฑ์เพื่อการศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของนโยบายการสื่อสาร (อีเลี่ยน ฮูเปอร์-กรีนฮิลล์, 1994 :260)

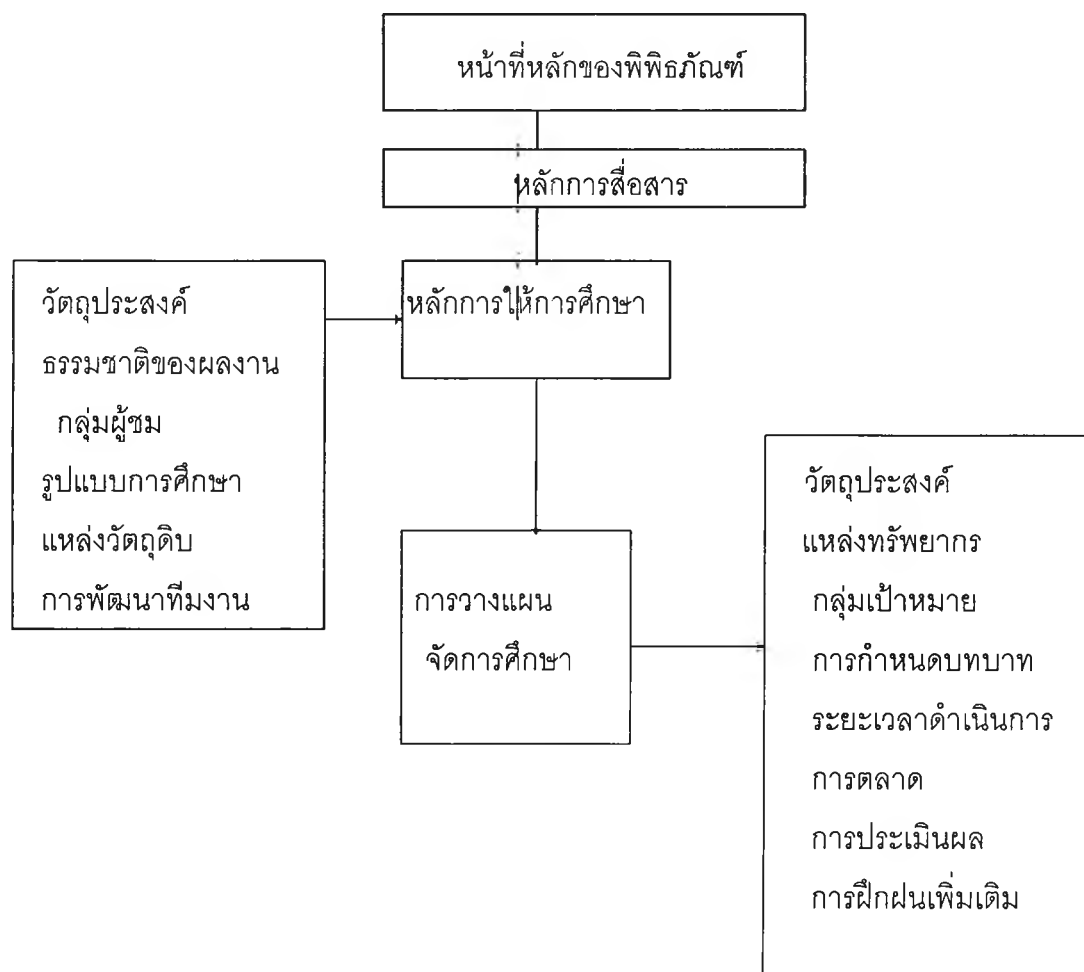
แผนภูมิแสดง แสดงถึงการศึกษาของพิพิธภัณฑ์ เป็นส่วนหนึ่งของนโยบายการสื่อสาร
(model : A museum education policy is one of the communication policies)

ในการวางนโยบายของพิพิธภัณฑ์เพื่อการศึกษาและหอศิลป์นั้นภาพนั้น ก่อนอื่นต้องเข้าใจถึงข้อจำกัด หรือ ปัญหา ของ คำจำกัดความและความหมายของพิพิธภัณฑ์เพื่อการศึกษา

เพราะ สิ่งนี้จะนำไปสู่การวางบทบาทโดยรวมของพิพิธภัณฑ์ให้สัมพันธ์กับสังคม ซึ่งพิพิธภัณฑ์ส่วนใหญ่เน้น โครงความคิดความเข้าใจของ "พิพิธภัณฑ์เพื่อการศึกษา" ยังอยู่ในรูปแบบของความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน แต่ไม่ได้คำนึงถึงผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากการจัดแสดงงาน หรือจัดแสดงวัตถุ และยังไม่ได้ให้ความสำคัญกับการใช้สื่ออื่นเช่นสื่อสิ่งพิมพ์ หรือวิธีการสื่อสารแบบอื่น การเข้าใจถึงคำจำกัดความและความหมายของพิพิธภัณฑ์เพื่อการศึกษาจึงเป็นการทำให้เราเห็นถึงแนวทางของแผนการดำเนินงาน ซึ่งจะต้องได้รับการสนับสนุน จากนโยบายหลักของพิพิธภัณฑ์ และห้องแสดงภาพ และด้านงบประมาณจากฝ่ายที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ "การศึกษา" เป็นสิ่งที่มีความสำคัญของพิพิธภัณฑ์ เหมือนกับหน้าที่อื่น ที่มีความสำคัญและเป็นเป้าหมายหนึ่งในการดำเนินงานพิพิธภัณฑ์ ดังแสดงให้เห็นในแบบจำลอง ที่จำแนกให้เห็น ถึง แผนปฏิบัติการ ของพิพิธภัณฑ์เพื่อการศึกษาที่ขึ้นตรงกับหลักการสื่อสารของพิพิธภัณฑ์ (อีเลี่ยน ฮูเปอร์ กรีนฮิลล์

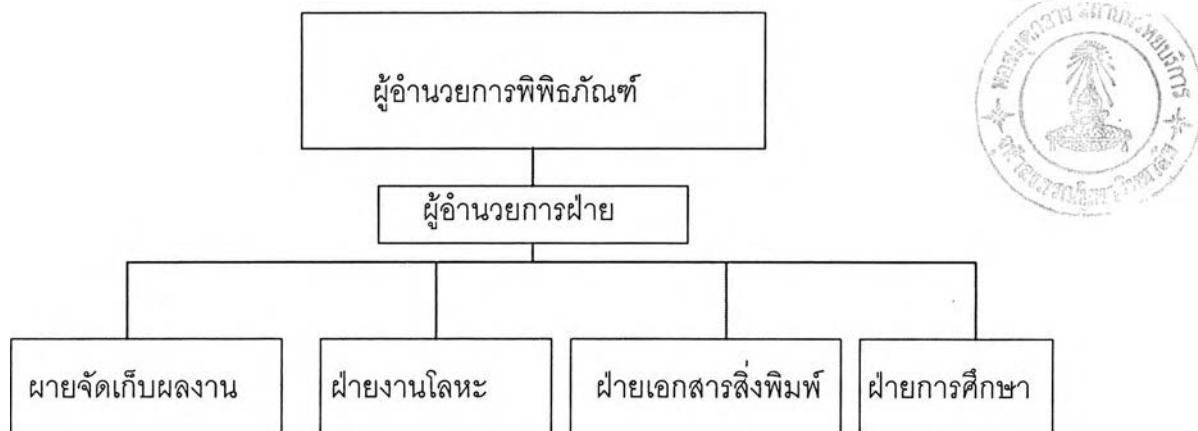
,1994 :261) และแผนภูมิแสดงให้เห็นถึง แผนปฏิบัติการที่จำแนกตามหลักการศึกษาศาสตร์ของพิพิธภัณฑสถาน (อิลเลียน ฮูปเปอร์ กรีนฮิลล์ ,1994.)

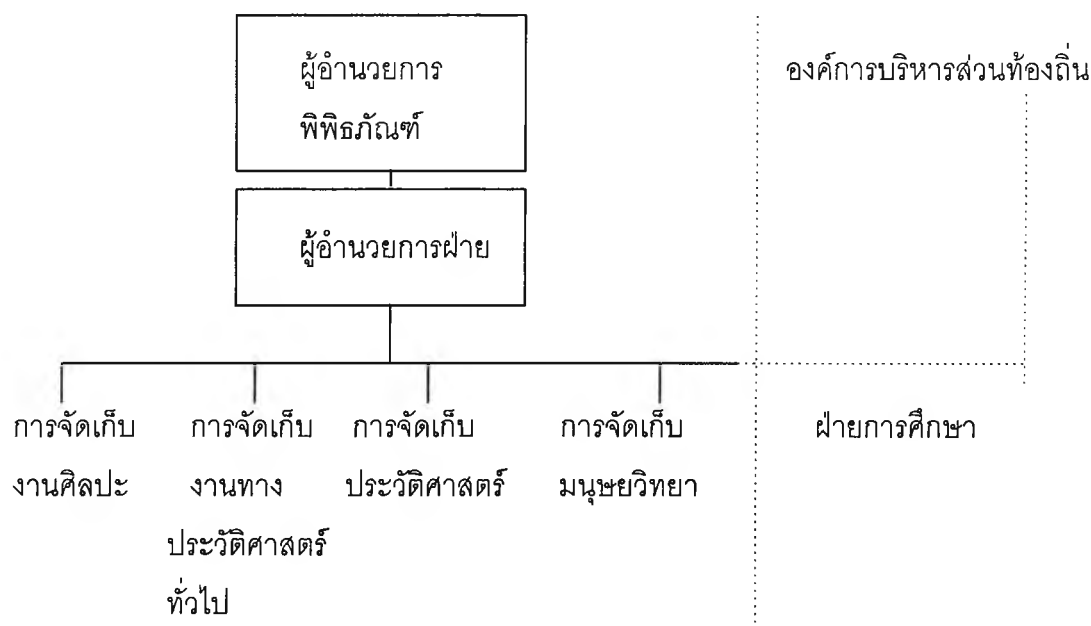
โครงสร้างขององค์กรและฝ่ายการการศึกษาศาสตร์พิพิธภัณฑสถาน

การกำหนดขอบเขตของพิพิธภัณฑสถาน เป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการเปลี่ยนทัศนคติของผู้ชม

แผนภูมิ 1 แสดงโครงสร้างการจัดองค์กร ของพิพิธภัณฑน์ แห่งชาติในปี คศ.1970 -1980
 แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่าง การศึกษาและการวางตำแหน่งของนักวิชาชีพ
 พิพิธภัณฑน์

แผนภูมิ 2 แสดงโครงสร้างการจัดองค์กรของพิพิธภัณฑน์ ท้องถิ่นในปี คศ. 1970 -1980
 แสดงความสัมพันธ์ของฝ่ายการศึกษา และงานพิพิธภัณฑน์ในส่วนอื่นๆ

จากแผนภูมิจะเห็นว่า ฝ่ายการศึกษาในโครงสร้างองค์กร ของพิพิธภัณฑน์ท้องถิ่นได้มีบทบาท
 ที่เห็นชัดเจนมากกว่าในพิพิธภัณฑน์แห่งชาติ

นอกจากนั้น พิพิธภัณฑน์ส่วนใหญ่ในปัจจุบันได้พัฒนาแนวคิดใหม่ขึ้นมา โดยยึดหลักความ
 สัมพันธ์ของพิพิธภัณฑน์และกลุ่มผู้ชม แนวคิดใหม่นี้ สร้างรูปแบบและกระบวนการคิดใหม่ให้เกิดขึ้นอีก

ด้วย ซึ่งจากแผนภาพ V-F-M (Value for money) แสดงให้เห็น ถึงความเกี่ยวข้องของการจัด
องค์กร การกำหนดเกณฑ์การวัด สำหรับชุมชนและส่วนอื่นๆ

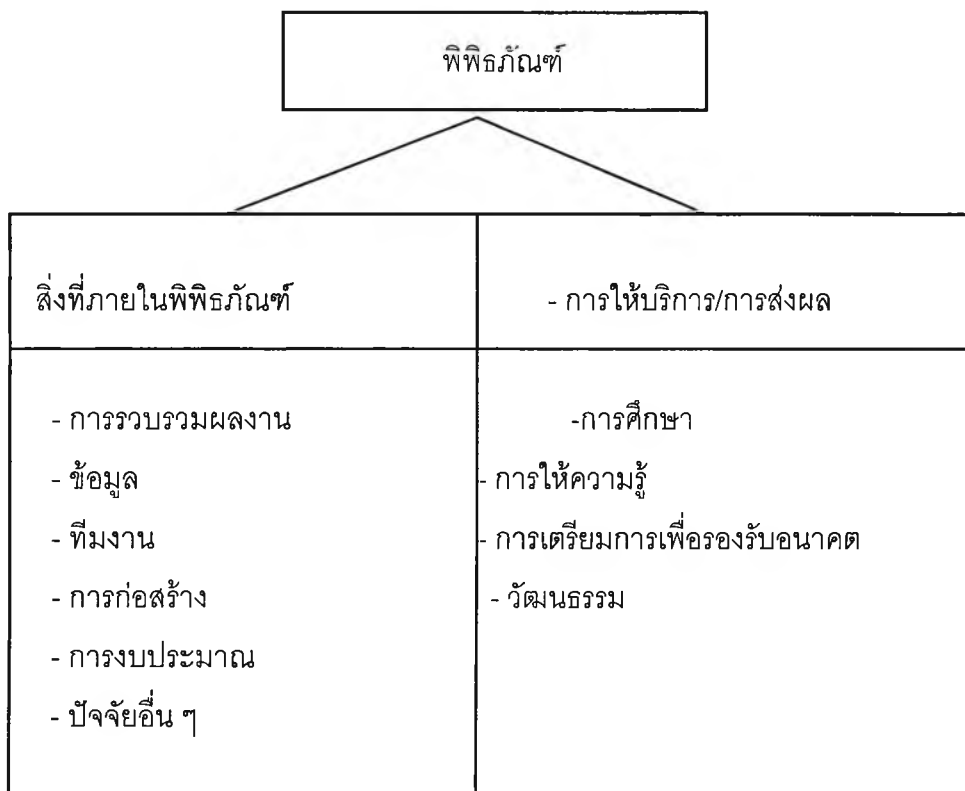
แผนภาพ V-F-M (Value for money Frame Work)

E	CONOMY	-SPENDING LESS
E	FFIENCY	-SPENDING WELL
E	FFECTIVENESS	-SPENDING WISELY

แผนภาพ V-F-M นี้ แสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยนำเข้า ที่ส่งผลต่อผลลัพธ์ที่ออกสู่
ภายนอก ได้แก่

- เศรษฐกิจ (economy) การจัดการด้านบริหารงบประมาณ มูลค่าของ
วัตถุประสงค์
- ความมีประสิทธิภาพ (efficiency) คือปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ
ระหว่งการบริหารจัดการ ที่ส่งผลถึงประสิทธิภาพของสิ่งที่ปรากฏแก่
ภายนอก
- ผลที่เกิดขึ้น (effectively)

พิพิธภัณฑที่มีการจัดโครงสร้างแบบ V-F-M นี้ คือพิพิธภัณฑที่มีโครงสร้างและกระบวนการ
การจัดการ ที่มีฐานมาจากกลุ่มผู้ชมเป็นนักเรียน การได้รับความรู้จากพิพิธภัณฑ มาจากการการ
เข้าชมวัตถุที่จัดแสดงในพิพิธภัณฑ รูปแบบของการให้ความรู้ดังกล่าวเป็นการสร้างความรู้
ความชำนาญในการให้บริการทางการศึกษา แก่เจ้าหน้าที่ที่ทำงานในพิพิธภัณฑ และรวมไปถึง
แหล่งวัตถุประสงค์ของการจัดแสดง ซึ่งจะเห็นภาพความสัมพันธ์นี้จากแผนภาพ ต่อไปนี้ที่แสดงรูปแบบ
การให้บริการ กับ หน้าที่ของพิพิธภัณฑ ดังแผนภาพนี้(อิลเลียน ฮูปเปอร์ กรีนฮิลล ,1994.)

พิพิธภัณฑ์โดยส่วนใหญ่ นั้นได้เกี่ยวข้องกับ กระบวนการคิด ที่จะนำไปสู่ ความสั่งสมความรู้ ในอนาคต ซึ่งเมื่อผู้ชมสามารถรับรู้และเห็นคุณค่าของสิ่งที่พิพิธภัณฑ์ทำ นั่นคือ ได้ว่าพิพิธภัณฑ์ได้ ทำประสพผลสำเร็จในการให้การศึกษแก่สังคม (อิลเลียน ฮูปเปอร์ กรีนฮิลล์ ,1994.)

จากการที่สภาพิพิธภัณฑ์ระหว่างประเทศ (ICOM) ได้ให้ คำนิยามของบทบาททางการ ศึกษาของพิพิธภัณฑ์ดังนี้ "พิพิธภัณฑ์ควรใช้โอกาสในทุกเวลา ที่จะพัฒนาบทบาทของตน โดยถือเป็นทรัพยากรเพื่อการศึกษาที่ใช้โดยประชากรทุกส่วน หรือกลุ่มที่ชำนาญเฉพาะที่ พิพิธภัณฑ์ต้องให้บริการ สำหรับโครงการและความรับผิดชอบบางอย่างของพิพิธภัณฑ์อาจต้องใช้ พนักงานที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะที่ผ่านการอบรมพิพิธภัณฑ์มีหน้าที่สำคัญที่จะดึงดูดผู้ชมใหม่ๆ ในทุกระดับชั้น ทุกกลุ่ม ไม่ว่าจะอยู่ในชุมชนหรือท้องถิ่น และให้มีมากขึ้นที่จะให้บริการแก่ชุมชนทั่วไปและกลุ่มเฉพาะบางกลุ่ม เพื่อจะได้มีโอกาสให้เขาเหล่านั้นเข้ามาเกี่ยวข้องกับพิพิธภัณฑ์ และ ช่วยส่งเสริมสนับสนุน เป้าหมายของพิพิธภัณฑ์ (แกรี่ เอ็ดสัน,1994 อ้างถึง ICOM,1990:26)

และพิพิธภัณฑ์เป็นสถานที่จัดแสดงวัตถุในแขนงวิชาต่าง ๆ ซึ่งสามารถเข้าไปเรียนรู้ได้อย่างเพลิดเพลิน วัตถุประสงค์การศึกษาในพิพิธภัณฑ์ จึงต้องสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ทั่วไปของการศึกษา แต่การศึกษาในพิพิธภัณฑ์เป็นการศึกษาจากวัตถุของจริง วัตถุประสงค์การศึกษาในพิพิธภัณฑ์ โดยทั่วไปจึงมีดังนี้ (จิรา จงกล, 2532 : 202-206)

1. ให้ความรู้ โดยอาศัยหลักฐานข้อเท็จจริงต่าง ๆ จากวัตถุที่รวบรวมไว้ในพิพิธภัณฑ์ ให้เรื่องราวที่จัดแสดงไว้ วัตถุประสงค์ข้อแรกจึงเป็นวัตถุประสงค์ของการศึกษาที่เป็นที่เข้าใจ กันทั่วไปว่า เมื่อศึกษาก็ต้องเรียนรู้เรื่องใดเรื่องหนึ่ง สำหรับพิพิธภัณฑ์คือให้ความรู้จากวัตถุของจริงที่รวบรวมจัดแสดงไว้

2. ให้ความคิด วัตถุในพิพิธภัณฑ์ต้องเร้าความสนใจให้เกิดความคิด ความอยากรู้อยากเห็นในสิ่งที่ไม่เคยสนใจหรือเอาใจใส่มาก่อน เมื่อเกิดความคิดแล้วก็จะนำไปสู่การค้นคว้าเรื่องราว เกิดเป็นความรู้ขึ้นภายหลัง

3. การจูงใจและสร้างความประทับใจ ให้เกิดความรู้สึกรื่นรมย์และเห็นคุณค่า ของวัตถุที่พิพิธภัณฑ์รวบรวมรักษาไว้ จะต้องทำให้ผู้ชมเกิดความสำนึกในคุณค่า ความสำคัญของวัตถุที่จัดแสดงนั้น

4. สร้างทัศนคติที่ดี และถูกต้องแก่ผู้ชม วัตถุประสงค์ทั้ง 4 ข้อ เป็นวัตถุประสงค์ทั่วไปของการศึกษาในพิพิธภัณฑ์ แก่คนทุกประเภทและทุกวัย ซึ่งจากวัตถุประสงค์ดังกล่าวนี้ จะเห็นได้ว่าถ้าพิพิธภัณฑ์ไม่ปรับปรุงกิจการ ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการศึกษาแล้ว บริการการศึกษาของพิพิธภัณฑ์ก็จะดำเนินต่อไปไม่ได้ จึงหมายความว่า การจะดำเนินกิจการด้านการศึกษาให้ได้ผลตามความมุ่งหมาย จะต้องขึ้นอยู่กับ

(4.1) การจัดแสดงที่ดี ที่ทันสมัย ดึงดูดความสนใจ เป็นการจัดแสดงที่ทำให้เกิดความรู้ ความเข้าใจในเรื่องราวที่สัมพันธ์กับวัตถุ และก่อให้เกิดความชื่นชม เห็นคุณค่าพิพิธภัณฑ์ ในปัจจุบันจึงได้ปรับปรุงเปลี่ยนแปลงการจัดแสดงกันอยู่ทั่วไป โดยมีวัตถุประสงค์ในการจัดแสดง"เพื่อการศึกษาและความเพลิดเพลิน" (educational and enjoyment) หมายความว่า ให้ผู้ชมได้ชมอย่างเพลิดเพลินและให้ประโยชน์ทางการศึกษาด้วย

การจัดแสดงเพื่อการศึกษานั้น จะต้องคำนึงถึงการให้ความรู้ให้ความหมายของวัตถุ (interpretation) สมัยก่อนพิพิธภัณฑ์จัดแสดงของเป็นหมวดหมู่ โดยไม่คำนึงถึงความงาม และไม่มีป้ายบรรยาย มีแต่ป้ายบอกที่มาของวัตถุ ซึ่งไม่ช่วยในการให้ความรู้ความเข้าใจคนทั่วไปเลย ใน

ปัจจุบันการ จัดแสดงของพิพิธภัณฑ์ได้พัฒนาไปมาก ก่อให้เกิดความตื่นเต้น ความประทับใจ เป็นการจัดแสดงที่น่าสนใจ ให้ความรู้ความเข้าใจแก่ผู้ชมได้ทุกประเภท ดังนั้นการจัดแสดงที่ดีจึงเป็นนโยบายการศึกษา ที่สำคัญยิ่งของพิพิธภัณฑ์ นอกจากนี้การจัดกิจกรรมเพื่อการศึกษา ก็จำเป็นต้องอาศัยการจัดแสดงที่ดี ช่วยอำนวยความสะดวกที่จะก่อให้เกิดความสนใจ ความเข้าใจ หากการจัดแสดงไม่ช่วยการศึกษาแล้ว การจัดกิจกรรมก็ทำให้ยากลำบากที่จะเกิดผล

ในปัจจุบัน พิพิธภัณฑ์ทั้งหลายจึงได้มีการปรับปรุงการ แสดง เป็นอันดับแรก เพราะสิ่งสำคัญสำหรับผู้ชมก่อนอื่นคือ ห้องนิทรรศการ การจัดแสดงจะต้องมุ่งให้การศึกษาสำหรับคนทั่วไปทุกระดับ กล่าวได้ว่าบริการให้การศึกษา ที่สำคัญอันดับแรก คือ การจัดแสดงนั่นเอง

(4.2) บริการความสะดวกสบายแก่ผู้ชม เพื่อสร้างความรู้สึกรู้สึกความเข้าใจว่า พิพิธภัณฑ์เป็นสถานสาธารณะที่ทุกคนจะใช้ได้ เช่นเดียวกับหอสมุดและสถานที่สาธารณะอื่น ๆ บริการสาธารณะที่จำเป็น เช่นห้องฝากของ โทรศัพท์สาธารณะ ห้องอาหาร ห้องสมุด ห้องอ่านหนังสือ ห้องสูบบุหรี่ ห้องขายของ เหล่านี้เป็นเรื่องจำเป็นที่พิพิธภัณฑ์ในปัจจุบัน พยายามปรับปรุงจัดให้มีขึ้นโดยทั่วไป พิพิธภัณฑ์ขนาดใหญ่มีที่จำหน่ายอาหารมากกว่าหนึ่งแห่ง และหลายประเภท บริการความสะดวกสบายเหล่านี้ได้ชักจูงคนเข้าพิพิธภัณฑ์ได้อย่างคับคั่ง

พิพิธภัณฑ์สมัยก่อนไม่ได้คำนึงถึงห้องปฐกถาสำหรับประชาชนมากนัก แต่ในปัจจุบันพิพิธภัณฑ์ทั่วไปจะต้องปรับปรุงให้มีห้องบรรยาย พิพิธภัณฑ์ขนาดใหญ่มีมากกว่า 1 ห้อง คือมีห้องบรรยายขนาดใหญ่และขนาดเล็ก เพื่อใช้ประโยชน์ตามความมุ่งหมายต่างๆ ได้ครบถ้วน

(4.3) การประสานงานกับเจ้าหน้าที่ทุกฝ่ายในพิพิธภัณฑ์ มีความสำคัญมาก พิพิธภัณฑ์ในปัจจุบันทำงานเพื่อประโยชน์ของประชาชนอย่างแท้จริง สมัยก่อนภัณฑารักษ์ทำงานค้นคว้าอย่างนักปราชญ์ ไม่ได้สนใจที่จะเผยแพร่ความรู้แก่คนทั่วไป เมื่อพิพิธภัณฑ์เริ่มมีบทบาททางการศึกษาขึ้น จึงได้เกิดเจ้าหน้าที่ฝ่ายการศึกษาทำหน้าที่โดยตรง แต่บริการการศึกษาก็จำเป็นต้องอาศัยภัณฑารักษ์ เช่นรายการปฐกถาทางวิชาการต่างๆ สำหรับนักวิชาการ นักศึกษา ต้องอาศัยภัณฑารักษ์บรรยาย แต่ถ้าเป็นการบรรยายสำหรับประชาชนทั่วไป เจ้าหน้าที่ฝ่ายการศึกษาจะดำเนินการเอง

การปฏิบัติงานของพิพิธภัณฑ์ โดยทั่วไปแบ่งงานเป็นฝ่ายต่างๆ เช่นเจ้าหน้าที่ฝ่ายจัดแสดงพวกหนึ่ง ซึ่งมีความสำคัญมาก ถ้าการจัดแสดงไม่คำนึงถึงความสะดวกในการศึกษา บริการการศึกษาของพิพิธภัณฑ์ก็ไม่ได้ผล โดยทางปฏิบัติจึงต้องร่วมมือกัน เมื่อมีการจัดแสดงจะต้องมีการปรึกษาดกกลงกัน ระหว่างเจ้าหน้าที่ฝ่ายจัดการแสดง ภัณฑารักษ์ และเจ้าหน้าที่ฝ่ายการศึกษา เพื่อให้การจัดแสดงเป็นประโยชน์ให้ความรู้ความเข้าใจ แก่ผู้ชมทั่วไปได้ตามวัตถุประสงค์

ในการจัดทำเอกสารสิ่งพิมพ์ก็เช่นเดียวกัน มีความสำคัญมาก และเป็นหน้าที่ของฝ่ายการศึกษา ที่จะต้องจัดทำเอกสารเผยแพร่เป็นหนังสือ หรือเอกสารวิชาการ อนุสาร ภาพชุด ภาพนิ่ง ทั้งนี้ต้องอาศัยความช่วยเหลือของภัณฑารักษ์แผนกต่างๆด้วย

(4.4) ความร่วมมือกับสถาบันการศึกษาอื่นๆ โดยเฉพาะโรงเรียนและวิทยาลัยต่างๆ เป็นเรื่องจำเป็นมากที่จะให้บริการสำหรับนักเรียนและนักศึกษา บังเกิดผลตามความมุ่งหมาย พิพิธภัณฑ์ส่วนใหญ่จึงปรับปรุงบริการการศึกษาให้มากขึ้น เพราะมีการเรียกร้อง มีความต้องการจากโรงเรียน จึงต้องจัดบริการขึ้น แต่ที่ใดที่โรงเรียนไม่สนใจ หรือไม่ทราบว่าจะใช้พิพิธภัณฑ์ให้เป็นประโยชน์ได้อย่างไร ก็จะเป็นปัญหา และจะเป็นความลำบากอย่างมาก ถ้าพิพิธภัณฑ์เป็นฝ่ายเสนอบริการ โดยขาดความเข้าใจขาดความร่วมมือจากโรงเรียนและสถาบันการศึกษาต่างๆ ความร่วมมือกันเริ่มตั้งแต่เรื่องหลักสูตรและตำราเรียน ผู้จัดทำหลักสูตรจะต้องให้โรงเรียนใช้พิพิธภัณฑ์ในบทเรียนด้วย ขณะเดียวกันพิพิธภัณฑ์ ก็จะต้องรู้เรื่องหลักสูตร และเนื้อหาวิชาของโรงเรียนเพื่อที่จะจัดนิทรรศการ และกิจกรรมต่างๆสนองความต้องการของโรงเรียนให้ได้ผลสอดคล้องกัน

ด้วยเหตุนี้ พิพิธภัณฑ์เพื่อการศึกษา จึงยังต้องเป็นบทบาทที่ต้องพัฒนาและขยายขอบข่ายงานและความเข้าใจ โดยควรมีการกำหนดและวางแนวทางใหม่ที่ชัดเจน ซึ่งควรสัมพันธ์และสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของพิพิธภัณฑ์และสังคมด้วย อีกทั้งจะเป็นการสร้างประสบการณ์ให้ผู้ชมได้รับความรู้ในการเข้าชมพิพิธภัณฑ์ และสามารถเชื่อมโยงความรู้ที่ได้รับไปยังสิ่งอื่นๆ เพราะเป้าหมายของพิพิธภัณฑ์มิใช่เพียงนำเสนอข้อเท็จจริงแต่ทำให้ผู้ชมได้รับ มโนทัศน์และความรู้ทั่วไปที่กว้างขวาง เราให้เกิดความสนใจ ได้รับคุณค่า และวิถีทางหรือแนวคิดใหม่ๆ เกี่ยวกับโลกที่เราอยู่ ซึ่ง หนังสือ Museums for a New Century(1984)ก็กล่าวเช่นกันว่า การเรียนรู้จากพิพิธภัณฑ์ช่วยพัฒนาความสามารถที่จะสังเคราะห์ความคิดและสร้างทัศนคติความเห็น พัฒนาความเฉียบไวทางสุนทรียภาพ และการรับรู้เชิงวัฒนธรรม(เทอร์รี่ เซลเลอร์,1985 อ้างถึง สคราเวน,1976)

นอกจากนั้นกล่าวได้ว่าพิพิธภัณฑ์เป็นแหล่งวัตถุดิบในการเรียน จึงควรมีการพัฒนากระบวนการเรียนรู้อยู่ในตัวพิพิธภัณฑ์เอง มิใช่ให้ความต้องการจากภายนอกมาเป็นตัวควบคุมระบบการทำงานของพิพิธภัณฑ์(Terry Zeller,1985อ้างถึง Newton & Siler,1978. และ Wolins,1981) การศึกษาของพิพิธภัณฑ์ที่เกิดผลมากที่สุดนั้น ควรมีการวางแผนการจัดกิจกรรมการศึกษาพิพิธภัณฑ์อย่างเป็นระบบ ทั้งตัวพิพิธภัณฑ์และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องต้องร่วมมือกัน วางรากฐานงานด้านการศึกษาเป็นลำดับแรก และพัฒนาการจัดองค์กรและแผนการทำงานตามลำดับกิจกรรมการศึกษาของพิพิธภัณฑ์ และควรนำเอาครูผู้สอนในโรงเรียนให้เข้ามามีส่วนร่วมใน

กระบวนการจัดด้วย ทั้งนี้เพราะจะทำให้รู้และเข้าใจ ว่าพิพิธภัณฑน์นั้นเป็นเครื่องมือพิเศษในการเรียนรู้ ซึ่งแตกต่างจากเครื่องมือหรือสิ่งอื่นทางวิชาการ อย่างเช่นที่ผ่านมา และสิ่งนี้จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่พิเศษและคุ่มค่า(แกรี่ เอ็ดสัน,1994:193) นักการศึกษาใน พิพิธภัณฑน์ช่วยให้ผู้ชมเกิดการเรียนรู้เพื่อตนเอง เราให้เกิดการคิดสร้างสรรค์(เทอร์ เชลเลอร์,1985อ้างถึง เวนแลนด์ และเบอร์เน็ต,1984; กอตพราย,1980; วูลลิน, 1981; ฟาเซ่,1982)

แฟรงค์ ออปเพนไฮเมอร์(Frank oppenheimer) กล่าวว่า จุดหลักของการให้การศึกษาพิพิธภัณฑน์ คือ การให้ความสำคัญกับการศึกษาของกระบวนการทำงานของพิพิธภัณฑน์ ว่าเป็นการสื่อสารวัฒนธรรม และเป็นการฝึก ที่จะมีความเข้าใจว่า การใช้การศึกษาเป็นสื่อในการดำรงรักษาวัฒนธรรมนั้น แตกต่างไปจากการสื่อสารวัฒนธรรม

ดังนั้น การวางแผนการจัดกิจกรรมการศึกษาของพิพิธภัณฑน์ ให้ประสบผลสำเร็จมากที่สุดนั้น ต้องวางจุดมุ่งหมาย หรือข้อตกลงให้ชัดเจน เพราะสิ่งนี้จะจะเป็นตัวบอกถึงที่มาของการจัดกิจกรรมการศึกษา และบอกถึงหลักทฤษฎีที่เอามาใช้ จุดมุ่งหมายหรือข้อตกลงจะถูกกำหนดขึ้นเพื่อเป็นแนวทางของการวางแผนการดำเนินงาน การกำหนดเป้าหมาย และวัตถุประสงค์ ซึ่งมีลำดับขั้นตอนของการวางแผนตามลำดับดังนี้(แกรี่ เอ็ดสัน,1994:197)

- (2) เป้าหมาย/จุดมุ่งหมาย
- (3) วัตถุประสงค์
- (4) กิจกรรม
- (5) แผนการทำงาน
- (6) งบประมาณ
- (7) ตารางการทำงาน
- (8) การประเมินผล

3.พิพิธภัณฑน์ศิลปะเพื่อการศึกษา

พิพิธภัณฑน์ศิลปะเป็นประเภทหนึ่งของพิพิธภัณฑน์ มีหน้าที่เก็บรวบรวมและเผยแพร่วัตถุทางศิลปะ สภาพิพิธภัณฑน์ระหว่างประเทศ(ICOM)ได้ให้คำจำกัดความของพิพิธภัณฑน์ศิลปะดังนี้(จิรา จงกล,2532) พิพิธภัณฑน์ศิลปะ หมายถึง พิพิธภัณฑสถานที่จัดแสดงศิลปวัตถุทุกประเภท คือ ประณีตศิลป์ ศิลปะตกแต่งหรือศิลปะประยุกต์ เข้าไว้ด้วยกัน มีพิพิธภัณฑน์ศิลปะขนาดใหญ่ในสหรัฐอเมริกาหลายแห่ง เช่น พิพิธภัณฑน์ศิลปะเมโทรโพลิเตน (Metropolitan Museum of Art) และพิพิธภัณฑน์ศิลปะฟิลาเดลเฟีย (Philadelphia Metropolitan Museum of Art) จัด

แสดงศิลปะวัตถุทุกแขนง ยกเว้นภาพเขียน ในปัจจุบัน พิพิธภัณฑ์ศิลปะได้แยกจัดตั้ง เฉพาะแขนงมากขึ้น เช่น

1.) พิพิธภัณฑ์ศิลปะประยุกต์ (Applied Art) หรืออาจเรียกอย่างอื่น เช่น พิพิธภัณฑ์ศิลปะตกแต่ง (Decorative Art) ศิลปอุตสาหกรรม (Industrial Art) เป็น พิพิธภัณฑ์ที่จัดแสดงวัตถุที่เป็นงานฝีมือ เป็นเครื่องใช้สอยต่างๆ ได้แก่เครื่องเรือน เครื่องเงิน เครื่องทอง เครื่องแก้ว เครื่องถ้วยชาม ผ้า และเครื่องแต่งกาย ฯลฯ

2.) หอศิลป์ (Art Gallery) จัดแสดงงาน จิตรกรรมหรือ ภาพเขียน และประติมากรรม พิพิธภัณฑ์ศิลปะสมัยใหม่ (Museum of Modern Art) พิพิธภัณฑ์ทั่วไปมักไม่นิยมจัดแสดงวัตถุสมัยใหม่หรือสมัยปัจจุบัน จึงได้เกิดมี พิพิธภัณฑ์ศิลปะสมัยใหม่ขึ้นเพื่อจัดแสดงผลงานของศิลปินรุ่นหลัง โดยเฉพาะมีทั้ง จิตรกรรม ประติมากรรม และงานฝีมือต่างๆของศิลปินร่วมสมัย

3.) พิพิธภัณฑ์ศิลปะสมัยใหม่ (Museum of Modern Art) พิพิธภัณฑ์ทั่วไปมักไม่นิยมจัดแสดงวัตถุสมัยใหม่หรือสมัยปัจจุบัน จึงได้เกิดมี พิพิธภัณฑ์ศิลปะสมัยใหม่ขึ้นเพื่อจัดแสดงผลงานของศิลปินรุ่นหลัง โดยเฉพาะมีทั้ง จิตรกรรม ประติมากรรม และงานฝีมือต่างๆของศิลปินร่วมสมัย

4.) พิพิธภัณฑ์ศิลปะประเภทการแสดง (Performing Art) ได้แก่ การละคร ภาพยนตร์ นาฏศิลป์ การดนตรี ซึ่งอาจแยกออกเป็น พิพิธภัณฑ์เฉพาะอย่าง

5.) พิพิธภัณฑ์ศิลปะแรกเริ่ม (Primitive Art) บางประเทศได้จัด พิพิธภัณฑ์ศิลปะแรกเริ่มของมนุษย์ยุคที่ไม่มีอารยธรรมรวมไว้ด้วย

นิคม มุสิกคามะ (2536 : 13-14) กล่าวว่า พิพิธภัณฑ์สถานทางศิลปะ(Museum of Arts) เป็นสถาบันที่เก็บรวบรวมงานที่แยกออกไปเป็นพิเศษ ซึ่งงานศิลปะเหล่านี้มีค่าควรแก่การจดจำไว้ การเก็บรวบรวมจะเป็นเหตุผลดั้งเดิมเพื่อรักษาไว้ซึ่งศิลปะ ถึงแม้ว่าเหตุผลข้อนี้จะไม่ได้หมายความถึงคุณค่าทางหลักเกณฑ์ทางศิลปะ แต่มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ประชาชนได้ชื่นชมกับสุนทรียะทางศิลปะและศึกษาวิวัฒนาการด้านศิลปะ หรือประวัติศาสตร์ศิลปะด้วย

พิพิธภัณฑ์สถานทางศิลปะ อาจแบ่งเป็นพิพิธภัณฑ์สถานทางภาพเขียน ที่เรียกกันแพร่หลายว่า หอศิลป์ นอกจากนี้ พิพิธภัณฑ์สถานสมัยใหม่ (Gallery of Contemporary Arts) เป็นสถานที่ที่ดำรงรักษาและคงไว้ซึ่งความเคลื่อนไหวศิลปะแห่งชาติ

Matthew(1991:3) อธิบายว่า หอศิลป์ (Art Gallery) เป็นสถานที่ซึ่งมีลักษณะการดำเนินงานและการจัดพื้นที่ และอาคารคล้ายกับพิพิธภัณฑ์สถาน(museum)

Dickey(1976:397) ได้ให้ความหมายของหอศิลปะไว้ว่า เป็นอาคาร ห้องโถง หรือห้องที่มีการจัดแสดงนิทรรศการศิลปะ และความหมายของหอศิลปะ(Art Gallery) อาจสามารถใช้แทนได้ด้วยความหมายของพิพิธภัณฑ์สถาน(museum)

ลักษณะความต้องการและขอบเขตของจุดมุ่งหมายนี้ ได้กระตุ้นให้พิพิธภัณฑ์สถานศิลปะสมัยใหม่ ได้ขยายงานออกไปทุกทิศทาง ครอบคลุมงานในวิชาการแขนงต่างๆคือ

1. ศิลปะประยุกต์ ซึ่งนำเข้ามาสู่ความเจริญทางอุตสาหกรรมด้วยการใช้รูปภาพ ภาพยนตร์ โทรทัศน์ และการโฆษณาทั้งที่เป็นคำอธิบายและภาพประกอบ
2. สถาปัตยกรรมระดับเดียวกันและแปลนของเมืองซึ่งใช้โดยเทคนิคและสังคม พร้อมทั้งต้องมีความหมาย ทางศิลปะและความคิดต่างๆเข้าประกอบ
3. ศิลปะประยุกต์เกี่ยวกับสมัยแห่งการใช้เครื่องจักรกล
4. สมัยก่อนคลาสสิก เช่นเดียวกับศิลปะเริ่มแรก และศิลปะนั้นเพียงแสดงถึงความเกี่ยวข้องกับความก้าวหน้าของศิลปะระยะเดียวกัน

จากการจัดแยกประเภทและการกำหนดบทบาทของพิพิธภัณฑ์ศิลปะ ดังกล่าว พิพิธภัณฑ์ศิลปะ จึงเป็นหน่วยงานหนึ่งที่เปรียบเสมือนคลังข้อมูล ทางศิลปะ ซึ่งไม่ใช่เพียงแค่ แหล่งรวบรวม วัตถุโบราณ หรืองานศิลปะเก่าๆ เท่านั้น แต่เป็นสถานที่ที่ทำหน้าที่ในการถ่ายทอดศิลปวัฒนธรรม ระหว่างภูมิภาคท้องถิ่น สู่โลกอนาคต รวมไปถึงการจัดระบบรวบรวมข้อมูลหลักฐานทุกด้าน โดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของคนในสังคม (จิรา จงกล,2532)

พิพิธภัณฑ์ศิลปะ เป็นสถาบันที่เชื่อมความเข้าใจ ระหว่างสังคมปัจจุบันกับงานต่างๆที่พวก ศิลปินเริ่มต้นกระทำ พิพิธภัณฑ์สถานต้องพยายามที่จะนำศิลปะร่วมสมัยให้เข้าไปสู่ความเข้าใจดี ของสังคม และต้องช่วยให้เข้ากันได้กับความเจริญทางอุตสาหกรรมในเมืองอุตสาหกรรมด้วย

หน้าที่ของพิพิธภัณฑ์ศิลปะ

4. มีหน้าที่จัดแสดงผลงานทางศิลปะ
5. เสริมสร้างรสนิยมที่ดี และปลูกฝังจิตสำนึกที่ดีแก่ผู้ชม

ปรัชญาของการพิพิธภัณฑ์ศิลปะ

3. พิพิธภัณฑ์ศิลปะ มีหน้าที่สร้างประสบการณ์สุนทรีย์แก่สังคม
4. พิพิธภัณฑ์ศิลปะ มีหน้าที่ให้การศึกษาด้านศิลปะ

5. พิพิธภัณฑศิลป์ มีหน้าที่ต่อสังคม

กล่าวได้ว่าพิพิธภัณฑศิลป์เพื่อการศึกษา คือ การที่พิพิธภัณฑฯ ได้สื่อความหมาย และถ่ายทอดเรื่องราวจากตัวงานที่จัดเก็บในพิพิธภัณฑฯ ให้สังคม/ผู้ชมสามารถรับรู้และเข้าใจได้ ซึ่งเป็นการดำเนินการตามนโยบายพิพิธภัณฑฯ ที่ถูกกำหนดโดยผู้บริหารและคณะกรรมการ ซึ่งจะเป็นผู้กำหนดหรือวางนโยบาย ไปยังกิจกรรมทางการศึกษาของพิพิธภัณฑศิลป์ได้ บทบาทการศึกษาของพิพิธภัณฑศิลป์ จึงมีความเกี่ยวข้องกับปรัชญาและหน้าที่ของพิพิธภัณฑศิลป์ (เทอร์รี่ เชลเลอร์) (1989:13)

ขอบข่ายของศิลปะ

เมื่อกล่าวถึงคำว่า "ศิลปะ" คนทั่วไปมักจะเข้าใจว่าเป็นเรื่องของภาพวาด ภาพเขียน ภาพพิมพ์ รูปปั้น รูปแกะสลักแต่จริงๆ แล้วคำว่าศิลปะ ได้กินความเข้าไปถึงผลงาน ของมนุษย์ซึ่งแสดงความงามในลักษณะอื่นๆ ด้วย เช่น ศิลปะการแสดง ดนตรี และวรรณกรรม นอกจากนี้คำว่าศิลปะ ยังนำไปใช้ในความหมายต่างๆ ไปที่เกี่ยวข้องกับงานช่าง งานประดิษฐ์ต่างๆ ที่มีความสวยงาม รวมทั้งพฤติกรรมในทางที่ดีอีกด้วย เช่น วาทยศิลป์ ศิลปะการปกครอง ศิลปะการครองเรือน เป็นต้น ศิลปะ สามารถแบ่งกว้างๆ ได้เป็น 2 ลักษณะคือ วิจิตรศิลป์ (fine arts) และประยุกต์ศิลป์ (applied arts)

8. วิจิตรศิลป์ คือศิลปะที่มุ่งแสดงออกซึ่งความงาม อารมณ์ ความรู้สึก ความศรัทธา ความเชื่อ ความคิด ในแง่มุมต่างๆ กัน โดยที่ความงาม หรือความวิจิตรนั้น ก่อให้เกิดความปิติ ชื่นชมยินดี ความศรัทธา การพักผ่อน ความคิด อุดมการณ์ ฯลฯ ต่อผู้ชื่นชม วิจิตรศิลป์ประกอบไปด้วย

จิตรกรรม (painting)

ประติมากรรม (sculpture)

สถาปัตยกรรม (architecture)

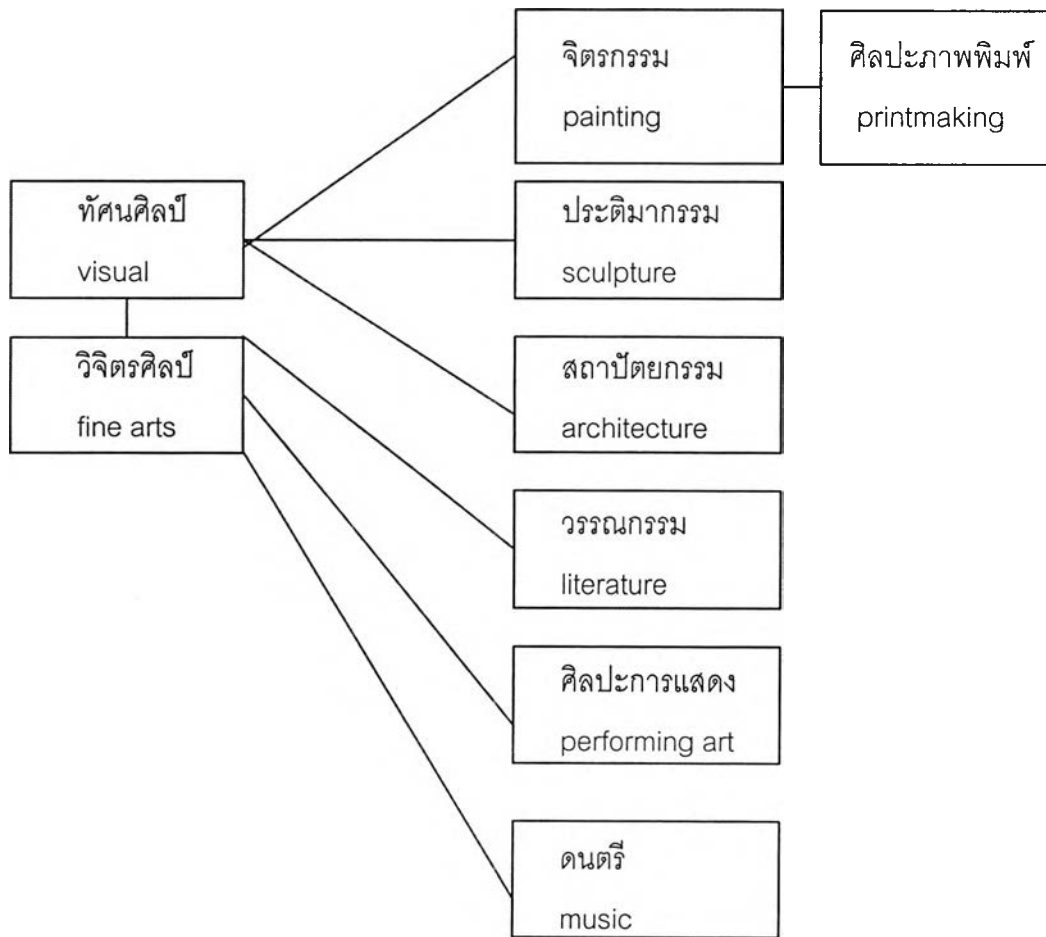
วรรณกรรม (literature)

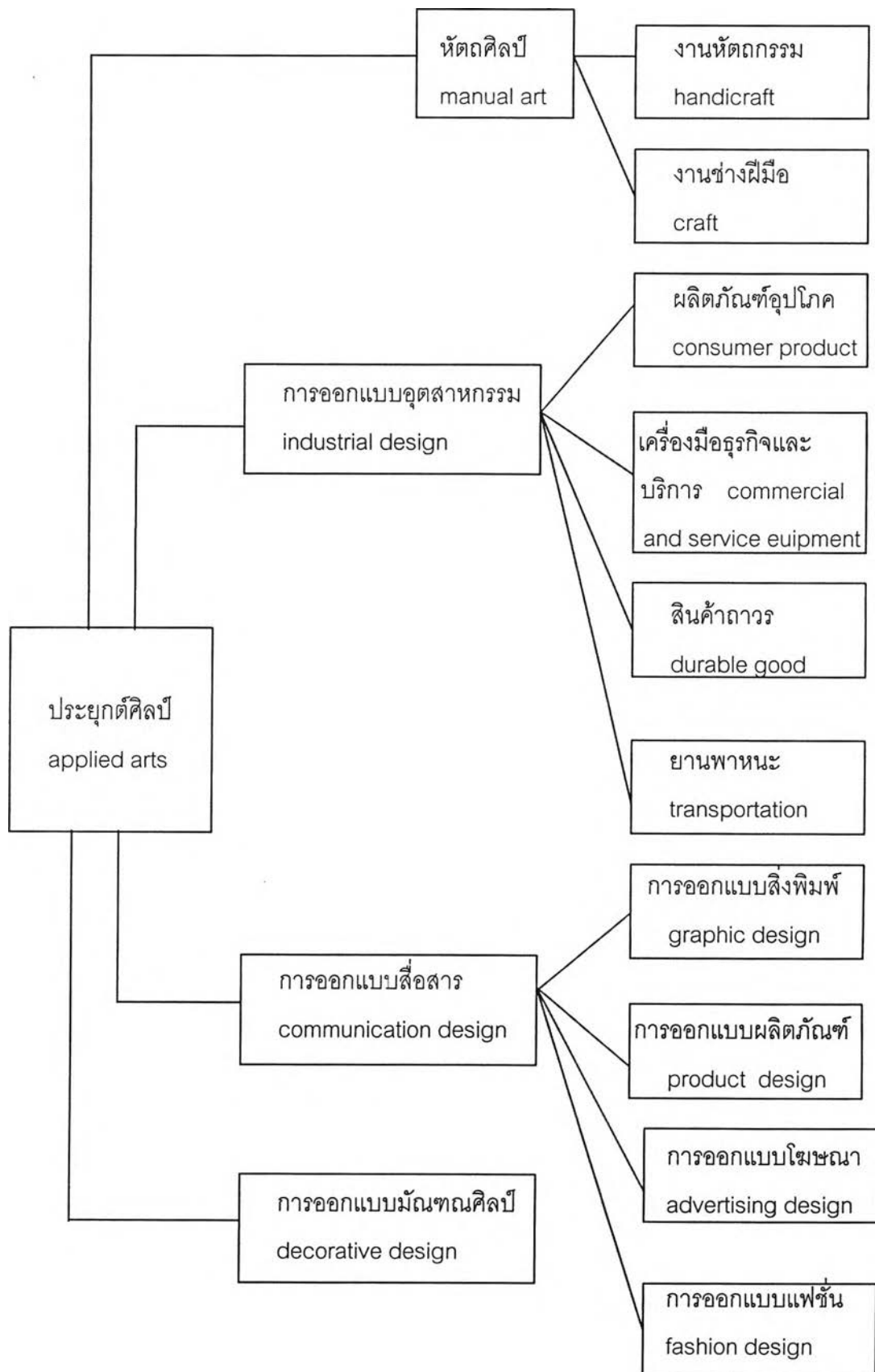
ศิลปะการแสดง (performing art)

ดนตรี (music)

7. ประยุกต์ศิลป์คือ ผลงานศิลปะ ที่มีทั้งอรรถประโยชน์และความงาม มีประโยชน์ใช้สอยในชีวิตประจำวัน และมีความงามที่ให้ความสุขสดชื่นไปพร้อมกัน ประยุกต์ศิลป์ แยกออกได้เป็น 3 ประเภทใหญ่ๆ คือ หัตถศิลป์ (manual art) อุตสาหกรรมศิลป์ (industrial art) และการออกแบบสื่อสาร (communication design)

แผนภูมิแสดงศิลปะในสาขาต่างๆ

นอกจาก ขอบข่ายของศิลปะจะกินความไปถึงจิตรศิลป์และประยุกต์ศิลป์ข้างต้นแล้ว

ศิลปะยังอยู่ในกระบวนการเรียนรู้ คือ ศิลปศึกษา(art education) ซึ่งเป็นเรื่องของการศึกษาศิลปะ ในระบบโรงเรียน ตั้งแต่ระดับประถมศึกษา จนถึง ระดับอุดมศึกษา และนอกระบบโรงเรียน ในหลายรูปแบบ

ศิลปะ คือ การเรียนศิลปะที่มุ่งให้ผู้เรียน มีความรู้ ทักษะ และทัศนคติที่ดีงามในทางศิลปะ กิจกรรมทางศิลปะ เป็นกิจกรรมที่มุ่งกระตุ้นให้ผู้เรียนมีบุคลิกภาพ ทัศนคติ และรสนิยมที่ดีงาม

คุณค่าของความงามในทางศิลปะ

ตามหลักของ นักสุนทรียศาสตร์โดยทั่วไปแล้ว จะพิจารณาคุณค่าความงามในทางศิลปะ ที่มีต่อมนุษย์ 3 ประการด้วยกันคือ (วิรุณ ตั้งเจริญ,2537.)

1. ความปิติ (pleasure)
2. จริยธรรม (ethics)
3. อรรถประโยชน์ (function)

จุดมุ่งหมายของศิลปะ

บรูซ วัตสัน(Bruce Watson) ได้สร้างแบบของศิลปะโดยทั่วไปขึ้น โดยได้แยกให้เห็น เป็น 6 ลักษณะ ดังแผนภาพ

การให้คุณค่า (Value)	ลักษณะ(Attitude)	
	Positive	Negative
คุณค่าภายใน(Intrinsic)	ศิลปะ (Art for Art's sake)	การวิพากษ์วิจารณ์ (Pseudocritical)
คุณค่าภายใน/ภายนอก (Intrinsic / extrinsic)	การศึกษา Educational	การสอน Didactic
คุณค่าภายนอก extrinsic	ความคิดสร้างสรรค์ (Recreational)	ค้นหา (Status seekers)

รูปแบบนี้ สามารถนำไปพัฒนาและปรับเป็นแบบสอบถาม แก่ผู้เข้าชม เพื่อประเมินผล ความรู้ความเข้าใจที่มีต่อศิลปะ โดยจำแนกคุณค่า ออกเป็น 3 ดังแผนภาพ และวัดระดับความคิดเห็นวัดระดับคะแนน

จุดมุ่งหมายของศิลปะ โดยส่วนใหญ่แตกต่างกันไปจากสื่ออื่นเพราะในสื่ออื่นนั้น มุ่งประเด็นในเรื่องของหน้าที่และประโยชน์ ส่วนศิลปะพิจารณาจากประสบการณ์สุนทรีย์ (วิลเลียม เอส เฮนดอน, 1933.)

ปรัชญาของพิพิธภัณฑ์ศิลปะเพื่อการศึกษา (Philosophy of Art museum Education)
(เทอร์รี เซลเลอร์, 1989 : 47)

ปรัชญาของพิพิธภัณฑ์ศิลปะเพื่อการศึกษา นั้น ไม่ควรที่จะกำหนด หรือให้คำจำกัดความในขอบเขตของกระบวนการ วิธีการของตัวสถาบัน เพราะจะเป็นการให้คำนิยามในเชิงหลักการทางทฤษฎี และการปฏิบัติ แต่ควรให้อยู่ในหลักของ การให้คุณค่าของการสร้างความสนใจ ซึ่งนำไปสู่การค้นพบข้อมูลและรายละเอียดที่อยู่ภายในตัวงาน โดยทำให้ผู้ชมเป็นผู้ค้นพบหรือเข้าถึงข้อมูลนั้น

หลายปีก่อนหน้านี้ ในช่วงศตวรรษที่ 20 ที่ผ่านมานี้ ได้มีการยอมรับกันโดยทั่วไปว่า พิพิธภัณฑ์ศิลปะนั้น เป็นสถาบันของการให้ความรู้และการรับรู้ด้านศิลปะ ทั้ง Dana และ Parker ได้ชี้ให้เห็นว่า บทบาทของพิพิธภัณฑ์ในการสร้างความสนใจในทุกวันนี้ นั่น คือ การให้ความรู้จากวัตถุ และ Sherman Lee ได้ให้ความเห็นเพิ่มเติมว่า "พิพิธภัณฑ์นั้นเป็นแหล่งทรัพยากรความรู้ขั้นแรกของการศึกษา" ทั้งนี้เนื่องมาจากเทคนิคการจัดแสดงนิทรรศการของพิพิธภัณฑ์ ที่มักจะเป็นอย่างนั้น

ในปีค.ศ. 1940 ทางสถาบันศิลปะแห่งชิคาโก ได้เริ่มจัดแสดงนิทรรศการที่มีการตีความและแปลความหมายจากตัวงานศิลปะ โดยปรับเปลี่ยนรูปแบบเป็นเทคนิคการจัดวางและ การใช้ป้ายประกอบคำอธิบาย เป็นแบบของการตั้งคำถาม หรือ การค้นพบความรู้ ผู้เข้าชมจะได้รับคำแนะนำว่าจะวิเคราะห์งานศิลปะ ที่เห็นจากการจัดแสดงและจากป้ายคำอธิบาย Katherine kuh ภัณฑารักษ์ผู้จัดนิทรรศการนี้อธิบายว่า จุดประสงค์ของการจัดนิทรรศการนี้ เพื่อให้ผู้ชมได้เรียนรู้การมองแล้วตีความหมาย มากกว่าการดูและรับรู้เพียงอย่างเดียว แต่จุดประสงค์, หัวข้อ และวิธีการของการศึกษาทัศนศิลป์นี้ ไม่มีรูปแบบตายตัว และสามารถแตกต่างกันไปตามหลักปรัชญาและทฤษฎีของแต่ละพิพิธภัณฑ์ศิลปะ ที่จะวางหลักการ หรือกำหนด และแม้ว่าการปฏิบัติการณ์โดยส่วนใหญ่จะมีการคาบเกี่ยวกัน แต่สิ่งหนึ่งที่ทุกสถาบันมองเห็นถึงความจำเป็นและต้องคำนึงถึง คือ ปรัชญาของพิพิธภัณฑ์ศิลปะเพื่อการศึกษา 4 ประการ

1. The Aesthetics / Art Appreciation Philosophy ศิลปะที่จริงแท้ จะช่วยยกระดับและสร้างมาตรฐานของชีวิต ทั้งจากตัวศิลปะเองและสิ่งที่เกี่ยวข้องกับศิลปะ พิพิธภัณฑ์ศิลปะจึงควรเป็นแบบอย่างของรสนิยมที่ดีของชุมชน อีกทั้งเป็นสถาบันที่ให้ความรู้ทางศิลปะแก่นักเรียน

และในหลักสูตรต่างๆซึ่งจะเป็นการสร้างพื้นฐานความรู้ทางศิลปะ เพื่อนำเอาความรู้นี้ไปประยุกต์ใช้กับศิลปะในแขนงอื่นๆ หรือในด้านอื่นๆของชีวิต การให้ความรู้ไม่ใช่เพียงการบอกถึงรูปแบบและลักษณะของวัตถุเท่านั้น แต่เป็นการรับรู้จากความรู้สึก ความประทับใจ ที่ได้รับจากศิลปะเหล่านี้คือ การศึกษาของพิพิธภัณฑสถานศิลปะ

The Aesthetics : สุนทรียศาสตร์ ศาสตร์ที่ว่าด้วยการรับรู้และเห็นคุณค่าของความงามของผลงานศิลปะ

- ทางวัตถุพิสัย (รับรู้ความงามเพราะความงามในตัวของวัตถุตัวเอง)
- ทางจิตพิสัย (รับรู้ความงามโดยอารมณ์และความรู้สึก)
- ทางสัมพัทธ์พิสัย (รับรู้ความงามได้เพราะความเหมาะสมของวัตถุและจิต) (ทวีเกียรติ ไชยยงยศ,2538:8-10)

ความหมายของผลงานศิลปะ

- 1.ผลงานศิลปะที่มองเห็นควรมีคุณสมบัติที่แท้จริงในตัวของมันเอง 3 ประการคือ (ก) คุณสมบัติกายภาพภายใน (physical substrates) ได้แก่ วัสดุ และวิธีการ (ข)คุณสมบัติทางความรู้สึกกายภาพที่แสดงให้เห็น(physical appearance) ลักษณะท่าทางของผลงานศิลปะนั้นๆ จะผูกพันกับแบบอย่างในการดำเนินชีวิตของศิลปินผู้สร้าง (ค) คุณสมบัติทางความหมายต่อชุมชน (ritualistic meanings) ผลงานที่เกี่ยวข้องกับ พิธีกรรมทางศาสนา ทางความเชื่อและการแสดงพื้นเมือง
- 2.ผลงานศิลปะที่มองเห็น ควรมีคุณสมบัติในการดำรงอยู่ (existential substrates) หมายถึงจะต้องมีตำแหน่งในการติดตั้งแน่นอน มีขนาดสูงต่ำเหมาะสม มีมุมที่งดงามมากที่สุดมุมหนึ่ง ฯลฯ แสง เงา ฯลฯ
- 3.ผลงานศิลปะที่มองเห็น ควรมีคุณสมบัติที่ให้ความรู้สึกเพิ่มขึ้นยิ่งดูยิ่งซึ้ง (impressive)
- 4.ผลงานศิลปะที่มองเห็น ควรมีคุณสมบัติให้คิดถึงสิ่งอื่น หรือบังเกิดมีความคิดเปรียบเทียบกับผลงานอื่นๆที่เคยเห็นตามประสบการณ์ของเราที่ผ่านมา (associate idea) ปลุก เร้าให้คิดถึงคุณค่า, รู้สึกมีส่วนร่วมกับการแสดงศิลปะตรงหน้า
- 5.ผลงานศิลปะที่มองเห็น ควรมีคุณสมบัติพร้อมทุกด้าน มีความสมบูรณ์ในตัวเอง (total configuration) (อารี สุทธิพันธ์,2539 : 76-81)

การเริ่มต้นศึกษาในการสร้างสุนทรียภาพในทางศิลปะ

- 1.ศึกษาจากหนังสือผลงานที่ได้รับยกย่องในอดีต

2. คุนิทรรศการทางด้านศิลปะในสาขาต่างๆ
3. รับรู้ความงามโดยการวิเคราะห์ ไม่มองผ่านๆ
4. ศึกษาเรื่องสุนทรียวัตถุหรือองค์ประกอบศิลปะยิ่งลึกซึ้งยิ่งมีประโยชน์(เอกชัย สุนทร-พงศ์, เสาวนิตย์ แสงวิเชียร, 2529:5)

Art Appreciation สร้างความพึงพอใจ และสร้างความเข้าใจศิลปะ ทั้งคุณค่าและเนื้อหาที่อยู่ข้างใน และคุณค่าภายนอกในทางประโยชน์ใช้สอย เพื่อเป็นพื้นฐานที่จะนำศิลปะมาเป็นส่วนเสริมสร้างความสุขให้กับชีวิต (เทอรี เซลเลอร์, 1985:51)

2.The Art Historical Philosophy

หลักความรู้ทางประวัติศาสตร์ศิลปะมักจะอยู่ในรูปของการสื่อความหมายจากภาพ, การบอกด้วยยุคสมัย, รูปแบบประจำชาตินั้นๆ และ การบันทึกข้อมูลหรือการให้ข้อมูลจากศิลปิน สิ่งเหล่านี้คือรูปแบบของการบอกถึงเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ศิลปะ ของพิพิธภัณฑสถานศิลปะ ตามหลักการทางด้านประวัติศาสตร์ศิลปะ

ความหมายของประวัติศิลปะ แยกเป็น 2 ส่วน คือ ประวัติ (History) และคำว่า ศิลปะ(Art) ประวัติ(History) หมายถึง

- เรื่องราวที่บันทึกไว้เป็นลายลักษณ์ ติดต่อกันเนื่องกันมาตามลำดับเหตุการณ์และตามลำดับเวลา

- เป็นเรื่องราวต่างๆ ที่เกี่ยวกับมนุษย์ และวิวัฒนาการซึ่งรวมทั้งซึ่งรวมทั้งลักษณะธรรมชาติและมนุษย์ธรรม

- เป็นที่รวมของข้อเท็จจริงเกี่ยวกับมนุษย์และวิวัฒนาการ ซึ่งรวมทั้งลักษณะธรรมชาติและมนุษย์ธรรม

- การรวบรวมเหตุการณ์เรื่องราวที่เกิดขึ้นทางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี ปรัชญา ที่มนุษย์ได้คิดสร้างไว้ อันถือเป็นความเจริญรุ่งเรือง และเป็นรากฐานของความเจริญในสมัยต่อมา

ศิลปะ(Art) หมายถึง

- การลอกเลียนแบบจากธรรมชาติ
- การแสดงออกเกี่ยวกับศรัทธา ความเชื่อถือในแต่ละสมัย
- การฝีมืออย่างยอดเยี่ยม
- การแสดงออกทางความคิด - ความชำนาญของมนุษย์
- การแสดงออกทางความงาม

- การแสดงออกทางบุคลิกภาพอันสำคัญของมนุษย์
- การถ่ายทอดความรู้สึกเป็นสัญลักษณ์ และรูปทรงตามความเชื่อถือของมนุษย์
- เป็นสื่อติดต่อระหว่างกันของมนุษย์
- เป็นภาษาชนิดหนึ่งได้ เป็นต้น

ลักษณะทั่วไปของประวัติศาสตร์ศิลปะ

1. เป็นที่รวมเรื่องราวที่เป็นหลักฐานของศิลปกรรมทุกแขนง
2. มุ่งให้ผู้ศึกษา มีความเข้าใจถึงเรื่องราว ประวัติความเป็นมาของศิลปะอันเป็นผลงานที่มนุษย์ สร้างสรรค์ขึ้น
3. ข้อมูลที่ให้ไม่จำเป็นต้องมีข้อสรุป ทั้งนี้ย่อมขึ้นกับหลักฐานที่จะนำมาอ้างอิงแก่กัน
4. ข้อมูลบางครั้ง เป็นเพียงข้อสันนิษฐาน นำไปแนวทางได้เท่านั้น
5. ประวัติศาสตร์สามารถเป็นบทเรียนสอนให้เราได้ทราบหลายสาขาวิชา เช่น ศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี มานุษยวิทยา ปรัชญาและจิตวิทยา เป็นต้น
6. นักประวัติศาสตร์ ต้องเป็นผู้ที่ขบศึกษาค้นคว้า อ่าน เขียน ตลอดจนสำรวจ และเป็นนักขุดค้นในบางครั้ง เพื่อเป็นการสร้างเสริมประสบการณ์

ความมุ่งหมายในการศึกษาประวัติศาสตร์ศิลปะ

1. เพื่อให้ทราบเรื่องราวประวัติความเป็นมา ความเจริญ ตลอดจนความคิดอ่านของมนุษย์ในอดีต อันเป็นรากฐานของอารยธรรมความเจริญในสมัยปัจจุบันและอนาคต
2. เพื่อให้ทราบเรื่องราวเหตุการณ์ด้านศิลปกรรมแขนงต่างๆ ที่เกิดขึ้นในอดีตทุกด้าน เพื่อนำมาเป็นตัวอย่างในการศึกษา ดัดแปลง ปรับปรุงให้ให้เหมาะสมกับยุคปัจจุบัน
3. เพื่อส่งเสริมให้ผู้ศึกษาเกิดความเข้าใจดี ในประวัติศาสตร์ศิลปะ
4. เพื่อให้ผู้ศึกษาได้มีความซาบซึ้งถึงความสำคัญของประวัติศาสตร์ศิลปะ
5. ทำให้รู้สึกภาคภูมิใจในมรดกทางวัฒนธรรมของมนุษยชาติ และภูมิใจในมรดกทางวัฒนธรรมของชาติตน
6. ทำให้รู้จักเลือกเฟ้นส่งเสริมศิลปกรรมตามจุดประสงค์ของตนได้อย่างถูกต้องแท้
7. เป็นทางให้เกิดการสงวนรักษาศิลปะอันเป็นมรดกทางชาติและของมนุษยชาติ
8. เพื่อส่งเสริมให้เป็นผู้ที่มีวิจรรณญาณอันสุขุมรอบคอบ รู้จักตัดสินใจ และพยากรณ์เหตุการณ์ได้
9. เพื่อส่งเสริมความเป็นประชาธิปไตย มีทัศนคติที่ดี และฝึกให้มีความคิดสร้างสรรค์
10. เพื่อให้รู้จักการอ่านหนังสือ และรู้จักแยกแยะข้อเท็จจริงในศิลปะสมัยต่างๆ ได้

11. เพื่อให้เข้าใจคุณค่าความเป็นมาทางด้านศิลปกรรม การเมือง การปกครอง การศาสนา สังคม ปรัชญา เป็นต้น

วิธีศึกษาประวัติศาสตร์ศิลปะให้ได้ผลดี

1. ต้องอาศัยความรู้จักสังเกต ศึกษา เปรียบเทียบในลักษณะเด่นของยุคสมัยต่างๆ
2. รู้จักพิจารณา คิดหาวิธีการ ที่จะนำเอาข้อมูลที่ได้ไปศึกษา เปรียบเทียบ หรือนำไปดัดแปลงใช้ให้เกิดประโยชน์
3. รู้จักวิเคราะห์ วิจัย เรื่องราว ได้อย่างลึกซึ้ง
4. รู้จักจดจำอย่างมีเหตุ และมีผล มีขั้นตอนตามลำดับ
5. ต้องอาศัยความคิดแบบวิทยาศาสตร์ และประชาธิปไตยมาประกอบ
6. ศึกษาจากวัสดุจริง โดยการพิจารณาเปรียบเทียบรูปร่างลักษณะทรวดทรง ขนาดและวัสดุ เพื่อให้เห็นความแตกต่างของศิลปะแต่ละสมัย
7. ศึกษาวิชาการที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เข้าใจองค์ประกอบที่ทำให้เกิดศิลปะตลอดจนเหตุผันแปรอื่นๆ
8. ไปศึกษาในแหล่งที่มีวัสดุ เพื่อให้เกิดความเข้าใจและความประทับใจในศิลปวัตถุนั้นๆ
9. นำแบบอย่างและวิธีการที่ได้เรียนรู้มาแล้ว มาประยุกต์สร้างสรรค์ให้เหมาะสมกับสภาวะการณ์ปัจจุบัน

ขอบเขตของการศึกษาวิชาประวัติศาสตร์ศิลปะ

เพื่อให้การศึกษา ได้ผลสมความมุ่งหมายดังกล่าว การศึกษานี้จึงกำหนดขอบเขตศึกษาไปถึงการสร้างสรรคศิลปกรรมของมนุษย์ ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน โดยมุ่งเน้นที่เนื้อหาสำคัญ 6 ประการ คือ

1. ต้นกำเนิด (origin)
2. การวิวัฒนาการ (evolution)
3. การพัฒนาการ (development)
4. อิทธิพล (influence)
5. การสืบเนื่อง (transition)
6. การประยุกต์ (application)

งานศิลปะที่มีคุณค่าสมบูรณ์ ย่อมจะต้องประเมินค่าทางศิลปะ (art evaluation) ได้ดังนี้

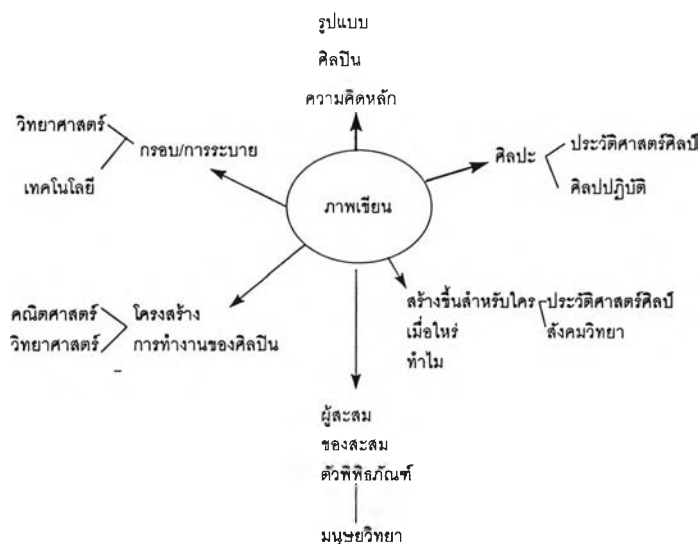
1. คุณค่าทางความงาม (aesthetics value)
2. คุณค่าทางประวัติศาสตร์ (historical value)
3. คุณค่าทางวัฒนธรรม (cultural value)

- 4.คุณค่าทางเชื้อชาติ (ethnological value)
- 5.คุณค่าทางปรัชญา (philosophical value) (จิรพันธ์ สมประสงค์,2533:5-11)

3.Interdisciplinary / Humanities Philosophy

รูปแบบของการบอกถึงเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ศิลปะ ของพิพิธภัณฑ์ศิลปะ ตามหลักการทางด้านประวัติศาสตร์ศิลปะ และการให้ความรู้แบบสหวิทยาการ ซึ่งก่อนหน้านี้นี้สองอย่างนี้จะถูกนำมาเปรียบเทียบและมีคาบเกี่ยวสัมพันธ์กันอยู่เสมอ เราสามารถดูความแตกต่างได้จากรูปแบบการให้คำแนะนำ/รูปแบบการให้ความรู้ มากกว่าดูที่เนื้อหาสาระ นอกจากนั้นพิพิธภัณฑ์จัดได้ว่าเป็นสถาบันที่ให้ประสบการณ์หรือหลักความรู้ทางสุนทรียะ ซึ่งนำเอาหลักความรู้จากหลายสาขามาประกอบกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการแสดงออกทางศิลปะ ยิ่งไปกว่านั้น การผสมผสานความรู้แบบสหวิทยาการและหลักมนุษยศาสตร์ ไม่ได้ยึดเป็นหลักโดยตัวมันเองเท่านั้น แต่ประกอบไปด้วยความพึงพอใจและการให้ความสำคัญ ซึ่งเป็นส่วนประกอบที่จะบอกให้รู้ถึงความแตกต่างของแต่ละพิพิธภัณฑ์ นั่นคือ หลักการให้การศึกษาของพิพิธภัณฑ์ ซึ่งจะแตกต่างกันไปตามแนวทางและนโยบายของแต่ละที่แต่ละท้องถิ่น ดังนั้นจะเห็นได้ว่า หลักการทางประวัติศาสตร์ศิลปะ หลักการทางสุนทรียะและความพึงพอใจในศิลปะนั้น เป็นหลักการที่ให้ วัตถุ-ศิลปะเป็นศูนย์กลาง(Art - center)

ความเป็นสหสาขาของกิจกรรมและการเรียนรู้ที่รวมอยู่ในพิพิธภัณฑ์ศิลปะได้แก่ ทัศนศิลป์, ศิลปการแสดง, การสอนวาดเส้น, ประติมากรรม, งานออกแบบตกแต่งภายใน, การแสดงดนตรี, งานจิตรกรรม, งานกวี, การเดินร่ำ, สถานที่ซุ้มแสดงละคร, โรงละคร, ภัตตาคาร, ห้องอาหาร ฯลฯ และวัตถุที่จัดเก็บรวบรวมในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ ยังเป็นสิ่งที่ให้ความรู้ ได้มากกว่าความเป็นงานศิลปะเพียงอย่างเดียว(เทอริ เซลเลอร์,1989:57) ดังแผนภูมิ ที่แสดงให้เห็นการเชื่อมโยงสาขาอื่นๆ (อิลเลียน ฮูปเปอร์-กรีนฮิลล์,1994:238)

การผสมงานกิจกรรมเข้าด้วยกันระหว่างผู้สอน การจัดบทเรียน / ชั้นเรียน ตลอดจนแผนปฏิบัติการ ในการนำเอาผลงานศิลปะ, ความรู้ทางประวัติศาสตร์ศิลปะ และเนื้อหาที่เกี่ยวข้อง พัฒนาเป็นหลักสูตรสำหรับชั้นเรียนในโรงเรียน เพราะพิพิธภัณฑสถานศิลปะ คือ แหล่งสนับสนุนที่ดีในการสร้างเสริมประสบการณ์และรสนิยมที่ดีทางศิลปะให้เกิดขึ้นในแต่ละตัวบุคคล ดังนั้น แนวคิดหลักของการนำเอาสหสาขา และหลักทางมนุษยศาสตร์ของงานศิลปะนั้นมียู่แล้วในตัวองงานศิลปะเอง ในด้านรูปแบบทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม (เทอร์รี่ เชลเลอร์, 1989:65)

4. Social Education Philosophy

หลักการพื้นฐาน

1. เป็นการให้ความรู้ทางศิลปะ และบริบทแวดล้อมทางศิลปะ
2. ยกระดับและพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานที่ดีทางศิลปะแก่สังคม
3. เป็นการนำเอาศิลปะไปสู่ประชาชน, สังคม โดยใช้ประชาชนเป็นหลัก
(people - centered)
4. มีจุดมุ่งหมายในการนำเอาศิลปะเข้าไปสู่นโยบายและแผนงานของเมือง, นโยบายทางเศรษฐกิจ และด้านอื่นๆ โดยมีส่วนเกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของทุกคน
5. ช่วยยกระดับและปรับปรุงคุณภาพชีวิต

มีการจัดกิจกรรมที่หลากหลายรูปแบบที่ให้การศึกษาศิลปะสำหรับชุมชน อาทิเช่น กิจกรรมการจัดฉายสไลด์หรือภาพยนตร์, การจัดบรรยายพิเศษ, การแสดงดนตรี, การนำชมพิพิธภัณฑสถาน, การจัดชั่วโมงกิจกรรมสำหรับเด็ก, การจัดกิจกรรมศิลปะในโรงเรียน, การจัดกิจกรรม

ศิลปะในห้องสมุดประชาชน ,สถานรับเลี้ยงเด็กกำพร้า ตลอดจน จัดกิจกรรม ในชุมชนที่ด้อยโอกาส(เทอร์รี่ เชลเลอร์,1989:66)

หลักสำคัญของ หลักการให้การศึกษาศิลปะต่อสังคมของพิพิธภัณฑสถานศิลปะนั้น ไม่ใช่เพียงเป็นสถานที่ที่เพิ่มพูนความรู้ทางศิลปะ , สิ่งที่เกี่ยวข้องกับทางศิลปะ หรือ การรับรู้ทางสุนทรียภาพอย่างใดอย่างหนึ่งเท่านั้น แต่การให้การศึกษาศิลปะต่อสังคม เป็นการดำเนินการให้เกิดผลโดยตรงของการพัฒนาคุณภาพชีวิตในประจำวันให้ดีขึ้น จะเห็นได้ว่ามีความเกี่ยวข้องกับการพัฒนารสนิยมเพื่อนำไปสู่ ความพึงพอใจในการรับรู้ศิลปะ และหลักความรู้ทางสุนทรียศาสตร์ โดยทางใดทางหนึ่ง แม้ว่าจะไม่ได้สื่อความหมายของเนื้อหาละเอียดก็ตาม แต่ก็เพิ่มรสนิยมและการเห็นถึงคุณค่าของศิลปะของสังคมระดับล่าง และสังคมชั้นกลางให้มากขึ้น เพราะหลักสำคัญของการให้การศึกษาศิลปะแก่สังคมนั้น เกี่ยวข้องกับการยกระดับและพัฒนาคุณภาพและสร้างมาตรฐานที่ดีทางศิลปะแก่สังคม ทำให้ชีวิตมีความสมบูรณ์ขึ้น ซึ่งขึ้นอยู่กับความต้องการและจุดมุ่งหมายของแต่ละบุคคลด้วย

หลักการศึกษานี้ จะถือเอาประชาชน-สังคม เป็นศูนย์กลาง (Social - center) มีจุดมุ่งหมายเพื่อปลูกฝังให้ศิลปะนั้นเข้าไปอยู่ในสังคม ทั้งในแนวนโยบาย , ทางเศรษฐกิจ และเกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน หลักการนี้ไม่ใช่เป็นการทำให้ศิลปะสื่อความหมายและเป็นศิลปะเพื่อประโยชน์ของศิลปะเท่านั้น แต่เป็นศิลปะที่เป็นประโยชน์และเป็นเครื่องมือในการพัฒนา ยกระดับคุณภาพชีวิตของบุคคล , ชุมชนและสังคม

จะเห็นได้ว่า หน้าที่และปรัชญาของพิพิธภัณฑสถานศิลปะเพื่อการศึกษา เป็นส่วนสำคัญในการวางบทบาทและแนวทางการดำเนินงาน ของพิพิธภัณฑสถานศิลปะเพื่อการศึกษา ทั้งนี้เนื่องจากพิพิธภัณฑสถานศิลปะในปัจจุบันมีความสำคัญต่อสังคม ในการทำหน้าที่เป็นเสมือนสถาบันที่ให้บริการทางศิลปะแก่สังคมเพิ่มมากขึ้นเป็นลำดับ เป็นสถาบันที่มีความหลากหลายในการรองรับความต้องการจากบุคคลหลายกลุ่ม ไม่ว่าจะเป็นผู้ชม ศิลปิน ตลอดจนนักเรียนนักศึกษา พิพิธภัณฑสถานศิลปะ นั้น เป็นสถาบันที่อยู่ภายใต้นโยบาย การให้การศึกษ ทั้งการสะสมรวบรวมงาน และการจัดแสดงนิทรรศการ เพื่อการเรียนรู้ ซึ่งตอบรับกับสังคมที่มีความต้องการทางด้านศิลปะ เพิ่มขึ้นทุกวัน แต่ปัญหาที่เกิดขึ้นกับพิพิธภัณฑสถานศิลปะและหอศิลป์ คือ แม้ว่าจะมีผู้เข้าชมงานศิลปะมากขึ้น แต่ต้นทุนในการดำเนินการที่ไม่เพิ่มขึ้น ทำให้ประสบปัญหาในการดำเนินการพิพิธภัณฑสถานไว้ได้ ภาวะทางเศรษฐกิจนี้ มีผลต่อการบริหาร และการจัดการของพิพิธภัณฑสถานศิลปะ เป็นอย่างมาก นอกจาก

นั้นการดำรงอยู่ ของพิพิธภัณฑสถานยังขึ้นกับปัจจัยหลายอย่างๆ นอกจากนั้น ปัญหาที่เกิดขึ้นตามรายการต่อไปนี้ เป็นสิ่งที่หลายๆพิพิธภัณฑสถานศิลปะ ยังขาดอยู่ ซึ่งได้แก่

3. วัตถุประสงค์ของพิพิธภัณฑสถานไม่ชัดเจน
4. มาตรฐานและความเข้มแข็งของกรรมการพิพิธภัณฑสถาน
5. ความขัดแย้งกันระหว่างคณะกรรมการบริหาร และคณะทำงาน
6. ผู้ที่ถูกเลือกเข้ามาทำหน้าที่บริหาร ไม่มีความเข้าใจและมีประสบการณ์ในด้านศิลปะ
7. โครงสร้างการบริหารการจัดการ เน้นไปที่ การทำหน้าที่ของทีมงาน แทนที่จะมุ่งเน้นที่กลุ่มผู้ชม
8. ต้องเป็นสถาบันที่สามารถเป็นผู้นำของชุมชนได้
9. คณะกรรมการ ควรมีส่วนร่วมพัฒนาและปรับปรุงนโยบายการบริหาร และการจัดการ ตลอดจนทิศทางของพิพิธภัณฑสถานศิลปะ เพื่อให้ตอบสนองกับสังคมอย่างที่ควรจะเป็น
10. มาตรฐานของการบริหารงานบุคคล ทั้งผู้ที่อยู่ในวิชาชีพพิพิธภัณฑสถาน และผู้ที่อยู่นอกวิชาชีพพิพิธภัณฑสถาน
11. ความต่อเนื่องในการดำเนินการตามแผนงานที่วางไว้
12. การจัดกิจกรรมการแสดงผลงาน ต้องคำนึงถึงผลงานที่มีอยู่ในปัจจุบัน
13. มีการวางแผนทางการเงินที่ดี ทั้งนี้เพื่อที่จะได้ทำให้การดำเนินการตามแผนงานต่างๆสามารถดำเนินไปด้วยดีได้
14. ระบบสมาชิกของพิพิธภัณฑสถานศิลปะ ต้องมีการจัดกิจกรรมที่น่าสนใจและหลากหลาย สำหรับสมาชิกพิพิธภัณฑสถานศิลปะ
15. ความรอบคอบ รัดกุมของงบประมาณรายได้ รายรับ
16. มีการจัดกิจกรรมการศึกษาของพิพิธภัณฑสถาน ทั้งภายนอกและภายในพิพิธภัณฑสถาน
17. ระบบการเป็นสมาชิกของพิพิธภัณฑสถานมีความน่าเชื่อถือ และมีการบริหารจัดการที่ดี
18. มีความตระหนัก ในการที่จะพัฒนาให้พิพิธภัณฑสถานศิลปะ ที่มีอยู่ ก้าวไปสู่ พิพิธภัณฑสถานศิลปะชั้นนำ และเทียบเคียงกับนานาชาติได้

ปัญหาที่เกิดขึ้นหลายประเด็นนี้ บางอย่างก็ยังไม่ได้รับการแก้ไข ซึ่งหากมองย้อนไปถึงประวัติความเป็นมาแล้ว ในอดีตพิพิธภัณฑสถานศิลปะเป็นเพียงสถานที่เก็บรวบรวมและแสดงผลงานศิลปะเท่านั้น ซึ่งถือเป็นหน้าที่พื้นฐานตามหลักการพิพิธภัณฑสถาน แต่ในปัจจุบัน มีรูปแบบทั้งการจัดการและนโยบายการดำเนินการที่เปลี่ยนไป การพัฒนาพิพิธภัณฑสถานศิลปะจึงควรต้องคำนึงถึงองค์ประกอบ และหน้าที่ของพิพิธภัณฑสถานศิลปะข้างต้น (วิลเลียม เอส.เฮนดอน,1933)

เคนเนจ สตาร์(Kenneth Star) ผู้อำนวยการพิพิธภัณฑ์มิลวอกคัก (Milwaukee Public Museum) ได้ให้ข้อสังเกตถึงการเปลี่ยนแปลงรูปแบบของพิพิธภัณฑ์ศิลปะไว้ดังนี้ (William S. Hendon,1933)

2. การเพิ่มจำนวนขึ้นของผู้เข้าชม และมีความหลากหลายมากขึ้น
3. ขอบข่ายของการให้บริการทั้งภายในภายนอกของพิพิธภัณฑ์ มีความหลากหลายมากขึ้น
4. รูปแบบของพิพิธภัณฑ์ สัมพันธ์และเกี่ยวข้อง กับความต้องการของสังคมมากขึ้น และมีความเกี่ยวข้องกับเหตุผล 3 ประการ คือ
 - (3.5) การบริหารงานงบประมาณของพิพิธภัณฑ์ จัดบงกชในการให้บริการมากขึ้น
 - (3.6) ข้อจำกัดทางด้านงบประมาณทำให้ไม่สามารถเพิ่มประสิทธิภาพ และขยายขีดความสามารถในการให้บริการ
 - (3.7) การไม่รู้วิธีการจัดการ และการบริหารพิพิธภัณฑ์

จากปัญหาและการเปลี่ยนแปลงของพิพิธภัณฑ์ศิลปะดังกล่าว ทำให้นักการศึกษาของพิพิธภัณฑ์ศิลปะ ได้มีความพยายามที่จะคิดค้นหาวิธีการ เพื่อกระตุ้นให้ประชาชน ผู้ชม เกิดความสนใจเข้ามาชมงานศิลปะ เช่นการคัดเลือกผลงานที่น่าสนใจมาจัดแสดง หรือผลงานของศิลปินที่มีชื่อเสียงที่มีรูปแบบและเนื้อหาที่น่าสนใจ อีกทั้งการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน และทางสถาบันทางสังคมอื่นๆ ให้เกิดความสนใจและเห็นคุณค่าของศิลปะที่มีต่อทุกคน

ในปัจจุบัน พิพิธภัณฑ์ศิลปะในระดับสากล ถือได้ว่าเป็นสถาบันที่ได้ทำให้ศิลปะได้เข้าไปมีส่วนก่อให้เกิดสติปัญญา ความรู้ที่ดี แสดงให้เห็นว่า ศิลปะนั้นสามารถช่วยเสริมสร้างรสนิยมและคุณค่าในทางวัฒนธรรมที่มีต่อชุมชนด้วย (โรเบิร์ต ดับบลิว ออต และ หลุยส์ สวาน โจนส์,1984)

ในประเทศไทยมีหอศิลปะเกิดขึ้นเป็นเวลาเกือบ 35 ปีมาแล้ว โดยสถานที่แรกนั้น ใช้อาคารเก่าของกระทรวงคมนาคมตั้งอยู่ตรงข้ามอนุสาวรีย์ท้าวสุทนต์ โดยด้านหน้าเปิดเป็นหอศิลปะ และด้านหลังของอาคารเดียวกันใช้เป็นโรงเรียนศิลปศึกษา ซึ่งเป็นโรงเรียนเตรียมมหาวิทยาลัยศิลปากร อยู่ในความดูแลของกรมศิลปากร หอศิลปะแห่งนี้เกิดจากการเรียกร้องของ ศาสตราจารย์ศิลป์ พีระศรี เพื่อให้มีสถานที่จัดแสดงผลงานศิลปะร่วมสมัยอย่างถาวร สถานที่นี้จึงใช้เป็นที่จัดแสดงผลงานศิลปกรรมแห่งชาติสืบเนื่องกันมา นอกจากนี้ยังได้แสดงผลงานศิลปะไทยร่วมสมัย ซึ่งเป็นผลงานจากศิลปินไทยทั้งหมด ซึ่งต่อมา อาคารแห่งนี้ก็ถูกรื้อถอนเพื่อสร้างเป็นโรงละครแห่งชาติ ที่ปรากฏอยู่ในปัจจุบัน และไม่ปรากฏว่ามีห้องแสดงนิทรรศการหรือหอศิลปะเหลืออยู่อีก และต่อมา กรม

ศิลปากร ได้มีโครงการจัดตั้ง พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ หอศิลป์ ถนนเจ้าฟ้า หรือ หอศิลป์แห่งชาติ ขึ้นมาอีกครั้งหนึ่ง โดยกรมธนารักษ์ จึงได้มอบอาคารโรงखाปนเก่าเฉพาะอาคารส่วนหน้า ให้ปรับปรุงใช้เป็นอาคารหอศิลป์ เพื่อเป็นสถาบันรวบรวม สงวนรักษาศิลปะ จัดแสดงศิลปะเผยแพร่ความรู้ และเป็นศูนย์ส่งเสริมศิลปะแห่งชาติด้วย โดยทำพิธีเปิด เมื่อวันที่ 8 สิงหาคม พ.ศ. 2520(ตริจิต อินทรขันธ์,2537) แต่การดำเนินงานของหอศิลป์แห่งชาติ ในการที่จะให้บรรลุตามวัตถุประสงค์การจัดตั้งและตามหน้าที่ ปรชญาของพิพิธภัณฑ์ศิลปะนั้น ยังไม่สามารถทำหน้าที่ให้สมบูรณ์ได้ เนื่องจากระบบการบริหารงาน นโยบายการดำเนินงาน การสนับสนุนและให้ความสำคัญจากทางรัฐบาล ตลอดจนผู้บริหารและบุคลากรที่เข้ามาทำหน้าที่ในหอศิลป์แห่งชาติ ยังไม่เอื้ออำนวยและประสานสอดคล้องให้ พิพิธภัณฑ์ศิลปะ หรือ หอศิลป์แห่งชาติของไทย ดำเนินไปด้วยดีได้

จากสาเหตุดังกล่าว และสังคมมีความตื่นตัวและเห็นความสำคัญของของงานศิลปะ จึงเกิดหอศิลป์ของสถาบันการศึกษาที่มีการเรียนการสอนทางศิลปะ และหอศิลป์เอกชน ที่จัดตั้งขึ้นเพื่อจัดแสดงงานศิลปะ หรือ ดำเนินงานทางศิลปะในเชิงพาณิชย์ได้เกิดขึ้นเป็นจำนวนมาก แต่ที่มีมาตรฐานสมบูรณ์แบบนั้น คือหอศิลป์ พีระศรี ซึ่งเปิดขึ้นเมื่อวันที่ 17 พฤษภาคม 2517 และได้จัดแสดงงานศิลปะร่วมสมัยของทั้งไทยและต่างประเทศ จัดดนตรีและศิลปะการแสดง กิจกรรมทางวิชาการ ฯลฯ ประชาชนที่มีความสนใจศิลปะร่วมสมัย ก็ได้มีโอกาสชมและศึกษาอย่างกว้างขวาง แต่ หอศิลป์ พีระศรี เปิดดำเนินการได้ไม่นาน ก็ประสบปัญหาในการดำเนินงาน ในเรื่องทุน และงบประมาณ เนื่องจากผู้ก่อตั้งและเป็นประธานได้ถึงแก่กรรม หอศิลป์ พีระศรี จึงได้ปิดกิจการลงเมื่อปลายปี 2533

นอกจาก หอศิลป์ พีระศรี แล้ว การจัดตั้งหอศิลป์ที่เป็นระบบเช่นนี้ของเอกชนยังไม่ปรากฏให้เห็นอีก หอศิลป์ และแกลอรีต่างๆ ก็เป็นเพียงการเปิดแสดงนิทรรศการหมุนเวียนแต่เพียงเท่านั้น และส่วนใหญ่เน้นหนักไปในเชิงพาณิชย์ (ตริจิต อินทรขันธ์,2537)

ดังนั้นจากภาพรวมของความเคลื่อนไหวที่ผ่านมา ของพิพิธภัณฑ์และหอศิลป์ในช่วงหลังนี้ บทบาทของพิพิธภัณฑ์ศิลปะและหอศิลป์ ในท่ามกลางปัจจัยของความเปลี่ยนแปลงหลายๆ อย่างในโลกปัจจุบัน รูปแบบของงานศิลปะที่เปิดกว้างจนไร้ขอบเขต การคัดเลือกงานศิลปะที่ภัณฑารักษ์ต้องติดตามแนวโน้ม และกระแสการเปลี่ยนแปลงในสังคม ยุคข้อมูลข่าวสาร อิทธิพลของสิ่งต่างๆ ที่มีต่องานศิลปะ การสนับสนุนศิลปะของภาครัฐ พิพิธภัณฑ์ศิลปะและหอศิลป์ในปัจจุบัน จึงเป็นปัจจัยพื้นฐานในโลกทุนนิยมในเมืองใหญ่ๆ ที่จะขาดไม่ได้ สิ่งต่างๆดังกล่าวจะนำไป

สู่การกำหนดบทบาทและทิศทางของพิพิธภัณฑ์ศิลปะและหอศิลป์ ว่า ควรจะดำเนินไปอย่างไรเพื่อให้สอดคล้องกับสภาพสังคมและ ทำหน้าที่ของพิพิธภัณฑ์ศิลปะและหอศิลป์ได้อย่างเหมาะสม

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยในประเทศ

เนื่องจากงานวิจัยในประเทศไทย ยังไม่มีการศึกษาเกี่ยวกับบทบาททางการศึกษาของพิพิธภัณฑ์ศิลปะในประเทศไทย โดยตรงมาก่อน ในที่นี้จึงขอนำเสนอผลงานวิจัย เกี่ยวกับพิพิธภัณฑ์รูปแบบอื่นๆ เพื่อศึกษาเป็นพื้นฐานของการวิจัยครั้งนี้

อารีย์ อัสวานภาพ(2531) ได้นำเสนอรูปแบบ การจัดพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยสำรวจความคิดเห็นด้านรูปแบบ การจัดกิจกรรม กระบวนการดำเนินงาน และข้อเสนอแนะในการจัดพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นจากผู้บริหาร นักวิชาการ ผู้เชี่ยวชาญที่มีประสบการณ์ในการจัดทำพิพิธภัณฑ์ และประชาชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า รูปแบบของพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 1.คณะกรรมการในการดำเนินงาน จัดตั้งพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น ควรมาจากประชาชนในชุมชนท้องถิ่นและเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานราชการต่างๆในจังหวัด และส่วนกลางที่เกี่ยวข้อง 2.อาคารและสถานที่ตั้ง ควรเป็นอาคารพิพิธภัณฑ์ที่สร้างขึ้นโดยเฉพาะ และตั้งอยู่ในสถานที่ที่เป็นศูนย์กลางของชุมชน 3.พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น ควรมีเนื้อหาการแสดงในด้านวิถีทางการดำเนินชีวิต และพัฒนาการ ความเป็นมาของท้องถิ่นเสมอ ในทุกแห่ง 4.เทคนิคในการจัดแสดง ควรใช้วิธีจัดแสดงด้วยวัตถุที่เป็นของจริง มีคำบรรยายประกอบ และจัดกิจกรรมให้ผู้ชมมีส่วนร่วม โดยจัดนิทรรศการในลักษณะที่ต้องใช้อวัยวะสัมผัส เข้ามามีส่วนร่วมในการให้เกิดการแสดงในเรื่องนั้น 5.การจัดบริการอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้ชม ควรมีการจัดบริการนำชม แนะนำรายละเอียดต่างๆในพิพิธภัณฑ์ การจัดแผนผังป้ายบอกทิศทาง การมีเอกสารประกอบการชม พิพิธภัณฑ์ การจัดบริเวณที่พักผ่อนภายในพิพิธภัณฑ์ 6.การดำเนินงานของพิพิธภัณฑ์ ควรดำเนินงานโดยหน่วยราชการภายในท้องถิ่นนั้น และควรแบ่งการทำงานออกเป็น 3 ฝ่าย คือ ฝ่ายบริหาร ฝ่ายวิชาการ และฝ่ายเทคนิค 7.งบประมาณ ใช้งบประมาณแผ่นดิน เงินบริจาคจากเอกชน และจัดกิจกรรมหารายได้ 8.การประชาสัมพันธ์ ควรมีการประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง และควรใช้สื่อทุกรูปแบบ โดยเฉพาะสื่อทางวิทยุและโทรทัศน์มากที่สุด

อังคณา วสุรวงศ์ (2532) ได้ศึกษา และเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนในภาคเหนือเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน ของพิพิธภัณฑ์เคลื่อนที่ตามตัวแปร

เพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพ พบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดพิพิธภัณฑ์เคลื่อนที่ อยู่ในระดับมาก เมื่อแยกวิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับการแยกวิเคราะห์การจัดนิทรรศการถาวรและนิทรรศการเสริม อยู่ในระดับมาก ทั้ง 9 กิจกรรม คือ นิทรรศการเรื่องน้ำกับชีวิต มุมชวนคิด ห้องสมุดเคลื่อนที่ การฉายภาพยนตร์วีดีโอและสไลด์ การสาธิตและการบรรยายทางวิชาการ เทคโนโลยีสำหรับชาวบ้าน นิทรรศการพิเศษและการดูดาวบนท้องฟ้า ประชาชนชายและหญิงมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมเทคโนโลยีชาวบ้าน มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ประชาชนอายุ 7-25 ปีและ 26-56 ปี มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดนิทรรศการถาวร แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และความคิดเห็นเกี่ยวกับกิจกรรมการฉายภาพยนตร์วีดีโอและสไลด์ เทคโนโลยีสำหรับชาวบ้าน และการดูดาวบนท้องฟ้า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดนิทรรศการเรื่องน้ำกับชีวิต นิทรรศการเรื่องพลังงานกับชีวิต มุมชวนคิดและนิทรรศการพิเศษ มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ประชาชนที่มีการศึกษา ระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา อุดมศึกษาและสูงกว่า มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดนิทรรศการถาวรมีความแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดนิทรรศการเรื่องน้ำกับชีวิต มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และประชาชนที่ประกอบอาชีพส่วนตัว รับราชการและเป็นนักเรียนนักศึกษา มีความคิดเห็น เกี่ยวกับการจัดนิทรรศการถาวร มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดนิทรรศการเรื่องน้ำกับชีวิต มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

รัชชชัย ผลเพิ่ม (2523) ได้นำเสนอแบบจำลองการตั้งพิพิธภัณฑ์การศึกษาจังหวัด โดยสำรวจความคิดเห็นของนักเรียน นักศึกษา บุคลากรการศึกษา เจ้าหน้าที่พิพิธภัณฑ์สถาน และประชาชนทั่วไป ที่มีต่อการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์การศึกษาจังหวัด ผลวิจัยในครั้งนี้คือ 1. พิพิธภัณฑ์การศึกษาจังหวัดเป็นโครงการที่มีประโยชน์ 2. พิพิธภัณฑ์การศึกษาจังหวัดจะช่วยให้ประชาชนทั่วไปมีโอกาสศึกษาหาความรู้ได้ตามความสนใจของตนเองโดยไม่จำกัดพื้นความรู้ 3. ผู้เข้าชมพิพิธภัณฑ์การศึกษาจังหวัดสามารถเลือกศึกษาหาความรู้ได้ตามความสนใจเป็นอันดับสูงสุดและเพาะนิสัยการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองเป็นอันดับรอง 4. อาคารพิพิธภัณฑ์การศึกษาจังหวัดควรดัดแปลงจากอาคารที่มีอยู่เดิม 5. แหล่งเงินทุนในการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์การศึกษาจังหวัดควรมาจากเงินช่วยเหลือจากองค์กรและมูลนิธิต่างๆเป็นอันดับสูงสุด และงบประมาณกลางเป็นลำดับรองลงมา 6. แหล่งเงินทุนจากงบประมาณแผ่นดินมีความสำคัญสูงสุด 7. พิพิธภัณฑ์การศึกษาจังหวัดควรสังกัดกรมการศึกษานอกโรงเรียน และ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติตามลำดับ 8. องค์ประกอบ ของคณะกรรมการ พิพิธภัณฑ์การศึกษาจังหวัดควรประกอบด้วยเจ้าหน้าที่ภายในพิพิธภัณฑ์ ผู้แทน

จากต้นสังกัด และผู้แทนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหลายๆแห่ง 9.องค์ประกอบของบุคลากรในการจัดดำเนินงานพิพิธภัณฑ์การศึกษาจังหวัดควรประกอบด้วยเจ้าหน้าที่ภายในพิพิธภัณฑ์และผู้แทนจากต้นสังกัดเป็นอันดับรองลงมา 10. เนื้อหาที่จัดแสดงควรเป็นเรื่องเกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นเป็นอันดับสูงสุด ทรัพยากรตามธรรมชาติ และการอนุรักษ์ทรัพยากรท้องถิ่นเป็นอันดับรองลงมา 11.การจัดนิทรรศการ ควรจัดให้เข้ากับความสนใจ ของประชาชนเป็นอันดับสูงสุดและจัดตามสภาพแวดล้อม และความเปลี่ยนแปลงของสังคม ในขณะนั้นเป็นอันดับรอง โดยจัดเป็นนิทรรศการชั่วคราว มากกว่านิทรรศการถาวร 12. เทคนิคในการจัดแสดง ควรเป็นการสาธิต บรรยาย อภิปราย เป็นอันดับสูงสุด และภาพยนตร์ สไลด์ และ फिल्मสตริป ฉายในห้องประชุมใหญ่เป็นอันดับรองลงมา 13.กิจกรรมที่พิพิธภัณฑ์การศึกษาจังหวัดควรจัดแสดง ได้แก่การพิมพ์เอกสาร หนังสือ ออกเผยแพร่เป็นอันดับสูงสุด และการบริการนำชมเป็นอันดับรองลงมา 14.ปัญหาสำคัญในการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์การศึกษาจังหวัดคือ รัฐบาลไม่ให้ความสนใจและสนับสนุนเท่าที่ควร ในด้านงบประมาณเป็นอันดับสูงสุด และขาดบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถ ในการดำเนินงานพิพิธภัณฑ์เป็นอันดับรองลงมา

นันทวัลย์ ตั้งพรประเสริฐ(2534) ได้ศึกษาสภาพและปัญหาการจัดนิทรรศการศิลปะตามการรับรู้ของอาจารย์และนักศึกษาศิลปหัตถกรรม ในสถานศึกษาสังกัดกรมอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการในอาชีวศึกษาภาคกลาง พบว่า 1.สภาพการจัดนิทรรศการศิลปะ ด้านการจัดทำ อาจารย์และนักศึกษามีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ด้านการวางแผน การเตรียมงานและการประชาสัมพันธ์ อาจารย์และนักศึกษามีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนด้านการเปิดแสดงอาจารย์และนักศึกษามีความคิดเห็นที่ต่างกัน คือ อาจารย์มีความเห็นด้วยในระดับน้อย ส่วนนักศึกษามีความเห็นด้วยในระดับปานกลาง 2.ปัญหาการจัดนิทรรศการศิลปะ อาจารย์และนักศึกษา เห็นว่ามีปัญหาเกี่ยวกับขาดบุคลากรและงบประมาณในการดำเนินงาน สถานที่ยังไม่เหมาะสม และขาดความร่วมมือในการประเมินผล 3.เมื่อเปรียบเทียบ ความคิดเห็นของอาจารย์และนักศึกษาในวิทยาลัยอาชีวศึกษาเกี่ยวกับสภาพและปัญหาการจัดนิทรรศการศิลปะ พบว่าในแต่ละด้านไม่แตกต่างกัน

อาทิตยา จันทะวงษ์ (2540) ได้ทำการศึกษาในหัวข้อเรื่อง บทบาทของหอศิลป์แห่งชาติในการเผยแพร่พิพิธภัณฑ์ร่วมสมัยในประเทศไทย โดยมีวัตถุประสงค์ในการศึกษา คือ (1)เพื่อศึกษาถึงพัฒนาการที่สำคัญของงานศิลปกรรม และลักษณะการเผยแพร่งานศิลปกรรมในประเทศไทย (2)เพื่อศึกษาถึงความหมายและองค์ประกอบสำคัญเกี่ยวกับการจัดแสดงศิลปะของหอศิลป์ (3)เพื่อศึกษาถึงบทบาทของหอศิลป์แห่งชาติในการเผยแพร่พิพิธภัณฑ์ร่วมสมัยในประเทศไทย

(4) เพื่อเสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการปรับปรุงและพัฒนาศักยภาพของหอศิลปะและแนวทางสำหรับโครงการจัดตั้งหอศิลปะในอนาคต โดยมีแนวคิด หรือ ทฤษฎี ที่เกี่ยวข้อง ที่ได้นำมาใช้เป็นแนวทางในการศึกษา คือ

1. แนวคิดทางพิพิธภัณฑ์สถานวิทยา และเทคนิคการจัดพิพิธภัณฑ์สถาน

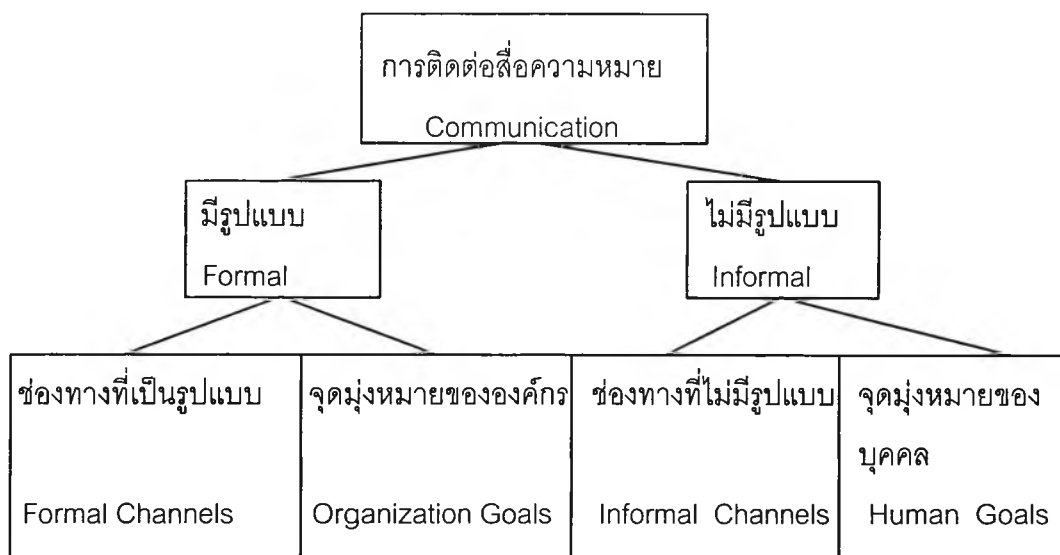
Mathews(1991:3) อธิบายว่า หอศิลปะ(Art Gallery) เป็นสถาบันซึ่งมีลักษณะการดำเนินงานและการจัดพื้นที่ และอาคารคล้ายกับพิพิธภัณฑ์สถาน(Museum) และ Dickey(1976:397) ได้ให้ความหมายของหอศิลปะไว้ว่า เป็นอาคาร ห้องโถง หรือห้องที่มีการจัดแสดงนิทรรศการศิลปะ และความหมายของหอนิทรรศการศิลปะ(Art Gallery) อาจสามารถใช้แทนได้ด้วยความหมายของ พิพิธภัณฑ์สถาน(Museum)

2. การสื่อความหมายในการศึกษา ประเภทของการสื่อความหมายเพื่อการศึกษาและความเข้าใจ แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ (อ้างถึง วิมลศรี อุปรมัย }2529 :22)

(2.1) การสื่อความหมายประเภทมีรูปแบบ (Formal Communication) ได้แก่การติดต่อสื่อความหมายอย่างเป็นทางการ มีระเบียบกฎเกณฑ์ และมีสถาบันทำหน้าที่สื่อความหมายโดยตรง

(2.2) การสื่อความหมายประเภทไม่มีรูปแบบ (Informal Communication) ได้แก่การติดต่อสื่อความหมายอย่างไม่เป็นทางการ มักอาศัยความคุ้นเคย และมีลักษณะเป็นการสื่อสารแบบส่วนตัว

แบบจำลอง การสื่อความหมายในการศึกษา

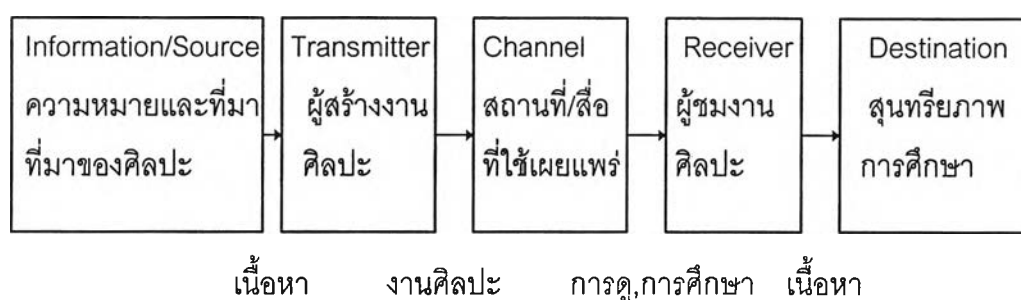

โดยพิจารณาว่าหอศิลปะเป็นสถาบันซึ่งมีการสื่อความหมายในทางศิลปะกับสาธารณะชนอย่างมีรูปแบบ (Formal Communication) ด้านบริการการจัดแสดง ด้านการศึกษา และด้านกิจกรรมต่างๆทางศิลปะ เป็นต้น

(2.3) การติดต่อสื่อความหมาย

Defleur and Larsen (1956 :8) ได้อธิบายเกี่ยวกับการติดต่อสื่อความหมายไว้ว่า กระบวนการติดต่อสื่อความหมาย เริ่มต้นจากการที่มีผู้ส่งสารออกไปทางเครื่องมือส่ง ซึ่งอาจเป็นรหัส สัญญาณ สัญลักษณ์ คลื่นเสียง หรือช่องทางต่างๆ ไปยังผู้รับหรือเครื่องรับสาร แล้วมีการตีความหมาย หรือแปลความหมาย สู่ปลายทางหรือผู้รับ ผลที่ตามมาจากการส่งสารหรือรับสารจะมีความชัดเจน สร้างความเข้าใจที่ตรงกัน หรือมีอุปสรรคขัดขวาง เกิดขึ้นจากแต่ละส่วนของกระบวนการทั้งหมด

Defleur and Larsen ได้นำ A Physical Communication Model มาแสดงประกอบคำอธิบายดังนี้

โดยได้นำแนวความคิดดังกล่าวมาสู่การศึกษาเรื่องสถานที่และสื่อที่ใช้เผยแพร่ศิลปะร่วมสมัย อันได้แก่ หอศิลปะ (Art Gallery)

(2.4) การศึกษาแนวใหม่แนวความคิดเรื่องการศึกษาแนวใหม่ เป็นแนวคิดที่มุ่งหมายให้การศึกษาคือสิ่งที่มีประโยชน์ และสามารถนำไปใช้จริงในชีวิตประจำวัน ความรู้เรื่องการศึกษาในแนวใหม่เป็นการส่งเสริมเรื่องการดำรงชีวิตในทางที่ดีขึ้น (อ้างถึง วิมลศรี อุปรมัย, 2629 :16-17) การศึกษาในแนวใหม่ประกอบด้วยองค์ประกอบ 5 ประการ คือ

- 5) จริยศึกษา คือ การศึกษาเพื่อพิจารณากล่อมเกลาคจิตใจ อารมณ์ และจรรยาบรรณ เพื่อการเป็นสมาชิกที่ดีและมีคุณภาพ และช่วยให้สังคมมีความเจริญรุ่งเรือง
- 6) พุทธิศึกษา คือ การศึกษาวิชาการต่างๆ ในการสร้างเขาวงกตปัญญา เพื่อการนำความรู้ไปสร้างสรรค์ และแก้ปัญหาต่างๆ
- 7) อาชีพศึกษา คือ การศึกษาและอบรมให้มีความรู้ความชำนาญในด้านการงานและการงานอาชีพ เพื่อเป็นแนวทางในการเลือกอาชีพ โดยพิจารณาจากความสามารถ ความสนใจ และความถนัดของแต่ละบุคคล

- 8) อนามัยศึกษาคือ การศึกษาเพื่อพลานามัยเพื่อสุขภาพทางกายและจิตใจ และการรู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ อันได้แก่ พลศึกษา สุขศึกษา และสันตนาการ
- 9) สุนทรียศึกษาคือ การศึกษาเพื่อความจรรโลงให้รู้ เข้าใจ และซาบซึ้งในสิ่งดีงามของธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมและศิลปกรรมต่างๆ

แนวความคิดเรื่องการศึกษาในแนวใหม่ แสดงให้เห็นความสำคัญของการส่งเสริมความรู้ด้านสุนทรียศาสตร์ และศิลปกรรมในสังคม

และใช้วิธีการดำเนินการศึกษา โดย การสำรวจข้อมูลเบื้องต้น การรวบรวมเอกสารและข้อมูลที่เกี่ยวข้อง การวิเคราะห์ข้อมูล และการนำเสนอข้อมูล

ผลการวิจัย ทำให้ทราบว่า หอศิลป์แห่งชาติในประเทศไทย มีบทบาทในการเผยแพร่ผลงานศิลปะร่วมสมัย ร่วมกับการเผยแพร่งานศิลปะรูปแบบอื่น รวมทั้งการจัดแสดงวัตถุอื่นๆ ที่มีใช้ งานศิลปะร่วมสมัยส่วนมากที่จัดแสดงในหอศิลป์แห่งชาติ เป็นผลงานของศิลปินไทย นอกจากนั้นผลการวิจัยแสดงให้เห็นความจำเป็นของหอศิลป์ในประเทศไทย ในการเผยแพร่ศิลปะร่วมสมัย พร้อมทั้งมีข้อเสนอแนะ สำหรับการปรับปรุงและพัฒนาศักยภาพของหอศิลป์และสำหรับโครงการจัดตั้งหอศิลป์ที่ดีในอนาคต โดยมีสาระสำคัญเกี่ยวกับเทคนิคการจัดแสดงงานศิลปะ, บริการทางการศึกษาและการจัดกิจกรรมต่างๆของหอศิลป์ รวมทั้งแสดงให้เห็นความสำคัญของการจัดทำบันทึกหลักฐาน การติดตามประเมินผล ตลอดจนความร่วมมือกันของหอศิลป์ และระหว่างหอศิลป์กับหน่วยงานที่สำคัญต่างๆ

ศันสนีย์ อินทรประสิทธิ์(2540) ได้ทำการศึกษาเรื่อง แนวทางการจัดพิพิธภัณฑ์บ้านศิลปินชิต เหยี่ยงประชา โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะนำเสนอแนวคิด และรูปแบบในการจัดบ้านของนายชิต เหยี่ยงประชา ศิลปินแห่งชาติ สาขาทัศนศิลป์ ประเภทประติมากรรม ปี พ.ศ.๒๕๓๐ ให้เป็นพิพิธภัณฑ์บ้านศิลปิน โดยมีแนวคิดในการศึกษา ดังนี้

-การศึกษาเกี่ยวกับอดีต แนวคิดในผู้ศึกษาได้ใช้แนวคิดของ Brian L. Molyneaux(1994:1-13) จาก Archaeology Laboratory , University of South Dakota Vermillion, USA ซึ่งได้เสนอแนวคิดการศึกษาเรื่องราวเพื่อองค์ความรู้ในอดีต เพื่อนำมาจัดทำนิทรรศการหรือพิพิธภัณฑ์ โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะให้ความรู้แก่ผู้เข้าชมได้อย่างลึกซึ้งนั้น ควรแบ่งขั้นตอนของการศึกษาและวางแผนการดำเนินงาน ออกเป็น 4 ขั้นตอนคือ

1.3) ขั้นตอนในการเก็บรวบรวมเรื่องราว และหาองค์ความรู้เกี่ยวกับอดีตมารวบรวมเป็นเรื่อง(Creating the past) Molyneaux เชื่อว่ามนุษย์เดินทางเข้าสู่อนาคต โดยผ่านอดีตในวัฒนธรรมของเราเป็นพื้นฐาน การสังสมความคิดและประสบการณ์จากอดีต นี้เองที่สร้างความ

หมายถึงให้กับความคิดในปัจจุบันของเรา รวมทั้งการกำหนดรูปแบบและจุดประสงค์ของการกระทำด้วย Molyneux ให้ความเห็นว่า เหตุการณ์ในอดีตที่ถูกบันทึกไว้เป็นเอกสารสำคัญทางประวัติศาสตร์ มักเป็นเหตุการณ์สำคัญทางสังคมและการเมือง หรือเรื่องราวของบุคคลสำคัญต่างๆแทบทั้งสิ้น ซึ่งการศึกษาสิ่งนี้จะทำให้ทราบถึงภาพการเคลื่อนไหวทางประวัติศาสตร์อย่างชัดเจนอย่างตาเห็น แต่ยังมีเรื่องราวในอดีตอีกเป็นจำนวนไม่น้อยที่ซ่อนเร้นอยู่ ถูกมองข้ามหรือถูกตัดออกไปจากการบันทึก(Excluded past) เรื่องราวเหล่านี้มักเป็นเรื่องราวของสามัญชน ที่มีอยู่มากมายในสังคม ฉะนั้นในการศึกษาเรื่องราวในอดีต จึงควรผนวกการศึกษาจากเอกสาร และคำบอกเล่าจากความทรงจำของบุคคลไว้รอบด้าน รวมทั้งจากหลักฐานทางวัตถุที่เหลืออยู่ จะทำให้การเรียบเรียงเรื่องราวและองค์ความรู้เกี่ยวกับอดีตนั้นถูกต้องสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

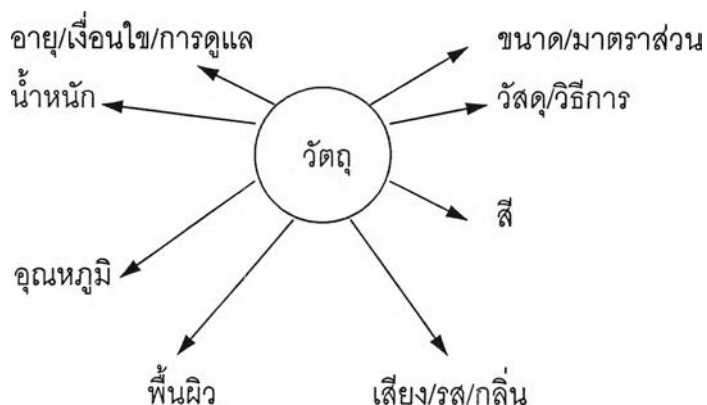
1.3) ขั้นตอนในการอธิบายความอดีต(Explaining the past) วัตถุชิ้นหนึ่งๆจะถูกตีความไปในแนวต่างๆกัน ขึ้นอยู่กับพื้นฐานความรู้ของตัวผู้ศึกษา ฉะนั้นในการจะตีความอดีตเพื่อนำเสนอในงานพิพิธภัณฑ์นั้น สิ่งที่ต้องคำนึงถึงเป็นอย่างมาก คือใครเป็นผู้ควบคุมทิศทางการนำเสนอความรู้นั้นๆ มีแนวโน้มในการตีความโอนเอียงไปทางใดมากเกินไปหรือเปล่า และที่สำคัญคือ ต้องคำนึงถึงกลุ่มเป้าหมายว่าเป็นใคร

1.3) ขั้นตอนในการเก็บรักษาหลักฐานและเรื่องราวของอดีต (Housing the past)

1.4) ขั้นตอนในการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมความรู้ (Programming the past) การศึกษาเรื่องราวจากอดีตนั้น จะสัมฤทธิ์ผลได้ไม่ได้เท่าที่ควร หากองค์ความรู้ในอดีตนั้นหยุดนิ่ง ไม่มีความเคลื่อนไหว และไม่สามารถเชื่อมโยงกับความเป็นปัจจุบันได้ จึงจำเป็นต้องมีการเพิ่มในการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมความรู้ ความเข้าใจ อันจะสามารถเชื่อมโยงอดีตเข้ากับปัจจุบันให้ได้

2)แนวคิดในการศึกษาอดีตโดยผ่าน"วัตถุ" ผู้ศึกษายังใช้แนวคิดของ Eilean Hooper Greenhill (1994:235) ในการศึกษาตีความวัตถุ ที่ยังเหลือเป็นหลักฐาน อยู่ในบ้านศิลปินที่จะทำการศึกษา ดังแผนภูมิ

แผนภูมิ : แนวคิดในการศึกษาอดีต โดยผ่านวัตถุของ Eilean Hooper Greenhill

ผลการวิจัยพบว่า การจัดพิพิธภัณฑ์ในรูปแบบใหม่จะประสบความสำเร็จได้จะต้องขึ้นอยู่กับความสมบูรณ์ของเนื้อหา ความเหมาะสมของสถานที่และวัตถุที่จัดแสดง และกิจกรรมเสริมในปัจจุบัน ถึงแม้ว่าในประเทศไทยจะมีการคัดเลือกตำแหน่งศิลปินแห่งชาติทุกปี แต่ยังไม่มีการจัดพิพิธภัณฑ์บ้านศิลปิน เนื่องจากขาดปัจจัยสำคัญหลายๆอย่าง เช่นขาดนโยบาย ขาดงบประมาณ อีกทั้งสาธารณชนยังขาดความตื่นตัว จึงมีข้อเสนอแนะให้จัดตั้งหน่วยงานรับผิดชอบการศึกษา ค้นคว้าชีวประวัติ และผลงานของศิลปินที่มีความสำคัญต่อวงการศิลปะ เพื่อนำมาจัดตั้งเป็นพิพิธภัณฑ์บ้านศิลปิน อนุรักษ์ไว้เพื่อชนรุ่นหลังได้ศึกษา

ธีรศักดิ์ วิเศษชัยสูตรณ์(2538) ได้ศึกษา เรื่อง บทบาทของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ ต่อการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นในระดับมัธยมศึกษา กรณีศึกษาจังหวัดกำแพงเพชร โดยมีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาถึงปัจจัยต่างๆในการใช้ประโยชน์จากพิพิธภัณฑ์สถานเป็นสื่อประกอบการเรียนการสอน วิชาท้องถิ่นของเรา 1 ในส่วนที่เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ช่วยเสริมสร้างนักเรียนให้เกิดความรู้ในด้านศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่นเพิ่มขึ้น 2) เพื่อศึกษาถึงแนวคิดของครูผู้สอนและเจ้าหน้าที่พิพิธภัณฑ์ เกี่ยวกับบทบาทในการปลูกฝังเด็กนักเรียนรู้จักและเห็นคุณค่าของพิพิธภัณฑ์สถานในด้านการศึกษาประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของท้องถิ่น 3) เพื่อศึกษาแนวความคิดของนักเรียนที่ผ่านการเรียนวิชาท้องถิ่นของเรา 1 เกี่ยวกับคุณค่าในการอนุรักษ์วัฒนธรรมของท้องถิ่น และการใช้ประโยชน์จากพิพิธภัณฑ์สถานประกอบการเรียน โดยศึกษารวบรวมข้อมูลจากหนังสือและเอกสารที่เกี่ยวข้อง, ศึกษารวบรวมข้อมูลภาคสนามจากพื้นที่การศึกษาและใช้แบบสอบถามจากนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่1 และปีที่2 ทุกโรงเรียนที่เปิดสอนวิชาท้องถิ่นของเรา 1 ด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่าง โรงเรียนละ 50 ชุด ผลการวิจัย พบว่า หน้าที่ยุทธศาสตร์การศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ซึ่งเป็นวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติจังหวัดกำแพงเพชร โดยเฉพาะใน

ระดับมัธยมศึกษา มิได้มีบทบาทในการเรียนการสอนมากนัก ทั้งๆที่ผู้บริหารงานให้ความสนใจงาน การศึกษามาก เพราะมีปัจจัยในเรื่องแนวความคิดที่ยังไม่ให้ความสำคัญระดับการศึกษาที่ยังไม่เท่าเทียมกัน ยังไม่ให้ความสนใจเรื่องการสื่อสารระหว่างพิพิธภัณฑ์สถานกับโรงเรียน และที่สำคัญคือ ไม่ได้เป็นแหล่งข้อมูลด้านประวัติของท้องถิ่นที่ครูผู้สอนจะนำเนื้อหาไปสอนนักเรียน

สำหรับโรงเรียนนั้น ปัญหาทางการเดินทางเป็นอุปสรรคในกรนำนักเรียนเข้าชม พิพิธภัณฑ์สถานประกอบบทเรียนในส่วนที่เกี่ยวกับประวัติของท้องถิ่น ทั้งที่ครูผู้สอนเห็นว่า พิพิธภัณฑ์สถานมีส่วนช่วยเสริมสร้างการเรียนรู้มาก นอกจากนี้ยังมีปัญหาเกี่ยวกับทัศนคติระหว่างหน่วยงาน หรือครูผู้สอน ต่อเจ้าหน้าที่ของพิพิธภัณฑ์สถาน และครูไม่สามารถหาข้อมูล เรื่องของท้องถิ่นจากพิพิธภัณฑ์สถาน มาเขียนในตำราเรียนหรือนำมาสอนนักเรียนได้ ทำให้ครูผู้สอนบางท่าน ไม่แนะนำให้นักเรียนมาหาข้อมูลประกอบบทเรียนด้วย

พลวัฒน์ ประพัฒน์ทอง(2540) ได้ทำการวิจัยเรื่อง สุจิตร์นิทรรศการศิลปะ กรณีศึกษา พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ หอศิลป์ ถนนเจ้าฟ้า กรุงเทพมหานคร โดยเป็นการศึกษาเพื่อ ศึกษา พัฒนาการของสุจิตร์นิทรรศการศิลปะ ศึกษาถึงรูปแบบและเนื้อหาของสุจิตร์นิทรรศการศิลปะ และสุจิตร์นิทรรศการศิลปะในแนวคิดของพิพิธภัณฑ์สถานวิทยา ใช้ข้อมูลในการศึกษาจาก สุจิตร์ทั้งหมด 76 เล่ม(ศึกษาเฉพาะสุจิตร์ที่ผลิตขึ้นในประเทศไทย) และจากการสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการผลิตสุจิตร์นิทรรศการศิลปะ รวมถึงข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง ผลการศึกษา ปรากฏว่า การแสดงนิทรรศการศิลปะมีความสัมพันธ์กับสังคม เป็นช่องทางสาธารณะระหว่าง ศิลปินและผลงานศิลปะกับสังคม และพบว่าในระยะเวลา 10 ปี (พ.ศ. 2528 - พ.ศ. 2537) สุจิตร์ ไม่มีพัฒนาการอย่างเห็นได้ชัด ทั้งรูปแบบและเนื้อหาของศิลปะ ในรูปแบบของสุจิตร์เป็นสิ่งพิมพ์ ที่เป็นรูปเล่ม ขนาดและรูปเล่มไม่เปลี่ยนแปลง ถูกกำหนดโดยข้อจำกัดทางการพิมพ์ และสามารถ แบ่งเนื้อหาได้เป็น 3 กลุ่มใหญ่ๆ คือ ข้อมูลทั่วไปของนิทรรศการ ข้อมูลที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับผลงานที่ใช้แสดงนิทรรศการ และข้อมูลสนับสนุนการจัดนิทรรศการ ซึ่งสุจิตร์เป็นหลักฐานแสดง ความสำเร็จของศิลปิน หรือกลุ่มศิลปินที่ได้แสดงผลงานนิทรรศการศิลปะ และยังสะท้อนถึงสภาพ สังคม วัฒนธรรม และการเปลี่ยนแปลงเคลื่อนไหวไปตามกระแสสังคมอย่างชัดเจน สุจิตร์ นิทรรศการศิลปะมีบทบาทต่อแนวคิดพิพิธภัณฑ์สถานวิทยา ในด้านการบริหารข้อมูลทาง วัฒนธรรม การให้บริการการศึกษา และการสื่อสารผ่านนิทรรศการ

สุจิตร์นิทรรศการศิลปะ มีความสำคัญในแง่มุมต่างๆ ดังนั้นพิพิธภัณฑ์ควรใช้สุจิตร์ใน การสื่อสารกับสังคมอีกช่องทางหนึ่ง โดยการกำหนดลักษณะร่วมบางประการให้มีลักษณะเฉพาะ ของสถานที่นั้นๆ หรืออาจเพิ่มเติมข้อมูลบางอย่าง ที่พิพิธภัณฑ์ต้องการนำเสนอต่อสังคม และควร

เพิ่มเนื้อหาทางด้านผลงานศิลปะที่ผ่านมาของผู้แสดงงาน เพื่อประโยชน์ทางการศึกษาและการวิจารณ์ศิลปะ.

งานวิจัยต่างประเทศ

งานวิจัยต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับพิพิธภัณฑ์ศิลปะนั้น มีการวิจัยในด้านต่างๆหลายรูปแบบซึ่งขอนำเสนอดังนี้

ไวท์ลอปป์(Whitelaw,1995) ได้ศึกษาถึง ศิลปศึกษาในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ ทางด้าน นโยบาย หลักสูตร และความสัมพันธ์กับชุมชน โดยนำเอาหลักการศึกษาศาสตร์ของพิพิธภัณฑ์ศิลปะ ที่มีหลักการเรียนรู้โดยวัตถุที่จัดแสดงเป็นศูนย์กลาง และ การเรียนรู้โดยกลุ่มผู้ชมเป็นศูนย์กลาง ว่ารูปแบบใดเป็นการสร้างประสบการณ์สุนทรีย์จากพิพิธภัณฑ์ศิลปะ ผลการศึกษาพบว่า ต้องมีการเพิ่มประสิทธิภาพของภัณฑารักษ์และนักการศึกษาของพิพิธภัณฑ์ศิลปะ ให้มีความรู้ความเข้าใจ ทางด้านการดำเนินการและการจัดการศึกษา มากยิ่งขึ้น การเรียนรู้และสร้างประสบการณ์สุนทรีย์ ให้ประสบผลสำเร็จต้องคำนึงถึงความหลากหลายและมิติทางวัฒนธรรมของแต่ละสถานที่และแต่ละคน

อุไรวรรณ (1995) นำเสนอรูปแบบการพัฒนาพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นเพื่อการศึกษาทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในประเทศไทย โดยศึกษาใน 3 ประเด็นหลัก คือ 1)ข้อมูลที่เกี่ยวข้องเพื่อนำเอามาเป็นฐานในการปรับปรุงรูปแบบที่เหมาะสม 2)ผลกระทบ ผลสะท้อนที่จะเกิดขึ้นหรือส่งผลกระทบ 3)ประเมินผลการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่และผู้ที่เกี่ยวข้องกับพิพิธภัณฑ์ ผลการศึกษาพบว่า ผู้เชี่ยวชาญและเจ้าหน้าที่พิพิธภัณฑ์ที่มีความเห็นที่สอดคล้องกันในการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ฯ ในประเทศไทย และมีความเห็นที่แตกต่างในเรื่องของ สถานภาพของพิพิธภัณฑ์ วัตถุประสงค์การจัดตั้ง รูปแบบการจัด วิธีการให้การศึกษ การคำนึงถึงความต้องการของผู้เข้าชม นอกจากนี้ยังพบว่า หน่วยงานของรัฐบาลไทย ไม่ตระหนักและเห็นถึงความสำคัญ ในการได้รับความรู้จากสถาบันทางพิพิธภัณฑ์

ไมเคิล (1996) ได้ศึกษาถึงสภาพและ พัฒนาการของพิพิธภัณฑ์ศิลปะและหอศิลป์ ทางด้านการบริจาคเงินช่วยเหลือแก่พิพิธภัณฑ์ และการให้ความช่วยเหลือด้านทุนการศึกษา โดยเพื่อศึกษาตามสภาพและ พัฒนาการของพิพิธภัณฑ์ศิลปะและหอศิลป์ ระหว่าง ปี 1974-1994 ที่มีผลมาจากการได้รับงบประมาณและการสนับสนุน จากผู้บริจาค และจากหน่วยงานต่างๆ และได้จำแนกผลการศึกษาออกเป็น 7 บท ได้แก่ 1)ศึกษาภูมิหลัง ประวัติความเป็นมาของพิพิธภัณฑ์

ศิลปะ 2)งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 3)กรณีศึกษาในแบบต่างๆ 4)โครงสร้างการจัดองค์กร 5)การวิเคราะห์ และแจกแจงผลการศึกษา 6)สถานภาพในปัจจุบันของพิพิธภัณฑ์ศิลปะและหอศิลป์ของสถาบัน การศึกษา 7)สรุปผลการศึกษา การศึกษานี้ พบว่า พัฒนาการของพิพิธภัณฑ์ศิลปะและหอศิลป์ ขึ้นอยู่กับ การได้รับงบประมาณสนับสนุน ทั้งจากภาครัฐ และเอกชน.

แครอล(1995) ศึกษาถึง บทบาทของพิพิธภัณฑ์ศิลปะ ของมหาวิทยาลัย และความ สัมพันธ์กับชุมชน ในฐานะที่ พิพิธภัณฑ์ฯ เป็นส่วนหนึ่งของชุมชนวิชาการ การศึกษาช่วยให้สถาบัน สามารถกำหนดบทบาทและจุดประสงค์ที่เป็นลักษณะเฉพาะของตนเอง ในการที่จะเป็นสถาบันที่ ให้การศึกษา แก่ชุมชนต่างๆ มากกว่าการกำหนดบทบาทอย่างที่ เป็นอยู่ในปัจจุบัน ซึ่งเป็นบทบาท ด้านเดียว ผลการศึกษาพบว่าความสัมพันธ์ของพิพิธภัณฑ์ศิลปะของสถาบันการศึกษา เกี่ยวข้อง และสัมพันธ์กับ กลุ่มผู้ชม และสิ่งที่จัดแสดง ซึ่งองค์ประกอบของทั้งสองอย่าง มีความสำคัญ และ มีส่วนการกำหนดบทบาทและหน้าที่ของพิพิธภัณฑ์ ในการที่จะเป็นสถาบันที่ให้ความรู้ รูปแบบ ความสัมพันธ์ดังกล่าว ยังขึ้นอยู่กับ การสนับสนุนจากองค์กรต้นสังกัด อีกทั้งคณะกรรมการ พิพิธภัณฑ์ควรมาจากตัวแทนของชุมชนท้องถิ่น ที่สามารถช่วยในการกำหนดนโยบาย และ บทบาทของพิพิธภัณฑ์ฯ ที่มีต่อชุมชน

ลู (1994) ได้ศึกษาถึง การดำเนินงานของพิพิธภัณฑ์ศิลปะในปีคศ .1984 ซึ่งเป็นการ ประเมินผลในบริบทของพิพิธภัณฑ์ศิลปะในสหรัฐอเมริกา โดยได้ศึกษาจากหลักการและบทวิ เคราะห์ของไอสน์เนอร์และดอบส์ ที่ได้ศึกษาและวิเคราะห์ การดำเนินงานของพิพิธภัณฑ์ศิลปะเพื่อ การศึกษา ซึ่งพบปัญหาของพิพิธภัณฑ์ศิลปะจำแนกได้ดังนี้คือ 1.ความไม่ประสานสอดคล้องกัน ใน จุดประสงค์ 2.การไม่มีมาตรฐานในการทำงาน 3.ขาดเครือข่ายการสื่อสารที่ดี 4.ขาดแคลนกำลังคน และแหล่งทรัพยากรต่างๆ 5.มีข้อจำกัดทำให้ไม่มีความก้าวหน้าทางวิชาชีพ 6.นักการศึกษา พิพิธภัณฑ์ยังขาดความเข้าใจถึงนโยบายหลักของพิพิธภัณฑ์ 7.ขาดฐานความรู้ข้อมูลที่เพียงพอ ผลการศึกษาพบว่า ข้อกำหนดและมาตรฐานของพิพิธภัณฑ์มีความหลากหลาย และปัญหาที่ ไอสน์เนอร์และดอบส์ได้ทำการศึกษาไว้ นั้น จากการศึกษานี้พบว่าปัญหาที่ยังคงเป็นอยู่คือ ยังขาดเครือข่ายการสื่อสาร ระหว่างกลุ่มพิพิธภัณฑ์ศิลปะ ขาดแหล่งวัตถุดิบ ทรัพยากร และทีม งานที่มีความรู้ความชำนาญในดำเนินงานพิพิธภัณฑ์ศิลปะ และควรที่จะมีการเพิ่มบทบาททางการ ศึกษาของพิพิธภัณฑ์ศิลปะ ให้มากกว่า นี้.

จากการที่ พิพิธภัณฑ์ศิลปะ เป็นสถานที่ที่ให้ความรู้ด้านศิลปะ ที่สำคัญยิ่งสถาบันหนึ่งใน ปัจจุบัน และเป็นสถาบันที่ทำให้เกิดความเข้าใจร่วมกันระหว่างผลงานศิลปะ ศิลปินผู้สร้างผลงาน

และผู้เข้าชม และมีพัฒนาการต่อเนื่องกันมาตั้งแต่สมัย ค.ศ.18 ความสำคัญของพิพิธภัณฑ์ศิลปะ ต่อสังคม ต่อชุมชน ได้มีบทบาทเพิ่มมากขึ้นมาเป็นลำดับ ไม่ว่าทั้งในต่างประเทศและในประเทศไทย และจากผลการสำรวจวิจัยตลอดจนเมื่อศึกษาถึงพัฒนาการที่ผ่านมาของพิพิธภัณฑ์ศิลปะ จะพบว่า ปัญหาที่ยังพบในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ มักจะเกิดจากการดำเนินงานการจัดการของ พิพิธภัณฑ์ งบประมาณ กลุ่มผู้ชม ความสัมพันธ์กับองค์กรท้องถิ่น วัตถุประสงค์ของการจัดตั้งในแต่ละสถานที่ ตลอดจนการขาดความเข้าใจของผู้ทำงานในเรื่องหลักการสื่อสาร หลักการให้ความรู้ ซึ่งถือเป็นหัวใจหลักของการพิพิธภัณฑ์ ดังนั้น พิพิธภัณฑ์ศิลปะที่มีอยู่จึงยังไม่อาจที่จะทำหน้าที่ ให้ความรู้ทางศิลปะ หรือสร้างประสบการณ์ทางสุนทรียะ ได้ดีเท่าที่ควร บทบาททางการศึกษา จึงมีความสำคัญที่จะเป็นสื่อในการถ่ายทอดความรู้ดังกล่าว ซึ่งจะต้องสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ทางการศึกษา ปรัชญาการศึกษาของพิพิธภัณฑ์ที่มีหน้าที่สร้างประสบการณ์สุนทรียะแก่สังคม, ให้ความรู้ทางด้านศิลปะ และมีหน้าที่ต่อสังคมในการสร้างรสนิยม ทศนคติที่ดีทางความงาม(Terry Siller, 1989.)และโครงสร้างการจัดการของพิพิธภัณฑ์ พิพิธภัณฑ์ศิลปะในปัจจุบัน จึงมีความสำคัญ ในการทำหน้าที่เป็นเสมือน สถาบันที่ให้บริการทางศิลปะแก่สังคมเพิ่มมากขึ้นเป็นลำดับ (วิลเลียม เอส. เฮนดอน, 1933.)

จากข้อมูลและรายละเอียดที่เกี่ยวข้องของพิพิธภัณฑ์และพิพิธภัณฑ์ศิลปะดังกล่าว ซึ่งมีความสอดคล้องกับ หน้าที่และหลักการของพิพิธภัณฑ์ศิลปะโดยทั่วไป รวมทั้ง วัตถุประสงค์ ทางการศึกษาของพิพิธภัณฑ์ศิลปะ และ หลักปรัชญาของพิพิธภัณฑ์ศิลปะ ซึ่งสามารถนำมาสรุปเป็น หลักการของการวิจัย ทางด้านบทบาททางการศึกษา ของพิพิธภัณฑ์ศิลปะในประเทศไทยได้ว่า บทบาททางการศึกษาของพิพิธภัณฑ์ศิลปะในประเทศไทยนั้น ต้องประกอบไปด้วย

1. หลักการและหน้าที่พื้นฐานของพิพิธภัณฑ์ศิลปะ ได้แก่

- (1) ควรจัดสร้าง ความสนใจในคุณค่างานศิลปะ นำไปสู่การค้นพบข้อมูล รายละเอียดในตัวตนศิลปะ โดยผู้ชมค้นพบและเข้าถึงข้อมูลนั้น
- (2) ควรเป็นแหล่งให้ผู้เข้าศึกษาเกิดความรู้ ความคิด ความเพลิดเพลิน
- (3) ต้องมีการวางแผนการจัดการ และจัดแสดงงานศิลปะที่ได้รับการเก็บสะสม รักษาเป็นอย่างดี
- (4) ควรมีการจัดแสดงงานศิลปะใน โอกาสพิเศษ พร้อมโครงการสอนให้ความรู้

2. นโยบายทางการศึกษาของพิพิธภัณฑ์ศิลปะ ประกอบด้วย

- (1) ควรมีบทบาทส่งเสริมคุณค่าทางสุนทรีย์ และสร้างพื้นฐานความรู้ทางศิลปะ
- (2) รู้หลักและวิธีการจัดเก็บสะสมงานศิลปะ
- (3) มีความเข้าใจและสามารถกำหนดกรอบความคิดทางการศึกษา คือ ความคิด

ทางสุนทรีย์ ประวัติศาสตร์ศิลปะ ความรู้เชิงสหวิทยาและความรู้เกี่ยวกับมนุษย์และสังคม

- (4) จัดเตรียมแหล่งทรัพยากรเพื่อเกื้อหนุนต่อการบริหารจัดการ
- (5) มีแผนพัฒนาเจ้าหน้าที่และคณะทำงาน
 - (5.1) ให้มีความรู้ทางด้านการดำเนินการ และจัดการศึกษา
 - (5.2) ให้มีความรู้และความเข้าใจทางด้านหลักการสื่อสารระหว่างพิพิธภัณฑ์, วัตถุที่จัดแสดงและกลุ่มผู้ชม

3. แผนปฏิบัติการของพิพิธภัณฑ์ศิลปะ ประกอบด้วย

- (1) การกำหนดระดับความสำคัญของวัตถุประสงค์
- (2) ศึกษาและวางแผนติดต่อแหล่งทรัพยากรเพื่อการสนับสนุนแผนงานทั้งแผนรวม และแผนเฉพาะโครงการ
- (3) กำหนดกลุ่มเป้าหมายทั้งแผนรวมและ แผนเฉพาะกรณี
- (4) กำหนดเกณฑ์คุณภาพของงานพิพิธภัณฑ์ศิลปะเพื่อการศึกษา ให้มีความสอดคล้องกับเกณฑ์มาตรฐานของการจัดแสดงทางศิลปะ, ข้อกำหนด, สภาพอาคารสถานที่, การเงิน และบุคลากร
- (5) กำหนดกำลังสนับสนุนเพื่อสอดคล้องกับเกณฑ์ คุณภาพ เช่น ผู้เชี่ยวชาญ, การคัดเลือกงานศิลปะ, หลักเทคนิคการจัดนิทรรศการ, กิจกรรมพิเศษเพื่อการศึกษา, แหล่งสนับสนุนอุปถัมภ์, ธุรกิจพิพิธภัณฑ์
- (6) กำหนดขอบเขตเวลาที่เหมาะสม และสอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมาย
- (7) มีการจัดโครงการฝึกอบรมและจัดให้มีการบริการ ให้ความรู้เฉพาะกรณี
- (8) จัดระบบการประเมินผลทั้งภายในและภายนอก ได้แก่ การประเมินตนเองและผู้เกี่ยวข้อง
- (9) การแลกเปลี่ยนทางศิลปะและวัฒนธรรม ทั้งผลงานและบุคลากร

8. บทบาททางการศึกษาที่คาดหวังของพิพิธภัณฑ์ศิลปะ ซึ่งประกอบไปด้วย

- (1) การให้ความรู้ทางสุนทรียศาสตร์และการชื่นชม งานศิลปะ
 - (1.1) ต้องสามารถช่วยยกระดับและสร้างความ สุนทรีย์แก่ชีวิต ด้วยความรู้ความเข้าใจในคุณค่าและความงามทางศิลปะ
 - (1.2) ต้องจัดให้ความรู้ทางศิลปะแก่ผู้ชม เพื่อเป็นพื้นฐานในการปรับใช้ในวิถีชีวิตอย่างมีคุณค่า
 - (1.3) วางแผนการให้ความรู้ และเสริมความรู้ทางศิลปะนักเรียนนักศึกษา ที่สอดคล้องกับหลักสูตร

(2) การให้ความรู้ทางประวัติศาสตร์ศิลปะ

- (2.1) ควรให้ความรู้และความเข้าใจถึงคุณค่า และความสำคัญของศิลปะ ที่ถือเป็นมรดกทางวัฒนธรรมและมนุษยชาติ
- (2.2) ควรกระตุ้นให้เกิดความภาคภูมิใจในตัวศิลปินที่เป็นบรรพชนผู้สร้าง สรรค์งานศิลปะ
- (2.3) มีการจัดแสดงเรื่องราวความเป็นมาและ ให้ความรู้ความเข้าใจถึง พัฒนาการศิลปะ
- (2.4) ให้ความรู้เชิงประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้อง กับวิถีชีวิต สังคม สภาพแวดล้อม คติความเชื่อ วัฒนธรรมประเพณีและอิทธิพล ของลัทธิต่างๆ โดยผ่านงานศิลปะ
- (2.5) จัดให้ความรู้เชิงประเมินคุณค่างาน ศิลปะ เช่น คุณค่าทางประวัติศาสตร์ คุณค่าทางความงาม คุณค่าเชิงวัฒนธรรม คุณค่าทางเชื้อชาติ และคุณค่าทางปรัชญา

(3) การให้ความรู้เชิงสหวิทยาการและ มนุษยวิทยา

- (3.1) เป็นแหล่งให้ความรู้เชิงสหวิทยา เป็นการใช้ข้อมูลความรู้หลายทาง เพื่อให้ความรู้ เข้าใจคุณค่า และความสำคัญในงานศิลปะเช่น ความรู้เชิงหลักการศิลปะผสมผสานกับ ความคิดของศิลปิน, ความรู้ทาง ประวัติศาสตร์ผสมผสานกับคติความเชื่อของศิลปิน, อิทธิพลรูปแบบ ศิลปะกับความก้าวหน้าทาง วิทยาศาสตร์เทคโนโลยี
- (3.2) เป็นแหล่งให้ความรู้ทางความงามทาง ศิลปะที่แสดงออกถึงลักษณะ ท้องถิ่น รูปแบบการปกครองที่มีอิทธิพลต่อการแสดงออกและคุณค่า ในงานศิลปะ, อิทธิพลเชิงพาณิชย์ต่อแนวคิดของศิลปิน
- (3.3) เป็นแหล่งที่มีงานศิลปะที่มีคุณค่า ถือเป็นศูนย์กลางแหล่งการศึกษา อย่างผสมผสานความรู้ คุณค่าทางประวัติศาสตร์ ความงามทาง สุนทรีย์ และความชื่นชมงานศิลปะ

(4) การให้ความรู้เชิงสังคม

- (4.1) ให้ความสำคัญและถือว่าประชาชนและสังคม คือศูนย์กลางที่จะต้อง พัฒนามาตรฐานคุณภาพในวิถีชีวิตลักษณะ ประสานสัมพันธ์
- (4.2) มีนโยบายที่จะปลูกฝังเรื่องเกี่ยวกับศิลปะ เข้าไปอยู่ร่วมในสังคม เพื่อพัฒนาและ ยกกระดับคุณภาพชีวิตบุคคล ชุมชน และสังคม

(4.3) มีบทบาทที่ประสานกับโรงเรียนในชุมชน เพื่อความร่วมมือในการจัดการเรียน การสอนที่เกี่ยวข้องกับศิลปะเพื่อพัฒนา ในตัวนักเรียน และสร้างพื้นฐานการศึกษา

จากแนวทางขององค์ประกอบของบทบาททางการศึกษา ของพิพิธภัณฑ์ศิลปะในประเทศไทยดังกล่าวนี้ นำไปสู่ การดำเนินการวิจัยและสำรวจข้อมูลที่เกี่ยวข้องของพิพิธภัณฑ์ศิลปะในประเทศไทยต่อไป